

WOORDENBOEKJE

VAN HET

DEVENTERSCH DIALECT

DOOR

W. DRAAIJER

LEERAAR AAN DE H. B. S. TE LEIDEN

TWEEDE DRUK

BEZORGD DOOR

J. C. L. VAN DER LANDE

TE UBBERGEN

EN

Prof. Dr P. FIJN VAN DRAAT

TE UTRECHT

Een heimelijke treck
Verleit het hart naar mijn geboortestadt.
Vondel. Olijftack

UITGAVE VAN DE N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
— Æ. E. KLUWER — DEVENTER —

WOORDENBOEKJE

VAN HET

DEVENTERSCH DIALECT

DOOR

W. DRAAIJER

LEERAAR AAN DE H. B. S. TE LEIDEN

TWEEDE DRUK

BEZORGD DOOR

J. C. L. VAN DER LANDE
TE UBBERGEN

EN

Prof. Dr P. FIJN VAN DRAAT
TE UTRECHT

*Een heimelijke treck
Verleit het hart naar mijn geboortestadt.
Vondel. Olijftack*

UITGAVE VAN DE N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
— Æ. E. KLUWER — DEVENTER —

VOORBERICHT VOOR DEN EERSTEN DRUK.

In de laatste jaren heeft het dialect van Deventer danig geleden. Het getal vleeseters is op onrustbarende wijze gestegen en dat der vleiseters in dezelfde mate gedaald. Vandaar dat het hóóg tijd wordt, dat taalminnaars het Deventersch eens onder handen nemen; hoe langer men daarmee wacht, hoe meer gevaar er bestaat, dat woorden en uitdrukkingen, die voor de taalstudie van belang zijn, voor goed verloren raken. Dit boekje, aan welks samenstelling ik mijn vrije uren in de drie laatstverloopen jaren heb besteed, moge daartoe anderen aansporen. Veel belangrijks is in het Deventersch nog te vinden, dat ik niet gaf, daar het boekje in hoofdzaak een product is van mijn herinnering. Taalkundigen, die in Deventer zelf wonen, (vooral wanneer ze, evenals ik, er geboren en getogen zijn), en die gelegenheid hebben, dagelijks het dialect, ook der lagere standen, te hooren, zullen nog heel wat wetenswaardigs kunnen opdiepen.

Toen in het begin dezes jaars het Geldersch-Overijsselsch Woordenboek door J. H. Gallée het licht zag, was de woordenlijst van mijn boekje reeds ter perse. Bij de bewerking der Inleiding heb ik natuurlijk van genoemd Woordenboek dankbaar gebruik gemaakt. Men zal zien, dat het aantal woorden, dat ik geef, aanzienlijk geringer is dan in het Geldersch-Overijsselsch Woordenboek, doch ook, dat verreweg het grootste gedeelte der mijne bij Gallée niet voorkomt. Door de beperking mijner stof had ik de gelegenheid meer uitdrukkingen te vermelden, waarin de woorden gebruikt worden en nog een stukje Deventersch proza te geven, zonder de perken te overschrijden mij door den uitgever gesteld. Mijn boekje is dus geworden: een zelfstandige bewerking van het dialect eener enkele plaats, gelegen in het uitgestrekte gebied, welks taal Gallée tot onderwerp nam. Het ware te wenschen, dat voor verschillende andere plaatsen in dat gebied hetzelfde werd gedaan.

De wijze van behandeling der woorden werd mij aangegeven door het tweeledig doel, dat ik mij voorstelde. Ik hoop nl., dat de taalkundige in dit werkje iets van zijn gading zal vinden en dat het mijn vaderstad niet onwelkom zal zijn.

Het is mij aangenaam hier openlijk mijn dank te kunnen betuigen aan Prof. Dr. J. H. Gallée, den altijd even welwillenden man, bij wien ik nooit tevergeefs om hulp aanklopte; alsmede aan de firma Martinus Nijhoff, die zich bereid verklaarde, in het belang der taalwetenschap mijn boekje te drukken en uit te geven.

Leiden, 31 Maart 1896.

W. D.

VOORBERICHT VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

1. Het is nu veertig jaar geleden, dat Draaijers Woordenboekje van het Deventersch Dialect verscheen, en zeer gunstig werd ontvangen. De schrijver had lange jaren zijn zorg en gedachten aan zijn onderwerp gewijd, totdat hij ten langen leste meende, dat hij den woordenschat van zijn geboorteplaats volledig had opgeteekend en dus tot publicatie mocht overgaan. Maar het ging hem, als zooveel anderen: toen zijn werk eenmaal goed en wel zijn weg in de belangstellende wereld had gevonden, vielen hem telkens weer woorden en uitdrukkingen in, die te voren aan zijn aandacht waren ontgaan; en zoo zette hij zich opnieuw aan het zoeken en verzamelen, totdat hij een „Vervolg” samenstelde, hetwelk hij aan enkele oud-stadgenooten aanbood, die, zooals hij wist, tot oordeelen bevoegd waren, en belang stelden in zijn werk. Dit „Vervolg” verscheen nimmer in druk.

Sinds geruimen tijd is Draaijers Woordenboekje uitverkocht, en enkel nog antiquarisch tegen hoogen prijs verkrijgbaar. Dit heeft ons er toe geleid een tweeden druk te bezorgen, waarin het „Vervolg” is verwerkt. Wij hebben ons uitsluitend laten leiden door den wensch het dialect te helpen vastleggen, dat ons lief is, maar dat wij dagelijks meer zien verloopen.

Het initiatief tot het vervaardigen van dezen tweeden druk, waarin Draaijers Vervolg zou worden opgenomen, is te danken aan den Heer J. C. L. van der Lande te Ubbergen, Deventenaar van geboorte, met groote liefde voor het dialect van zijn vaderstad vervuld, een dialect, waarvan hij de noodige kennis bezit. Hij riep mijn hulp in, welke ik tegenover zoóveel enthousiasme gaarne verleende. Ook zocht hij hulp bij een vijftal Deventernaren, die, van ouder tot ouder Deventersch, zoo min mogelijk aan invloeden van buiten op hun woordenschat en klanken waren blootgesteld geweest. Zij waren gekozen uit verschillende wijken der stad. Deze heeren vervulden hun werk met groote zorg en loffelijken ijver. Hun danken wij een aantal woorden en uitdrukkingen, terwijl ook de Heer Van der Lande zelf en ondergeteekende hun kennis van het dialect hunner geboortestad dienstbaar hebben gesteld aan dit woordenboek. Alle toevoegingen zijn met een sterretje geteekend.

Het karakter onzer kleinere steden is in de laatste halve eeuw zeer veranderd door steeds wassend contact met de buitenwereld, hetwelk (vooral den middenstand) in den valschen waan brengt, dat een dialect is iets lomps, plats, onbehouwens, kenmerk van onbeschaafdheid, dat men wél doet, indien men aanzien wil genieten, door Hollandsch te vervangen. Goed! Met den Hollander spreken men Hollandsch! Maar moge de rijke tongval der oude Hanzestad niet verloren gaan, niet vergeten worden! Een tongval die uitmunt door groote klankverscheidenheid en klankwisseling; die bovendien meer dan één kenschetsend oud-Germaansch taalverschijnsel bewaart, dat in de landstaal verloren is gegaan.

2. a. Daar zijn in de eerste plaats de telwoorden van 1 tot 10, die nog steeds na meer dan duizend jaar hun beide vormen hebben bewaard, zonder of met *e* aan het eind, al naarmate een z.n.w. volgt of niet. Zoo zegt de Deventenaar:

Ik heb vier, vijf appels ¹⁾

en: Jan hef ter maor ¹eene, hefter zesse, achte, tiene.

't Is zes menüten vör zesse.

Slechts 2 en 3 maken hierop om begrijpelijke reden een uitzondering

b. De persoonlijke voornaamwoorden *ik* en *gij*, Deventersch *ik* en *ie*, hebben een tweeden vorm op *e*, wanneer zij absoluut worden gebruikt, dus door geen woord worden gevolgd.

Wie hef dat ezegd? Ik-e.

c. Het bijwoord bewaart in meer dan één geval als *e* den uitgang, waarmee het in overoude tijden van het adjectief werd gevormd:

De stök was meer dan een elle lank;

maar: Dat dürt mien te lange. (Dat duurt mij te lang.)

De meester was heel streng;

maar: De jonge wier te strenge behandeld;

en zoo zegt men: Slaop zachte, gao maor veste (ga maar vast).

d. Ook in den 1en persoon enk. der aanvoegende wijs bewaart het Deventersch zijn oer-oude *e*: ik ète, drinke, valle, enz.

e. De *n* aan het slot van woorden, in het Hollandsch geheel verdwenen, schoon nog in beeld gebracht, klinkt in den Deventer mond nog lustig op. „De kindere loope same alle dage naar school” zou de Deventernaar enkel met inspanning kunnen zeggen, als hij Hollandsch praatte, en dan zou hij zichzelf bewust zijn van affectatie.

f. In alle oud-Germaansche dialecten eindigde in het mv. van den tegenw. tijd het werkw. op *e* wanneer het pronomen *wij* volgde. In onze landstaal kent men dit characteristicum niet meer. Naar analogie van: wij hebben, loopen, denken, schrijft men: hebben, loopen, denken wij, al wordt dan ook deze *n* evenmin niet gehoord. Maar ons dialect bewaart trouw: hebbe wie, denke wie, enz.

3. a. En dan die uiterst beweeglijke medeklinkers! ²⁾

In het midden van een woord, of tusschen twee woorden, worden de scherpe eindconsonanten *t*, *p*, *s*, *f*, *ch* (als in *lachen*) zacht zoodra zij tusschen twee klinkers of voor zachte medeklinkers komen te staan:

't Komt er zoo net niet op aan. — 't Kump ter zoo ned n¹ed ob an.

Het arme kuikentje dat het laatste was uitgekomen. — 't Arme kükentjen dad et laatste waz ûdekommen.

Het stak zijn kop onder de vleugels. — 't Stak zien kòb onder, enz.

Hij kreeg een kop als vuur. — H¹ee kreeg 'n kòb as fûr.

(„Kreeg” met *g* van „gaan”, tegenover: et bök dad h¹ee kreeg, met *ch*.)

Hij ging een eindje den weg op. — H¹ee ging 'n endjen de weg op.

(„Weg” met *g* van „gaan” tegenover: h¹ee was weg, met *ch*.)

De scherpe *k* gedraagt zich onregelmatig. Gewoonlijk blijft zij scherp. Vóór klinkers:

Hij werd voor den gek gehouden. — H¹ee wier vör de gek eholden.

Voor zachte medeklinkers, uitgezonderd *b* en *d*, blijft *k* niet alleen scherp, maar maakt ook de volgende *v*, *z*, *g* scherp tot: *f*, *s*, *ch*:

Denk je, dat ik te gek voor hem ben? — Denkie dak te gek fôr 'm bin?

Dat ga ik ook zoeken. — Dad gaok ook sòken.

¹⁾ Draaijers notatie.

²⁾ Zie Fijn van Draat, Klankleer v. d. tongval der Stad Deventer. Tijdschr. v. Ned. Letteakunde XLII, bl. 244, seq.

VIII

Dat heb ik ook genoeg. — Dad hek ook *chenoch*.

Maar voor *b* en *d* wordt de *k* verzacht tot *g*, met klank als Engelsch „big”.

Ik ben er ook nog. — *Ig* bin der ook *nòch*.

Ik doe het niet. — *Ig* *dô* et *nîet*.

Het Nederlandsch stemt hiermee volkomen overeen.¹⁾

Let op, dat in een zin als Draaijers: Tu 't margen wier vlaogen de endvogels op en kwammen is *kiken* . . . wordt de *p* niet verzacht, omdat er tusschen *p* en den volgenden klinker een korte pauze komt. Dit geldt voor het algemeen.

Niet enkel eindmedeklinkers staan aan dergelijke wijzigingen bloot. De zachte beginconsonanten *g*, *v*, *z*, worden scherp zoodra zij in den zin na een scherp medeklinker komen te staan en tegelijkertijd gevolgd worden door een klinker.

Een kop als vuur. — 'n *Kòb* as *fûr*.

Ik zou zeggen. — *Ik* sol zeggen.

Afgaan. — *Ôfchaon*.

Alleen *b* en *d* maken een uitzondering. Zij blijven zacht en maken den voorafgaanden medeklinker, zelfs *k*, zacht:

Opbinden. — *Obb*inden. Opdoen. — *Obd*ôn.

Hij moet blijven. — *Hîee* mod *blîven*.

Ik doe het niet. — *Ig* *dô* et *nîee*.

Ik ben er ook nog. — *Ig* *bîn* der ook *nòch*.

Waarin *g* = de *g* van Engelsch *big*. Volkomen als in het Nederlandsch.

c. Zoo heeft dus een woord als bv. Nederlandsch *geld* niet minder dan vier verschillende uitspraken, al naarmate de omgeving waarin het in den zin voorkomt.

Geld is niet altijd geluk: *geld*.

Hij had veel geld: *gelt*.

Hij heeft geld in zijn zak: hef *cheld*.

Hij had geld: *hîee* hat *chelt*.

4. Nu en dan verschillen de klanken in onze uitspraak in geringe mate van die van Draaijer. Wij zullen van dergelijke afwijkingen hier en daar in een noot melding maken. Zij zijn niet onverklaarbaar. Evenals in de woordenschat, heerschte er in de verschillende wijken der stad verschil in klanken. De Brink en vele omliggende straten vol groote en voorname woonhuizen, verschilde aanmerkelijk van den Noordenberg en aangrenzende straten, terwijl de Welle en omgeving, waarlangs de buitenman de stad bereikte en waar de schepen van Noord en Zuid ankerden, vaak onder deze invloeden een gewijzigd klankbeeld lieten hooren. Daarbij was Draaijer aanzienlijk ouder dan de Heer v. d. L. en ik ²⁾ stamde van

¹⁾ Tot nog toe is er, zoover ik weet, niet op gewezen, dat in het Engelsch het verschijnsel zich wel degelijk in de gesproken taal vertoont. Men kan „shut up!” hooren als „shud up!”; „not at all” als „nod ad all”. In het schriftbeeld komt het zelden tot uitdrukking, zelfs in Punch, hoe getrouw dit blad overigens dergelijke eigenaardigheden uit den volksmond weergeeft. Een drietal aanhalingen uit Tomlinson's All our Yesterdays (Tauchnitz ed.) zijn overtuigend:

Whad yer mean by business? (What (do) you mean), blz. 24.

I know whad 'll happen to you, blz. 26.

An' whad good do they yer (you)? Whadever do you want? blz. 29.

Hier wordt dus de scherpe *t* zacht, zoowel vóór zachte medeklinkers als vóór klinkers.

²⁾ Willem Draaijer werd in 1847 te Deventer geboren. Na geruimen tijd als hoofd der school te Dieren te hebben gestaan, stelden hem de colleges van Moltzer en Gallée te Utrecht, die hij een poos gevolgd had, in staat zijn acte M.O. Nederlandsch te behalen; en zoo werd hij in 1891 leeraar aan de H.B.S. te Leiden. Het

ouder tot ouder uit Deventer en had derhalve klanken gehoord, die in onzen tijd (1870—1880 en later) reeds geheel verdwenen waren. Zoo sprak een oudere generatie de vocaal in „peer” uit als de *è* van Fr. *père*, en sprak van een „*père*”. Het vorig geslacht werd „eschaoren” (geschoren), terwijl wij trotsch waren toen wij den eersten keer door den barbier „eschoren” waren (met klank als in het Nederlandsch.)

5. Ook de woordenschat der onderscheidene stadswijken en volkslagen is niet dezelfde. Er staan in Draaijers boek uitdrukkingen en woorden, die ondergeteekende niet kent, of nooit gebruikte; die echter de schrijver met zijn fijnen speurzin en langjarig onderzoek uit den volksmond opteekende. Zoo spreken wij — om een enkel voorbeeld te noemen — nooit van *wiesder*, *langerder*, *mooierder*, *grôôterder*, enz.; ze klinken ons onbeschaafd in de ooren. Evenmin laat een beschaafd Deventernaar de *h* weg. Onbeklemde woordjes als *het*, *hem*, enz., mogen, evenals trouwens in het Nederlandsch, klinken *et*, *em*, maar hand, hoed, hoofd, verliezen hun *h* niet. Doch vele zijn waardevol omdat ze zijn wat de Engelschman noemt „*racy of the soil*”, kenschetsend voor het karakter, de eigenaardigheden, den humor van het volk.

Deze tweede druk moge zich verheugen in veler belangstelling!

Utrecht, September 1936.

P. FIJN VAN DRAAT.

dialect zijner geboortestad, dat hem zeer lief was, en de gewoonten, gebruiken en jongenspellen van oud-Deventer, gaven hem, behalve zijn woordenboekje, menig waardevol artikel in de pen, dat in het Deventer Dagblad een welkome plaats vond. Hij overleed vol van jaren, in den zomer van 1933. Zijn Levensbericht komt voor in het Jaarverslag van 1934 van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, waarvan hij lid was.

**Ter aanwijzing van de uitspraak heb ik, naar het voorbeeld van
Prof. Gallée, de volgende letterteekens aangenomen:**

a	in gesloten lettergrepen uit te spreken als Ned. a in dag.
aa en a	(in open lettergr.) uit te spreken als Ned. aa in daags.
ao	uit te spreken als Eng. a in war.
äo	" " " " Fransch oeu in coeur.
b	" " " " Ned. b { op het eind van een lettergreep scherp
d	" " " " " d {
e	" " " " " e in bed of toonloos.
è	" " " " Fransch e in grève.
é	" " " " Ned. e in schepen.
ee	" " " " " ee doch meer aangehouden.
i _{ze}	" " " " " ee met voorslag van i, als in Ned. keer.
ei	" " " " " ei (niet als in Holland waar de ei meer naar ai zweemt).
f	" " " " " f.
g en h	" " " " " g en h.
i	" " " " " i in pit.
î	" " " " " ie in tien.
ie	" " " " " ie in dier.
j, k, l, m, n	uit te spreken als in het Ned.
o	uit te spreken als Ned. o in dom.
ò	" " " " " o „ bod, pot.
ó	" " " " " o „ loven.
oo	" " " " " oo „ loopen.
ô	is een gerekte ó, eenigszins zweemende naar Ned. oe, als in Ned. door.
ö	uit te spreken als Hoogd. ö in Köln.
ö	als Ned. eu in deur.
ö	uit te spreken als Ned. eu in beul.
p, r	" " " " " p, r.
s	staande voor Ned. sch is niet geheel Ned. s, maar meer keel-s.
ch, s, t, w, z	uit te spreken als in het Ned.
u	uit te spreken als Ned. oe in moed.
û	" " " " " oe in voer, Hoogd. u in gut.
ui	" " " " " ui in huis.
ü	" " " " " u in kunnen.
û	" " " " " uu in uur. (Voor een anderen medeklinker dan r eenigszins verkort.)

Hoog gedrukte letters worden bijna niet gehoord.

INLEIDING.

De tongvallen, die in Groningen, Drente, Overijssel en de Graafschap worden gesproken, herinneren in veel opzichten aan het Oud-Saksisch, d.i. de taal van den Germaanschen stam, die vroeger het Noord-Oostelijk deel van ons vaderland bewoonde. Het Deventersch is dus een Saksisch dialect en verschilt niet weinig van het algemeen Nederlandsch, dat een sterk sprekend Frankisch karakter draagt.

De kennis der dialecten, waarin zoo veel oude taalelementen voortleven, is voor den taalvorschcr van het hoogste belang.

Over het algemeen is op het platteland het oude dialect beter bewaard dan in de steden. Dat neemt evenwel niet weg, dat ook de stadsdialecten voor de taalstudie van groot belang zijn.¹⁾

Het kan wel niet anders, of het dialect van een stad als Deventer, van oudsher bekend om haar uitgebreiden handel en beroemd om haar inrichtingen van onderwijs, moet veel geleden hebben; en toch hebben de vele nadeelige invloeden, die er op werkten, niet zulke groote verwoestingen aangericht, als we zouden verwachten. Dat komt, omdat de Deventerschman zijn taal lief heeft. Hij lacht even hartelijk om den bekrompene van geest, die hem wil wijs maken, dat zijn dialect eigenlijk een verbasterd Nederlandsch is, als om vroegere stadgenooten, die een blauwen Maandag of iets langer in Holland gewoond hebben en van daar een nieuw taaltje meebrengen, dat niet zelden naar het Hooghaarlemmerdijsch riekt. Hij is zich volkomen bewust, dat het hart ons geheele leven door het best de taal spreekt, die we aan moeders knie geleerd hebben, dat het aanstellerij is, de taal zijner jeugd tegenover vroegere bekenden en vrienden te willen verlooehen. Tegenover vreemdelingen, voor wie het dialect minder goed verstaanbaar is, zal hij de beleefdheid in acht nemen de beschaafde omgangstaal te gebruiken.

Als schrijftaal is het Deventersch maar hoogst zelden gebezigd; vandaar dat hij, die den woordenschat van dit dialect aan anderen wil bekend maken, al zijn stof moet putten uit de gesproken taal. Dat is een werk van tijd en geduld, en hoeveel moeite hij ook aanwendt, zijn arbeid zal steeds zeer onvolmaakt blijven. Toch zal zijn ernstig *streven* bij velen reeds waardeering vinden.

Aan een bloete lijst van woorden met vermelding hunner beteekenis heeft de taalvorschcr evenwel niet genoeg. Hij moet ook weten, hoe ze worden uitgesproken en verlangt daarbij tevens zinnen, uit den volksmond opgeteekend, waarin ze voorkomen. Eerst wanneer aan deze drie vereischten voldaan is, krijgen de woorden voor hem kleur en leven.

Mijn oorspronkelijk plan was, dit woordenboekje te laten voorafgaan door een kleine grammatica van het dialect. De verschijning van het Geldersch-Overijsselsch Woordenboek door J. H. Gallée heeft mij evenwel die moeite bespaard. Ik kan nu volstaan met belangstellenden te verwijzen naar het werk van genoemden Utrechtschen hoogleeraar, den grondigsten kenner van het Saksisch ten onzent.

Hieronder vermeld ik eenige punten, waarop het Deventersch (D.) van het

¹⁾ Zie o.a. Paul's Grundriss I, p. 935 en 936.

Geldersch-Overijsselsch (G.-O.) door Gallée beschreven, afwijkt. De §§ zijn die van het Woordenboek van het Geldersch-Overijsselsch dialect.

§ 2. De **a** in **arm, karke, wark, antwoord** e.a., wordt niet sleepend uitgesproken, maar klinkt als Ned. **a** in: **arm**.

§ 5. In het G.-O. **mèjen, wèjen, zèjen** enz., wordt **è** veel meer geopend uitgesproken dan in het D.

§ 10. De **j**=klank na **i** (op het eind) ontbreekt in het D.; bv. **Ī bint, kommĭ** (komt ge).

§ 15. Umlaut van **o** komt in het D. niet meer voor in: **konink, wonink** e.e.a.

§ 16. Woorden als **gud, mud** e.a. klinken als in het Ned. en niet als in het G.-O. **gôd, môd**, enz.

§ 22. Ned. **ui** is in het D. **u, ũ, û, ui**.

u: **zupen, glupen, run, ruken, luke, kule, dum, prume**, enz.

û: **schûve, dûve** enz.

ũ: **hûs, gerûs, grûs, lûjen, tûg, schûn, hûlen, schûte, zûg, kûpen**, enz.

ui: **buis, duit, ruif, kuis**, enz.

Weifelend: **hûd, huid, hud, (Īmand de h. vol schellen); schum, schûm; stupen, stûpen; pûn, puin; schûn, schuin; ruten, rûten**, e.e.a.

§ 25. Deze **ie** wordt in het D. ook gehoord in: **viere, diepe** (en zijn afl. en sam. beh. in: **Dîpenvèn en Dîpenheim**), **kiesen** (znw. en w.w.), **kniezen, ve(r)siezen** e.a.

§ 27. In het D. **boomen, dooven, verschoonen, loover(hütte), rooken, looze** e.a., waarin **o** uit **au** is ontstaan ontbreekt de umlaut. Doch men zegt: **onnôzel**.

§ 30. De alveolare **r** heeft in Deventer de overhand, vooral bij de lagere standen. Sommigen verbeelden zich, dat de uvulare **r** fatsoenlijker klinkt en doen daarom hun best om te **brijen** (brouwen).

§ 45. In het D. zegt men: **guje, lajen, naojen, rajen, raojen** enz.; doch 'n paar **mō-e b(i)eenen, sprō-e handen**.

§ 46. **Slaoppel** (slaapwel). **Ik (h)eb dōs** (dorst). **Wĭ kriegt vōs** (vorst). Ook D. **knüsselen, gūzze**, soms ook: **mūsse** (muts). Voor verdere **assimileeringen** zie men de lijst van **inelinaties**.

Opmerkingen. Verdubbeling van den consonant in **gavven, lazzen** enz., duidt alleen kortheid van de voorafgaande vocaal aan.

Bij samenstellingen valt het **accent**, als in het Ned., wel op het eerste lid, doch wordt veel meer over het geheele woord verdeeld, zoodat het tweede lid een sterker toon heeft dan in de algemeene spreektaal.

In de woordenlijst worden **mannelijk** genoemd: alle namen van zelfstandigheden, die met **hij** worden aangeduid. **Vrouwelijk** zijn, d.i. met **zij** worden aangeduid in het D. alleen: de namen van vrouwen (niet die van vrouwelijke dieren; de smalle gemeente duidt een vrouw ook wel met **hĳee** aan), de niet-onzijdige stofnamen en begripsnamen, alsmede de namen van ziekten. **Onzijdig** zijn die, welke in het Ned. onz. zijn, alsmede **mezĳk** en **fabrik**.¹⁾

§ 48. Het Deventersch kent alleen als meervoudsuitgangen: **n (en), er** en **s**.

§ 57. Verbuiging van het bnw. kent het D. niet; 'n **guje man** is nom., dat. en acc.

¹⁾ Men passe dezen regel toe, wanneer in de woordenlijst het geslacht niet is vermeld.

Tot onderscheiding van het geslacht zegt men: **dat is 'n Dèventerse** (vr.) en **dat is 'n Dèventersen** (m.).

§ 60. 1e p. sing. dat. en acc. **mîn**; 2e p. sing. ontbreekt. In plaats daarvan gebruikt men **î**, eigenlijk plur.; 2e p. meerv. is **îlû**, bv. **î loopt** (du läufst), **îlû loopt** (ihr lauft). G.-O. **hé** is in Dev. **h^îee**, encl. **e**.

De 3e p. vr. enk. dat. en acc. is **haar**; mv. **haarlû**. Als subst. gebruikte poss. heeft het D.: **den mînent, unent** (udent, uwent), **zînent, harent** (haardent) en **onzent**.

Demonstr. adj.: **d^îee** of **den** (met klemtoon), **disse**.

„ subst.: **den** (dennent), **dissent** (dézent).

Het bepalen lidwoord is in Deventer: **de** voor het vr., **de** of **den** voor het mnl. en 't voor het onz. Ze worden niet verbogen. **Den** gebruikt men in het mannelijk enk. vóór woorden, die met een klinker, een **h** of **d** beginnen, bv. **den aovend** (avond en oven), **den Îselt**, **den hof** (tuin), **den dokter**.

Interr. zijn: **w^îee, wat. Watte** beteekent: Wat zeg je?

Voor: hoedanig, hoe een, zoodanig, zoo een, zulk, heeft het D.: in het enk. bv. gebr.: **hon** of **hun, zon**, meerv. **hûkke, zûkke**. Zelfst. gebr: enk. **honnend** of **hunend, zonnend**, meerv. **hûkkend, zûkkend**. Vóór onz. stofnamen: **hûk, zûk**, vóór vr. stofn. **hûkke, zûkke**.

§ 61. Optatiefvormen ontbreken. In het gerundium ontbreekt de **e**, bv. **te bîten**. Een enkele maal hoort men: **te dône**.

Imperatiefvormen (enk. en meerv.) hoort men met en zonder **t**.

Het voorvoegsel van het verleden deelwoord is: **e**; als adj. gebruikt **ge**, bv. **de kléver is emeid, de gemeide kléver, de gank is efeild** (gedweild), **de gefeilde gank**. (Voor de verschillende uitspraak dezer **ei's**, zie men § 5.)

Kunnen wordt dikwijls gebruikt voor **kennen**, bv.: **Ik kan mîn lesse; ik heb 'm ekônd**.

Leggen en liggen worden veel minder verwisseld dan in Holland; toch zegt men soms **lei** voor **lag**: **H^îee lei ûm négen ûr nôg in bedde**. (Naast regelmatig **lag**). **H^îee lei te zaniken; mîn kuis lei daor; wî leien in de sloot**.

Sommige sprekers laten de **n** van het zwakke praet. weg, behalve vóór een klinker of **h** (zie beneden).

Hier volgen eenige opmerkenswaardige conjugatievormen:

Inf.	Ind. praes. 1e p. sing. 3e p. „ 1e 2e 3e p. plur.	Praet. 1e p. sing. 1e p. plur.	Part. pass.
brêken	brêke brek brêkt	braok of brak braoken of brakken	ebraoken
nemmen	nemme nemt nemt	nam of namme ¹⁾ nammen	enaomen

¹⁾ Zoo ook met dubbelen medeklinker en slot **e**: **kwamme, schrokke, atte, gavve, zagge, drugge, slugge, lagge, enz.**

XIV

sprêken	sprêke sprek sprêkt	sprak sprakken	espraoken
stêlen	stêle stêlt stêlt	staol staolen	estaolen
schieeren	schieere schieert schieert	schaor of schôre schaoren of schôren	eschaoren of eschôren
kommen	komme kûmp komt	kwam kwammen	ekaomen
schrikken	schrikke schrikt schrikt	schrok schrokken	eschrokken
wörden	wôrde wôrd wôrd	wier wieren	ewôrden
liggen	ligge lig likt	lag of lagge laggen	elègen
èten	ète et èt	at atten	egèten
gèven	géve gef gèft	gaf gavven	egèven
wègen	wège weg wègt	waog waogen	ewaogen
zîeen	zîee zût zîeet	zag zaggen	ezîeen
dragen	drage draagt of dreg draagt	drug drugen	edragen

slaon	slao slôt slaot	slug slugen	eslagen
staon	stao st ^{le} et staot	ston stonnen	estaon
bîten	bîte bit bît	bét béten	ebéten
blîken	blîke blîkt blîkt	blék bléken	ebléken
blîven	blive blif blift	bléf bléven	ebléven
grînen	grîne grint grînt	grén, grînden grénen, grînden	egrénen
rîjen	rîje rid rîd	ré réjen	eréjen
spîten	't spit of 't spît	't spét	espéten
wîzen	wîze wis of wîst wîst	wés wézen	ewézen
spîjen	spîje spit of spijt spijt	spuj spujen	espujen
vrîjen	vrîje vrit of vrîjt vrît	vré vréjen	evréjen
b ^{le} eejen	b ^{le} eeje b ^{le} eejt of bôd b ^{le} eejt	baoj baojen	ebaojen
bedr ^{le} eegeen	bedr ^{le} eege bedrüg bedr ^{le} eegt	bedraog bedraogen	bedraogen

XVI

g ⁱ leeten	g ⁱ leete g ^o t g ⁱ leet	gaot gaoten	egaoten
k ⁱ ez ^e §25.	k ⁱ eze k ^u s of k ⁱ est k ⁱ est	kaos kaozen	ekaozen
b ^u gen	b ^u ge b ^u g b ^u gt	baog baogen	ebaogen
kn ^u ven	kn ^u ve kn ^u f of kn ^u ft kn ^u ft	knaof knaoven	eknaoven of ekn ^u fd
d ^u ken	d ^u ke d ^u kt d ^u kt	daok daoken	edaoken
sl ^u ten	sl ^u te sl ^u t sl ^u t	slaot slaoten	eslaoten
spu ⁱ ten	spu ⁱ te spu ⁱ t spu ⁱ t	spao ^t spaoten (ook zwak)	espaoten of espuit
st ^u ven	st ^u ve st ^u f st ^u ft	staof staoven	estaoven
gaon	gao g ⁱ leet gaot	gonk gongen	egaon
hangen	hange henk hankt	honk hongen (of zwak)	ehangen
vallen	valle v ^o lt valt	v ⁱ l v ⁱ len	evallen
h ^o lden	h ^o lde h ^o lt h ^o lt	h ⁱ l of h ⁱ ld h ⁱ len of h ⁱ lden	eh ^o lden

blaozen	blaoze blös blaost	bliees, blis blieezen, blizen (doch meestal zwak)	eblaozen
laoten	laote löt laot	lît lîten	elaoten
raojen	raoje raojt of rōd raojt	zwak	eraojen
loopen	loope löp loopt	lîp of lîpe lîpen	elooopen
stooten	stoote stöt stoot	zwak	estooten
rôpen	rôpe röp rôpt	rîp of rîpe rîpen	erôpen
hieeten	hieete hieet hieet	zwak	ehieeten
scheiden	scheide scheidt scheid	zwak	escheiden
gelöven	gelöve gelöft gelöft	gelöfden	gelöfd of eglöfd
hören	höre hört hört	hörden hörden	ehörd
zeggen	zegge zeg zek	zei zeien	ezege
breien §5.	breie breit breit	breiden breiden	ebreid

XVIII

brenge	brenge brech brenkt	brach of bracht brachen of brachten	ebracht of ebròcht
denken	denke dech denkt	dach(e), dacht dachen of dachten	edacht (naast de vormen met a hoort men er ook met ò)
dünken	mîn dünt	mîn dünten	edünt
zöken	zöke zöch zökt	zöch of zöcht zöchten	ezöcht
koopen	koop köch koopt	köch(t) köchen of köchten	eköcht
wéten	wéte wét wét	wos of wost of wist wosten of wisten	ewéten
motten	mot mot mot	mos mozzen	emot
dörven	dörve dörft dörft	dos of doste dosten	edörfd
können	kan kan könt	kon konnen	ekönd
zöllen	zal zal zölt	zol zollen	ezöld
mögen	mag of magge mag mögt	moch of mocht mochen of mochten	emögd
wèzen	bin is bint	was wazzen of waren	ewest

dôn	dô düt dôt	dé déjen	edaon
willen	wil wil wilt	wòl wòllen	ewild
hebben	heb of hebbe hef hebt	had hadden	ehad

Om het volgende stukje, alsmede de in dialect geschreven voorbeelden goed te begrijpen, lette men op de vele **inclinaties** (vooral van pronomina), die in het Deventersch voorkomen; klankverandering gaat er vaak mee gepaard.

Hier volgen de voornaamste in alphabetische orde:

aj	— als ge	koj, kôj	— kondt ge
ak	— als ik	kouwe	— kunnen we
asse	— als hij	krêche	— kreeg hij
asse	— als ze	kriche	— krijgt hij
aster	— als er	krîj	— krijgt ge
awe	— als we	krîk	— krijg ik
azzet	— als het	krîwe	— krijgen we
azzî	— als gij	kuj	— kondt ge
bij	— bent ge	kuî	— kunt ge
bink	— ben ik	kûmbet	— komt het
bîwe, buwe	— bennen we	kuwe	— konden we
daj	— dat ge	lite	— liet hij
dak	— dat ik	laoj	— laat ge
das	— dat is	laok	— laat ik
datte	— dat hij	laote	— laat hij
dawe (dauwe)	— dat we	laowe (lauwe)	— laten we
dêje	— deed hij	mak	— mag ik
dêk	— deed ik	moj	— moet ge
dao	— daar gij	mok	— moet ik
dôj	— doet ge	mosse	— moest hij
dôk	— doe ik	motte	— moet hij
dûtte	— doet hij	ôffe	— of hij
duwe	— doen we	ôj	— of gij
gaoj	— gaat ge	òk	— of ik
gaok	— ga ik	òkktet	— of ik het
gaowe	— gaan we	òwe	— of we
g ^l eete	— gaat hij	slaog	— slaat ge
haddi, haj	— hadt ge	slaok	— sla ik
hatte	— had hij	slôtte	— slaat hij
heffe	— heeft hij	slaowe	— slaan we
hei	— hebt ge	sluche	— sloeg hij
hek	— heb ik	st ^l eete	— staat hij
isse	— is hij	staoj	— staat gij
ister	— is er	staok	— sta ik
izzet	— is het	stonne	— stond hij

staowe — staan we
 tuë — toen hij
 waffer — wat voor
 was — wat is
 wasse — was hij
 wij — wilt ge
 wik — wil ik
 wille — wil hij
 wiere — werd hij
 wiwe — willen we
 waoj — waar gij
 wòj — wildet ge
 wòk — wilde ik

wòlle — wilde hij
 wòtte — wordt hij
 zak — zal ik
 zalle — zal hij
 zⁱeej — ziet ge
 zⁱeeik — zie ik
 zⁱeeuwe — zien we
 zøj, zòj — zoudt ge
 zok — zou ik
 zolle — zou hij
 zouwe — zullen we
 zowe (zuwe) — zouden we
 zui — zult ge

'T LÉLEKE ENDEKÜKEN.¹⁾

O, wat was 't lekker bûten! 't Was zommer, 't hōj ston an d'n öpper, 't zaod was rīpe, de haver grōn. De heilāover līp op zīn lange rooie pooten égiptīs te babbelen; dat taaltjen hatte van môderman eleerd.

Ūm de landerijen en weijens wazzen groote bossen, en middel in d'ee bossen diepe kōlken.

Sjonges, 't was zoo lekker bûten!

Middel in de zünne lag daor 'n öld spīker, met diepe greften d'r ūmhen; en van de mūren of tūt an 't water tō stonnen planten met groote blajen, d'ee zoo hóge waren, dat kleine hūmmels d'r best rechtop onder konnen staon; 't waster zoo wōst as middel in 't bos.

Hier zat 'n pilende te brōjen. Maor wat dūrden dat lange, eer de eier ūtebrōjd waren! H'ee had ook weinig anspraak; de andere pilenden zwōmmen vōlle l'eever in de grefte rond, as dat ze onder 'n blad met hūm gongen zitten kwēken.

Eindelek en te laaste spronk 't ieene ei nao 't andere kapòt. „Piep! piep!” hōrdenī dan en kik, alle eierdórens waren lèvendig ewōdden en stakken de kōpkēs d'r ūt.

„Rap! rap!” zei d'n òlden, en de jongen weerden zich wat ze konnen en kéken alle kanten hēn ūt onder de grōne blajen; en den òlden līt ze maor stille kīken, want grōn is gud vōr de oogē.

„Wat is d'ee wérelde tōch groot!” zeien alle kūkentjes, want nu konnen ze zich bēter rūren as vrogger in 't ei.

„Mēnī dat dit de hēle wérelde is?” zei den òlden; „die gīet nōg 'n hēl ende an gūnne kante van d'n hòf 't dōmeneersland op, maor daor bink nōg nooit ewest.”

„Bij allemaole bī mekare?” zeie tuē in de bīenen kwam. „Nē ik heb ze nōg nīet allegare; 't grootste ei ligt 'r nōg; hū lange mot dat nōg dūren! 'k Hebter haost genog van.” En h'ee gink weer zitten.

„Hu gīet 't u?” vrig 'n òlde pilende, die 'm is kwam opzōken.

„'t Dūrt zoo lange met dat ieene ei,” zei den anderen; „'t wil maor nīet kapòt; maor kik d'ee anderen is, bint 't gīn dōddekēs? Sprēkend de vader; d'ee misseleke vent kik maor nīet nao mīn ūmme.”

„Laot mīn dat ei is kīken, dat nīet kapòt wil,” zei de òlde pilende. „'t Zal wel 'n kalkunsei wēzen. Zīee heb mīn daor ook al is ens mé efōpt; 'k heb hēl wat spūls met 't jonk ehad; 't had 'n brōrken dood an 't water; ik kon d'r 'm met gīn stōk inkrīgen. Laow is kīken! Jao, al zīn lēven, 't is 'n kalkunsei. Laot 't stillekes liggen en leerdu andere kinder l'eever zwemmen.”

„Ik wil d'r tōch nōg 'n stōtjen op blīven zitten,” zei d'n anderen; ik hebter nu zoo lange op ezēten; op 'n dag of wat kūmbet mīn nu ook nīet an.”

„Dat stīet u vri!” zei de òlde pilende en gonk weg.

Eindelek en te laaste brak 't groote ei. „Piep! piep!” zei 't jonk en kraop ter ūt. 't Was 'n grooten en allemōgend lélek. De pilende bekék 't is gud. „Hech! wat

¹⁾ Bewerkt naar: „Das hässliche, junge Entlein”, uit: H. C. Andersen's Sämmtliche Märchen. Leipzig, 1850.

'n kökkert," zei e, „'t likt niks op de anderen; zol 't 'n kalkuntjen wèzen? Dat zal zoo temé bliken; in 't water zal 't, al zokket 'r ook instooten."

's Anderendages was 't mooi weer en 't zünneken schén lekker. De môder gonk met haar hêle famîli nao 't water. Plof! daor spronk ze d'r in. „Rap! rap!" zei ze, en 't iene pileken nao 't andere dé 't nao. 't Water spuiten ze aover de kôp, maor zîee kwammen dadelek weer baoven en zwommen, dat 't 'n lüst was ûm te zîeen. De pôtjes gongen van eigens en allemaole waren ze in 't water; ook dat léleke, grîze jonk zwôm met.

„Né, 'n kalkuntjen is 't nîet!" zei ze. „Kik mîn dîee pôtjes is gaon, en wat zwemt 't mooi rechtop; 't is mîn eigen kind. Aj 't goed bekikt is 't tóch eigelek wel mooi."

„Rap! rap! kom allemaole maor mé; ik zal u in de grôte wêrld brengen, en u an de andere pilenden vörstellen; maor blif bî mîn, anders koj wel is 'n trap krigen en pas op vör de katte!"

En zoo kwammen ze op de plaafse, waor de pilende lipen. Daor wazzen twîee famîlis, dîee mekare bétén ûm 'n aolkôp; en in 't laaste lipter de katte nòg mé weg.

„Kik, zoo gîeet 't nu in de wêrld tò!" zei de môder en slép de snavel, want zîee wòl de aolkôp ook wel hebben."

„Loop an!" zei ze, „en maak nu 'n bûging vör dîee ôlde pilende; das hier den ve'naamsten; zîn grootvader kwam út Spanjen; daorûmme isse zoo dikke. En zîeej wel, datte 'n rooie lappe ûm de poot hef? Das îts bûtenge woon moois en de grooste eere, dîee ze 'n pilende kônt bewîzen; dat betékent, dat z'm nîet kwît wilt wèzen en dat bîeesten en mensen tégen 'm op zòlt zîeen. Kom, anloopen! Zet de peutjes nîet nao binnen: 'n fesundeleke pilende zet de vóten wîd út mekare, net as vader en môder: Kik, zoo! Bûgt nu de helskes en zekt: Rap!"

En dat déjen ze; maor de andere pilenden stonnen te kîken en zeien hard op: „'n Mooi dink, dat dîee d'r nòg bî komt; wî bint tóch al stark genug! En foi! wat zût dat iene dink d'r út; dat wîwe hier niet hebben." En dadelek vlaogter iene nao tò en bét 't in de nekke.

„Zui 't laoten!" zei de môder; „'t dût u ûmmes niks!"

„Né, maor 't is te groot en te bûtenmodels," zei de bîter, „en daorûmme mot 't d'r op hebben."

„Dîee môder hef wel lîeeve kindekes," zei de ôlde pilende met de rooie lappe ûm de poot, „'t bint allemaole mooien, behalven den ieenend, das 'n misbaksel; 'k wòl, dat ze 't aoverbrôjen kon."

„Dat gîeet nîet, meneer!" zei de môder; „'t is gîn mooien, maar 't is inwendig gud en 't zwemt zoo best as iene, jao 'k zol haos zeggen nòg îts bèterder, ik denke dat 't knap zal opgrôjen en nao ve'loop van tîd 'n betjen kleineder wòdden; 't hef te lange in 't ei elêgen en daorûmme is 't nîet ewòdden zoo as 't hòrt. En tu plükten ze 't in 't neksken en strék 't de veerkes lîk. „En daorbî is 't maor 'n wèk," zei ze; „daorûmme kûmp 't er ook nîet zoo net op an. Ik denke, dat 't stark zal wòdden; 't zal zich wel redden."

„De andere kûkentjes bint lîeef," zei den ôlden; „dòt nu maor net ôj in hûs bint, en aj 'n aolkôp vindt, dan moj 'm mîn brengen."

En nu wazzen ze in hûs.

En 't arme kûkentjen, dat 't laaste ütekaomen was en d'r zoo ûtzag, wier ebétén, estooten en vör de gek ehòlden, zoowel dör de pilenden as dör de kippen. „'t Is te groot!" zeien ze; en de kalkunse hane, dîee met spórens an op de wêrld was ekaomen, en daorûmme dòch, datte keisder was, blaosden zich op as 'n schip met volle zeilen, ginkter régelrecht op ôf, kòldeerde tu en krég 'n kôp as vûr.

XXIV

't Arme endekûken wist n^{ieet}, waor 't bliven zol; 't trôk 'n m^{oilek} beksken, ümdat 't zoo lélek was en d^{ör} ider^{ieene} ütelachen wier. Zoo gink 't den eersten dag, en later wier 't n^{ög} slimme^rder; 't arme dierken wier altit ejaagd; zelfs zⁱⁿ z^{uskes} waren zo ond^{ögend} t^{egen} 'm en zeien altit: „k W^{ol} dat de katte u opvrat, lélekerd!” En de m^{oder} zei: „k Moch lij^{en} daj w^{id} weg wazzen!” En de p^{ilenden} b^{eten} 't, en de kippen slugen 't en 't meisjen, dat de diers most vuren, schüpten 't met de klompe. Tu l^{ip} 't weg en vlaog aover d'n t^{ün}; de v^{ögeltjes} in de strüken vlaogen van schrik op: „Dat d^{öt} ze, ümdak zoo lélek bin,” dacht 't en kn^{ép} de ögjes t^o en l^{ip} al maor w^{ider}, tüt 't eindelek an 't groote muras kwam bⁱ de wilde endv^{ögels}. Hier blévet den h^{élen} nacht liggen; 't was m^ö en bedr^{öfd}.

Tu 't margen wier vlaogen de endv^{ögels} op en kwammen is k^{iken} nao 't nⁱje kamer^{äodjen}. „Wat bin i d'r v^{ör} i^{ee}ne?” vr^{igen} ze; en 't k^{ükentjen} was h^{él} vrendelek, zoo vrendelek as 't maor kon. „I bint meer as lélek,” zeien de endv^{ögels}, „maor dat kan ons n^{ieet} sch^{elen}, aj maor n^{ieet} in onze femilⁱ trouwt.” Zon stümpe^{ft}. 't Dach nog n^{ieet} an trouwen; 't zol al blⁱ w^{ezen}, as 't maor in 't 't r^{iet} moch liggen en 'n betjen muraswater drinken.

Daor lag 't nu tw^{iee} volle dagen; tu kwammen d'r tw^{iee} wilde ganzen of eigelek wilde genzeriken. Z^{iee} waren n^{ög} n^{ieet} lange üt den d^{öp} en daorümme wazzen 't zükke bretaole vl^{ègels}. „H^{ör} is vrendschop!” zeien ze, „i bint zoo lélek, dawe van u h^{öld}; wij mégaon en trekv^{ögel} w^{ödden}? Hier in de b^{ürte} bint aa^rdige, l^{eeve} wilde ganzen, allemaole w^{ifkes}, d^{iee}: rap! k^{önt} zeggen. 't Kan u daor gud gaon, al bij ook n^{ög} zoo lélek.”

Pif! paf! en de beide ganzen v^{ilen} dood in 't r^{ieet} en 't water wier zoo rood as bl^{öd}.

Pif! paf! gink 't n^{ög} ens en h^{éle} köppels wilde ganzen vlaogen üt 't r^{ieet} op. En tu v^{il} d'r weer 'n sch^{öt}. De jagers laggen üm 't muras hen; z^{iee} zatten tüt baoven in de boomen, d^{iee} aover 't r^{ieet} hen h^{ongen}. De blauwe krütdamp tr^{ök} in w^{ölk}en aover 't water en nao baoven de boomen in; daor kwammen de h^{onden} an: plas! plas! En 't r^{ieet} en 't l^{ös} baog nao alle kanten. Wat schrok dat arme p^{ileken}. 't W^{ol} net zⁱⁿ k^{öpken} onder de vl^{ögeltjes} st^{eken}, tu 'n groot dier van 'n h^{ond} vlak bⁱ 'm ston; de tonge hink 'm üt de bek en met v^{ürige} oogen k^{éke} rond; h^{iee} stak de k^{öp} net nao 't p^{ileken} t^o, l^{it} de tanden z^{ieen} en . . . plas! plas! ginke ve^bi zonder 't te pakken.

„G^{öddank}!” züchtten 't; „ik bin zoo lélek, dat de hond n^{ieet} in mⁱⁿ wil b^{iten}.” En tu gink 't stillekes liggen; de hagel vlaog d^{ör} 't r^{ieet} en al maor d^{ör} wierder eschaoten.

Eers late op den dag wier 't stille; maor 't arme dierken dost n^{ög} n^{ieet} op te staon; n^{ög} ve^rscheien ü^r wachtten 't eer 't is ümmek^{ék}, en tu l^{ip} 't zoo h^{ard} as 't kon weg; 't weijden zoo, dat 't wark had üm voort te kommen.

T^{egen} den aovond kwam 't bⁱ 'n klein burenh^{üsken}; dat was zoo öld, dat 't niet wos, nao welke kante 't zol ümmevallen en daorümme maor bl^{éf} staon. 't Was zon st^{örm}, dat 't p^{ileken} mos gaon zitten üm n^{ieet} 't onde^rste baoven te weijen, en 't wier op de hand slimme^rder. Tu markten et, dat de d^{öre} maor an i^{een} henksel hink en dattet d^{ör} de réte nao binnen kon krupen; en dat déjet.

Hier woonden 'n öld^e vrouwe met 'n kater en 'n kippe. De kater, d^{iee} ze z^{önneken} n^{ömden}, kon 'n kromme r^{ügge} maken en sn^{örren}; h^{iee} kon ook vonken géven, maor dan mozzⁱ 'm t^{egen} 't haor opstriken. De kippe was h^{él} lége op de p^{ötjes} en daorümme wiere k^{ükentjen}-ko^rtpoot en^{ömd}; h^{iee} kon gud eier leggen en de vrouwe h^{ild} er zoo v^{ölle} van as van haar eigen kind.

Den anderen margen wieren ze dadelek 't v^{remde} endek^{ükentjen} gewaar; en de kater begon te sn^{örren} en de kippe te kakelen.

„Was dat?“ zei de vrouwe en kék ùmme; maor z¹ee was n¹eeet scharp van gezichte; z¹ee ménden, dat 't endekûken 'n verdwaalde, vette pilende was. „Das guje jach,“ zei ze, „nu kank ook endeneier krigen, as 't maor gín wèk is! Dat mowe òfwachten.“

En zoo wier 't pileken vòr dr¹ee wèke op de proef enaomen; maor 't gonk n¹eeet an 't leggen. En de kater was de baas van 't hús en de kippe van de vrouwe; en z¹ee zeien altit: „Wí beiden en de wêreld!“ Want z¹ee ménden, dat z¹eeelû de h¹elefte waren — en dan nòg wel verreweg de beste h¹elefte. Het kùkentjen ménden, daj d'r ook anders aoever konnen denken, maor dat wòl de kippe n¹eeet hòren.

„Kui eier leggen?“ vrìg e.

„Né.“

„Nu hòld dan astubl¹eeef u mond!“

En de kater vrìg: „Kui 'n kromme rùgge maken, snòrren en vonken géven?“

„Né.“

„Dan mögì d'r u bûten hòlden, as ve¹standige mensen sprèkt.“

En 't endekùkentjen zat te stíperen in 'n hòksken; tu kwam d'r 'n zünnesträoltjen en frisse lùcht nao binnen; en 't krég zon zin ùm in 't water te gaon zwemmen, dat 't dit an de kippe mos zeggen.

„Hu krij 't in u hòfd!“ zei e. „Í heb niks te dôn, daorùmme hei zükke gekke grillen. Lekt eier of snòrre, dan g¹eeet dat wel aoever.“

„Maor 't is zoo mooi op 't water te zwemmen,“ zei 't pileken, „zoo lekker d'r in aoever de kòp te kòkelen en tüt op de grond te dükelen!“

„'t Is wat lekkers!“ zei de kippe. „Nu gelövik daj h¹elemaole gek bint ewòdden. Vraag daor de kater is nao — dat is 't ve¹standigste schepsel dak kenne — of d¹ee d'r van hòlt te zwemmen en te dükelen? Mìn eiges wikter nòg bûten laoten. Vraag 't ook maor an de vrouwe, en wílder as d¹ee is gín mense. Méni dat d¹ee zinnigheid hef ùm in 't water aoever de kòp te kòkelen en te zwemmen?“

„Í begrípt mìn nieet!“ zei 't endekùkentjen.

„Begrípe wí u n¹eeet? Wiee zol u dan wel begrípen? Í wilt tòch ùmsgelik n¹eeet wílder wèzen as de kater en de vrouwe — mìn eiges wikter nòg bûten laoten. Heb tòch n¹eeet zon ve¹béling, kind! En dankt onze l¹eeven Heer vòr al 't guje, dat u bewézen wòt. Bij n¹eeet in 'n warm ve¹trek ekaomen, en hei gín gezelschap daor í wat van leeren kònt? Maor í bint 'n präotjesmaker en 't is lange n¹eeet plezierig met u ùmme te gaon. Gelöf mìn! Ik ménet gud met u, das gerüst waor. Al zeggik u ook dingen, d¹eej l¹eever n¹eeet zollen hòren, daoran kui z¹een, dak 't gud met u vòrhebbe. Dòt u beste is ùm eier te leggen, te snòrren en vonken te géven.

„Ik gelöve, dakter maor van dór gao,“ zei 't endekùken.

„Gaot u gang!“ zei de kippe.

En 't endekùkentjen gonk weg; 't zwòm op 't water, 't daok, maor gín mense kékter nao ùmme — ùmdat 't zoo lélek was.

't Wier harfst; de blajen van de boomen in 't bos wieren gèl en brun; de wind slug ze d'r òf en slinge¹den ze in de rondte; en baoven in de lùcht was 't vinnig kòld; de wòlken waren zwaor van hagel en sné; en op den tûn ston de rave au! au! te schreeuwen van kòlde; aj d'r maor an dachten, gingen u de griezels al aoever 't lîf. 't Arme endekùkentjen had 't zwaor te verantwoorden!

Op 'n aovond tu de zünne zoo mooi ondergink, kwam 'n zwarm h¹ele mooie, gróte vógels út 't bos; zükke mooien had 't pileken nòg nooit van zín lèven ez¹een; z¹ee wazzen hagelwit, met lange, kromme halzen: 't waren zwanen. Z¹ee schreeuwden op 'n h¹ele vremde wíze, slugen de lange, prachtige vlögels út en vlaogen út de kòlde nao warme landen, daor 't water n¹eeet bevrüs. O, z¹ee vlaogen zoo hooge

en 't léleke endekûkentjen krég zon wonder gevól. 't Dreiden in 't water as 'n tólleken rond, stak den hals hoog in de lúcht nao d'ée mooie vógels en gaf zon harde en vrende schreeuw, dat 't bange wier vór zich zelf. O, 't kon d'ée mooie, gelúkkige vógels maor níet verǵeten; tu 't ze níet meer z'een kon, daok 't tút op de grond; en tu 't weer baoven kwam, was 't hél aoerstúr.

't Wos níet hu de vógels h'eeetten; ook níet waor ze hen vlaogen; en tòch vólden 't zich meer as gelúkkig. Het was volstrek níet sjelurs. Hu zol 't ook in 't hófd krigen, zoo mooi te willen wórden. 't Zol al blí wèzen, as de pilenden 't maor konnen útstaon — 't arme léleke b'leest!

En 't wier zoo kóld, o, zoo kóld! 't Endekûkentjen mos al maor dór zwemmen ùm 't water lós te hólden; maor elke nach wier 't gat, daor 't in zwóm, al kleinder; 't zwóm al tégen de schúlles an en 't mos zich weeren met de pótjes, wat 't kon, ùm nóg 'n klein gaatjen in 't ís te hólden. Eindelek wier 't zoo mó, dat 't stille gonk liggen en in 't ís vaste vvoor.

's Margens vrog kwam 'n bur, d'ée 't zag liggen; met zín klomp traptene 't ís kapót en nam 't pileken mé nao móder de vrouwe. Daor kwam 't weer bí.

De kinder wóllen d'r mé spóllen; maor ons dierken dach, dat z'm kwaod wóllen dôn en vlaog van benaauwdheid in de melkkomme, dat de melk dór de kamer spuitten. De vrouwe slug de handen in mekare van schrik en tu vlaog 't in de karntonne, tu in 'n vlóte met mèl. Wat zagget 'r út! De vrouwe begon te schreeuwen en slug met de tange; de kinder lipen mekare 't onderste baoven ùm 't ende-kûken te vangen; z'ee lachten en grénen tegelike.

't Was maor gud, dat de dóre lós ston en dat 't in de sné tüssen de ríze kon krupen — daor lag 't endelek, bek òf.

Ak u alle narigheid en ellende van 't arme dierken in dat strenge winter wól veftellen, dan zoj de traonen in de oogen krigen. — 't Lag in de modder tüssen 't ríet, tu de zúnne weer lekker begon te schínen. De leeuwriken zongen; 't was lente.

Tu kon in ens ons pileken de vlógels útslaon; z'ee waren starker as vrogger, stark genocht ùm 't te dragen; en nóg eer 't zelf wist, wat 't dé, was 't in 'n grooten hof, daor appelboomen in blój stonnen, daor 't lekker nao de vlier raok, d'ée zín lange gróne takken baoven de slooten neerbaog. Hier was 't eers^t mooi! Alles fris, as in 't vórjaor.

En út de dichte strúken kwammen dr'ée prachtige, witte zwanen. Z'ee slugen met de vlógels en zwómnen, zoo licht as 'n v'ee, aoer 't water.

't Endekûkentjen kenden d'ée mooie b'leesten en ston bedrófd te kiken.

„Ik wil d'r nao tó vl'eegen, nao d'ée prachtige vógels! En z'ee zólt mín dood-slaon, úmdat ik, d'ée zoo lélek bin, bí haar dórve te kommen. Maor dat kan mín níet schèlen; bèter dat z'eelú mín dood maakt, as dat de pilenden mín plaogt, de kippen mín slaot en de d'eerne van den hónderhóf mín schúpt en dak 's winters honger en gebrek líje." En 't vlaog in 't water nao de mooie zwanen tó, d'ée 't zaggen en met gonzende vlógels d'r op an vlaogen. „Slaot mín maor dood!" zei 't arme dier, baog de kop op 't water en wachtten de genaodeslag òf. Maor wat zag 't daor in 't heldere water? Zín eigens — gín plumpe, gríze vógel meer, akelig lélek — 't zag, dat 't zelfs 'n zwane was.

't Kan gín kwaod daj in 'n endennóst geboren bint, aj maor in 'n zwanenei elègen heb.

't Had niks gín berouw, dat 't zoo vólle had motten líjen. Nu vóldene d'r zich te gelúkkiger ùmme. En de groote zwanen zwómnen d'r ùmme hen en aaiden 'm met de snavel.

In d'n hòf kwammen 'n paar kleine klöters brood en zaod in 't water gooien; 't kleinste rip: „Daor zwemt 'n nîjen!” En de andere kinder schreeuwden 't út van plezier. „Jao, d'r is 'n nîjen bî ekommen.” En z¹ee klapt¹en in de hendjes, dansten en lipen nao vader en môder. En daor wier brood en kôke in 't water egooïd en z¹ee zeien allemaole: „Den nîjen is den mooïsten! Wat is 't 'n prachtige jongen.” En de òlde zwanen maakten 'm 'n kompelement.

Tu schaamdene zich en stak zîn kôp onder de vlögels; h¹ee wist eigens n¹eeet watte dôn zol; h¹ee völden zich haost al te gelükkig; maor tròts, né, dat wasse n¹eeet; want aj 'n gud harte heb, wòddi nooit tròts. H¹ee dacht er an, datte ens zoo ejaagd en bespòt was, en nu hórdene ze zeggen, datte den mooïsten van allemaole was. De vlierstrûke baog met zîn takken tüt in 't water vör 'm en 't zünneken schén zoo lekker en warm. Tu gonsden zîn v¹eeeren, h¹ee baog zîn langen hals en meer as dankbaar zeie in zîn eigen: „Van zoo vòlle gelük had ik n¹et dörven drömen, tu 'k nòg dat léleke, jonge endekûkentjen was.”

VOLLEDIGE TITELS DER WERKEN, WAARNAAR IN DE VOLGENDE
WOORDENLIJST WORDT VERWEZEN:

Onze Volkstaal. Tijdschrift gewijd aan de studie der Nederlandsche tongvallen,
onder redactie van Taco H. de Beer. Culemborg 1882—1884.

Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde, uitgegeven vanwege de
Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

Overijsselsche Almanak voor Oudheid en Letteren. Deventer, 1835—1854.

L. Meijer, Woordenschat. 10e druk. t' Amsterdam, 1745.

De Bo, Westvlaamsch Idioticon. 1e druk.

J. H. van Dale, Nieuw Woordenboek der Nederlandsche Taal. 1e druk.

Woordenboek der Nederlandsche Taal, door De Vries, Te Winkel e.a.

A. C. Oudemans, Bijdrage tot een middel- en oudnederlandsch Woordenboek.

Verwijs en Verdam, Middelnederlandsch Woordenboek.

Dr. Johannes Franck, Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche Taal.

Kiliaen, Etymologicum Teutonicae linguae, door G. van Hasselt.

H. Molema, Woordenboek der Groningsche Volkstaal.

J. ten Doornkaat Koolman, Wörterbuch der Ostfriesischen Sprache.

Schiller und Lübben, Mittelniederdeutsches Wörterbuch.

J. G. und W. Grimm, Deutsches Wörterbuch.

A

(Woorden met **ao** en **äo** beginnende,
zie bij: O.)

Aalte, v. Gier. De aalte loopt van de mestvaalt naar 't aaltegat.

Aap. **Vör** den aap hölden, foppen, beet hebben. Nu gelöf ik daj mîn vör den aap wilt hölden! daj 't er mîn ümme wilt dôn. Ook N.-Br. O. V. I. p. 194. (Zie öfgaon.)

Wanneer ergens drukte of een opstootje is, en een jongen komt nieuwsgierig naar de oorzaak vragen, dan antwoordt een spotvogel: „D'r wôt 'n aap evlooid en i mögt 'm de start ophölden.

Aa'r'd. In de uitdr. schik en aa'r'd. Hⁱee kreeg 'n pak slagen, dat 't zò s. e. a. had: dat het een lust was om te zien.

Abbedudas, m. Klap, opstopper.

Aj nu nⁱeeet ütscheit dan zak u 'n abbedudas géven daj de grond zòkt. Gron. Aobeldudas.

***Achem**. Aanstellerige vent.

Achtendél, o. =en. Een botervat, waarin 40 oude ponden gaan. Een vierendeel hield 80 pond in. Een half achtendeel heette vroeger „kinneken”.

In Vlaanderen is het de naam voor een graanmaat = $\frac{1}{10}$ mud. Zie: de Bo i. v.

***Achterdebrören**. Achter de Broederen (straat in Deventer). Vandaar dat de Broederenstraat zelf werd genoemd: **vör** de **Brören**. Naar de Broederenkerk.

Achte'r'dums. Heimelijk, in het geniep.

Achterhekke, o. Krat van een boerenwagen. Ook Gr. en Dr.

Achte'ka'rspel, o. d.w.z. „De Acht

Kerspelen”, een bekende buurt. De naam is ontleend aan het uithangbord eener herberg, die men er vroeger vond.

Achte'rland. Dit is de naam, dien men in de IJsselstreken geeft aan Twente en de Graafschap.

Achte'r'middag, m. Namiddag. 's **Achtermiddags** of 's **achter= middes**.

Achte'rste pooten. Achterpooten.

Vooral fig. Hⁱee ging op zîn **achterste pooten staon** = hij begon zijn misnoegen, zijn ontevredenheid te kennen te geven, hij werd boos.

Achterütbüren. Achteruitgaan in stoffelijken zin. **Dⁱee man is in zîn trouwen ha'r'd achterütebürd!** zîn vrouwe is 'n hële slechte hûshölster.

Ook Limb. Brab. en W. Vl. O. V. III, p. 3.

Achte'rvör. Voor de broek. **Pas op, vlêgel, öf ik zal d'r u wat achter= vör géven!**

Achte'rwark, o. Achterste, achterkwartier. **Hⁱee krig wat vör zîn achterwark.**

O.-Fr. achterkastêl.

Af. Zie öf.

Affêre(n), mv. **affêrens**. Zaak, affaire. **Dⁱee man hef al vierderlei affêrens ehad; 't wil maor nⁱeeet bötteren met 'm.**

Afgestampt, ook: **öfgestampt**, bijw. v. gr. zeer, bijzonder. **'t ls afge= stampt mooi! 't régent afge= stampt.**

Hoe het komt, dat woorden als het genoemde versterkende kracht hebben, vindt men uitvoerig verklaard in het Ned. Wdb. op: **afge= bliksemd**. De vereeniging van een

begrip van kracht (stampen, bliksemen enz.) en een ander: ten einde toe — (af), maakte die woorden uitnemend geschikt om als uitdrukking van intensiteit in het algemeen te gelden.

Verg. Afgedūveld, afgedūve = katers, schertsend versterkt tot: afgedrēedūvekaters, afgedon = ders, afgeweerlichs enz. Zie: òf = gedeksels.

Afgrontēeren. Affronteeren.

Afijn. Enfin. Vaak met de toevoeging: schoenen met spijkers (op z'n Hollandsch uitgesproken).

Age. Dit achtervoegsel wordt uitgesproken: azî, bv. kurazî, plantazî, foppazî, slitazî, lekkazî, stellazî, furazî, boskazî, timmerazî, dizrazî, kassazî, tūgazî, klērazî e.a.

Agôsî. Soms in plaats van nagôsî, negotie, handel. Dīee vent gīet met agôsî de bur op.

Aksî. — maken. Ongenoege maken. Hōld nu u mond; 't gēf anders nōg aksî. Dīee būren hebt samen aksî.

Fr. action beteekent ook: strijd. Al, bijw. v. bevestiging, wel.

't Is nīet! 't Is al! 't Is al waar! (klemtoon op al). Ik zegge van al en mīn brōr van nīet. Naast „'t Is al" hoort men ook: Dazzal! (Dat is wel zoo.) Aan het eind bv. van al hoort men ook als in: als te vōlle, als te mooi e.d.

Ook Gron.

Albestel, m. en vr. Albedil, albeschik.

Alens, bnw. en bijw. Geheel hetzelfde, gelijk. Dīee twīee brōrs bint altit alens gekleed. Zīee hebt alense klēeren an.

*Allé! alla! Vooruit!

Allebaste^rt of Kallebaste^rt, m. Knikker van albast. (Zie over de soorten van knikkers te Deventer mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli 1894.)

Allemensenkinder. Wel —! Wel af-

gedrieduivekaters! Wel drommels! ~ Allemōgend, bijw. v. gr. zeer. Dīee jonge is allemōgend vergētachtig. Allemōgend zwaor. Hīee kan allemōgend līeegen. Ook bvnw. bv.: Ik hebter zon alle = mōgenden hēkel an. Wel alle = mōgend: — Wel verdraaid!

Ook Gron.

*Ambacht. Ambacht^t vertōnen = jongensspel. Eén der spelers neemt de houding aan, maakt de bewegingen van een werkman in een of ander vak. Wie het eerst raadt welk ambacht bedoeld is, noemt daarvan den naam en roept uit: „'t Ambacht is genog vertōnd".

Ambelt, o. = en Aanbeeld.

Amen. Van eeuwigheid tūt amen, al maar door, uit den treuren, tot vervelens toe. Wī zit hier te wach = ten van eeuwigheid tūt amen.

Gron. Van iijwighaid tot poas (Molema). „Amen", zei de kōster en dé 't bōk tō (Gron.) hoort men vaak als het vertelsel uit is. Zie ook: ūtentūt.

Ampa^rt. Aan part. Ète wī van middag dōr mekare of ampa^rt?

Amperan. Bijw. Nauwelijks. 't Is amperan drīee pond. Drīee pond iste^r moar amperan.

An. Voorz. Bij plaatsbep. met an en op wordt het bep. lidw. dikwijls, vooral vóór b of p, verkort tot 'n. Bv.: An 'n Barg, op 'n Barg, op 'n Brink, an 'n Platvōt, op 'n Poot. Soms wordt het geheel weggelaten: Op Karkhōf, op Pōthōf.

An, op of in. Bv.: Hīee wont an 'n Barg, an de Welle, an de Haven, op de Kōrte Bissestraote, op de Hōfstraote, op de Rikman = straote, op 'n Poot, op 'n Brink. Op meestal bij breede en korte of oplopende straten en bij pleinen; bij andere straten en bij stegen: in. Anbrengen. Hei de reize weer an = ebracht? Ben je terug?

Andacht. Iemand, die naar de kerk

gaat, wenscht men: Goeien an=dacht!

Ander's. Tweedes. Bij het spelen hoort men dikwijls:

Eerst! Anders! Da'rdes! enz.

Angel, m. Vischhoek. Ook in samenst. bv. Snôkangel.

Angéven. Ophouden met, vaarwel zeggen. Fr. abandonner. H'ee hêf 't anegéven bî de poliesie.

Anhalen. Vader is tegenswoordig arg met de rimmetik anehaald: geplaagd. In plaats van anzaald, zegt men in dezen zin ook: an=emaakt.

Het laatste ook Limb. O. V. II, p. 211. Ook Gron. Het Gron. an=haolen, anroupen is in Deventer ophalen. Zie dat woord.

Ank, m. Langwerpige kolk langs den IJssel.

Ankrigen. Aankrijgen, toetasten, nemen, zich bedienen. Nu moj u n'leet laoten nôgen; nu moj maor an=krigen! 't st'leet d'r vôr. Aan het eind bv. Ook: verliezen. I hebbet 'r anekrêgen, u ei is kapôt (bij het eiertikken met Paschen).

Anlûjen. Door luiden verkrijgen, erven. D'ee vent hêf geld as drek, maor zelf heffe 't n'leet ver=dieend; de klôkken heb 't 'm anelûjd.

Gron. in dezelfde bet.: touluden.

Anmaken. Zie: anhalen.

Anpîpen. Aansteken. 'k Heb gîn vûr! mag ik wel is van u an=pîpen?

Anpitsen. Oprijden. D'ee meid is zoo lui astertô; 'k mot haar den hêlen dag anpitsen.

Anrôpen. Afhalen om mee te gaan. Garrît kom î mîn margen an=rôpen aj nao schôle gaot?

Zie ook: ophalen.

Ansprêken. Een zieke bezoeken. 't Lôp met Tônnes op 'n endjen; aj kônt kom 'm dan nôg is ansprêken.

Ook Gron. en N.-Holl.

Anstôffer, m. Volksetym. voor: handstoffer. Waor is de anstôffer en 't blik?

Antammig. Bnw. Gezegd van een kind, dat overal met de handen aan zit.

Antrekken. Aankleeden. 't Zal man=ges tit wo'rden üm mîn an te trekken.

Appel(en)pent, v. Appelmoes. Pent is een afl. van lat. panis, Fr. pain en bet. oorspr. broodsop, broodpap. Zie Ned. Wdb.

***Apprepô.** A propos.

Apslût. Absoluut. Volstrekt. Derk=man wil apslût met mîn mé gaon en h'ee magter n'leet üt.

Arfte. Erwt. Vklw. erfken. Sam. sükererfkes. Ook: arten. Dit laatste zelfs nog in gedrukte stukken tot in de 19e eeuw.

Arm. Jan met den leenen arm = de pomp. Koffi hek n'leet meer, jonges; aj dôrst heb, gaot dan maor nao Jan met den leenen arm.

Armude, v. Twist, gekibbel. Ak üt bin, haop ik daj gîn armude onder mekare maakt, zegt vader tot de kinderen. Ook: gezanik. Wat liggi toch den hêlen margen te jenken üm 'n cent, kwaojonge! Daor hei 'm, dan is de armude üt. De verklaring van dit armoede is in het Ned. Wdb. m.i. niet geheel juist.

Arremuien. Kibbelen. D'ee mensen likt altit te arremuien onder me=kare. Ook: zich tevergeefs inspannen: Arremuit nu maor n'leet langer, î kônt 't ümmes tòch n'leet.

Arrewitsen. Een jongensspel, nage=noeg als krijgertje.

Arrijazzes, arrejazzes, arrejakkas. Afkeer uitdrukkend. Ajakkas! Soms met het verlengstuk: krastes! Ook: achterste. Pas op hôr, ôf î kriegt vôr u blôte arrijazzes.

Ik kan dōr u brōk hen u blōte
arrijazzes zⁱeen.

As, asse. Als, Woordspelingen: Asse
is verbrande tōrf en hōlt. As den
hémel invalt bint alle boonen=
stōkken kapōt; (kriwe allemaole
'n blauwe slaopmütse op). Het
wordt soms vóór het voegw. dat
gebruikt, waar het in het Ned. niet
gebezigd wordt: Ik schrēve as dak
wel kommen wōl. 't Dūt mīn
plezier as daj ekommen bint. Ik
gelōve nⁱet as datte 't bēte^rder
kan.

Na een comparatief steeds: as.
Astertō, ook: Asterantō = als der toe,
dat het verschrikkelijk is. Zie het
voorbeeld bij: anpitsen. 't Zal van
nacht bakken astertō. 't Weit
hier astertō.

Avega. Wordt gebruikt in dezelfde
beteekenis als rollepatroon. Zie
dat woord.

B

Bakslagen. Praten (minachtend). Wat
heb ilū daor wⁱeer te bakslagen?

Bakzōdjen, o., mv. =jes. Verkleinw.
van bakzō, dat minder gebruikt
wordt. Bakzoodje (het Ned. Wdb.
geeft dit woord niet). Wī hebt 'n
mooi bakzōdjen vis evangen. Ook
in oneig. zin voor: troep, menigte,
rommel: 'n Hēl bakzōdjen jonges.

Balk, m. mv. =en. 'k Mot aover de
balk, d.i. een groote commissie.
Ook: braken. Janman hef erookt:
hⁱee mot aover de balk.

Balkenbri, v.; als stofn. geen mv. Ze
werd vooral in November, den
slachttijd, gemaakt en bestaat uit:
meel (soms met krenten) in vleesch-
nat gekookt. De koud en vast ge-
worden dikke brij wordt, aan plakken
gesneden, in de koekepan gebraden.

Limb. balkebrīe O. V. II p. 211.
Balkens, mv. van balk. In dat hūs
likt (ligt) papieren balkens (het is
zwaar gehypotheekeerd). Aster bal-

kens onder 't is likt, mögt de
joden d'r op.

Balkhaze. Schertsend voor Katte.
Ook Gron.

Bambus. Kwibus. Een rare bam-
bus van 'n kerel.

Bambuzéren. Doordraaien. Fr. bam-
bocher. Hiervan afgeleid: bambuzör
en verbambuzéren.

Bandel, m. mv. =s. Hoepel Over hoe-
pels en het hoepelen zie men mijn
feuilleton in de Dev. Cour. van
13 Juli 1894.

Bandelen. Hoepelen.

Bandrèkel. Kwajongen, strop; eig.
bandhond.

Bangeschitert. Bange knaap of meisje;
ook van volwassenen gezegd.

Bankrōt. Bankroet.

Bargers. Bergers. Er was een tijd, dat
de Lange Bisschopstraat de stad ver-
deelde in twee deelen: de Bergzijde
en de Noordenbergzijde. De be-
woners der eerste heetten bargers,
die der laatste oorenbargers. Nog
in mijn jeugd hadden vaak klop-
partijen plaats tusschen de jongens
dezer elkaar vijandig gezinde deelen
der stad.

In de Ned. Bet. geeft men den
naam Barger aan de bewoners van
Sticht en Veluwe. O. V. II. p. 79.

Barkenbessem, m. mv. =s. Berken-
bezem, stalbezem. Voor huiselijk ge-
bruik dienden de heidebessems.

Ba^rstend, bnw. Vooral in verbinding
met pijn: 'n Ba^rstende höf^dpine
hebben.

Baste, geen meerv. Huid, lichaam
(plat). Wablⁱee? Wōj op mīn wat
te zeggen hebben? Betaal lⁱeever
lⁱeerst de jas dⁱeej an u baste heb.

Bats, bnw. en bijw. trotsch. Kik 'm
daor is bats hen stappen! Zoj
nⁱet zeggen datter hēl wat
achter zit?

Ook: wat ons te machtig is; waar
men tegen opziet: Kⁱeerel wat hei
mīn daor 'n boddel ineschonken!
'n Ezel kan d'r de snute in was=

sen! 't Is 'n batsen, dat mok zeggen.

De Bo geeft: batsch = barsch, evenals Wvl. notsch = norsch.

Oost-Fr.: batsk, dicktuig.

* Een brutaal, lastig, arrogant persoon heet: 'n batsen hond.

Battems. De Battemse krante lêzen, een uiltje knappen. Bathmen wordt uitgesproken: **Battem**, evenals Arnhem: **Arem**.

Bebbe, vr. =n. Oude vrouw. 'n Olde bebbe. Van meisjes, die als oude vrouwen doen of gekleed zijn, zal men zeggen: 't Bint net ôlde bebbekes.

Bedelaars^hôfd. Van iemand, wien alle hœden goed staan, zegt men: Hⁱee hef 'n bédelaars^hôfd.

Bedûjen. Beteekenen. Is daor rûzi? Jao, maor 't hef nⁱet vôle te bedûjen. Zîn zⁱekte hef nⁱet vôle te bedûjen.

Ook znw. Ister nòg èten aovereblêven? Nⁱet van be = dûjen.

Begraffenisse. Begrafenis.

Begrooten, onp. ww. Spijten, bezwaren. 't Begroot mîn, dak van aovend in hûs mot bliven. Ik kan dⁱee dûre jas nⁱet vôr u koopen; 't begroot mîn te vôle.

Behei, o. Drukte. Wat hef dat jonk tòch 'n behei op zîn lif.

Beieren. Slingeren. Afl. gebeier. Zit tòch nⁱet zoo te beieren met de bⁱeenen; ik kan dat gebeier vôr mîn oogen nⁱet hebben.

Bekonkelen. Zie: Konkel.

Bekstûk, o. Vrouw met haar op de tanden.

Bekwaom. Nuchteren.

Beleg, o. Voorwendsel, schijnreden. Bij wⁱeer te late ûmdat de brügge ôf was? Jao wel, î heb altîd 'n beleg.

Bellen (geen enk.). Rafels, prullen, voddën, vellen. Slôdde^r michel, hei wⁱeer de bellen bî de ròk hangen? Afl. gebeld. Î zⁱet 'r ook altîd

gebeld ût. Dat vleis kui wel hœlden, 't bint niks as tazen en —.

Beline, m. Balein. Ned. ei wordt in dit woord bij uitz. uitgesproken als ie.

Verkleinw.: belintjen.

Belt, m. =en. Hoogte. Mœllenbelt, hoogte waarop een molen staat. Kikebelt (zie op dat woord), de galgenbelt (bij Deventer). Elders: bult.

Belzen. Kleine, blauwe pruimen. Ook: Brabantsche centen. Ouden van dagen hoorde ik meermalen de Belgen zoo noemen. Braobanders.

Bemaken. Zie: maken.

Benamen, ook: **Benamend**. Voornamelijk. Hⁱee hef vôle last van hœfd^pine; benamend as 't warm is.

Ook Gron. en Friesch. Oost-Fr.: benâm, benâme, binâme.

Benzen. Aansporen, dringen. Wat liggî toch te benzen; ik kan ûm = mes nⁱet gauwer.

Berzi. Rommel, slordige boel.

Beschimmeld, bnw. Verlegen, bleu. Is Derk zoo beschimmeld, datte gîn mond dôrft lôsdôn asse bî 'n ander is?

Besjucheld. Mal. Bij nu hêlemaole besjucheld?

Besjuchelen. Foppen. Aj mîn besjuchelen wilt, dan moj 't zeggen.

Beslôt. Sluiting o.a. van den endeldarm. Zîn hêle beslôt is weg! 't vul lœp 'm maor zô ôf.

Bessem. 'k Heb den hêlen nach op de bessem erêjen, d.i. diarrhee gehad. Zie: lœperije.

Bestaat. Verl. deelw. van bestaden(?) besteden. Men gebruikt het vooral in den zin van: uitbesteed, geplaatst vanwege de diaconie of eenig ander philanthropisch lichaam. Tœnnes wœl nⁱet dœgen; al zîn geld heffe opemaakt en nu isse van den armen bestaat bî 'n bûr in Epse. Bestendig, bnw. en bw. Bedaard,

kalm, ernstig. 't Is 'n arg besten = dige jonge; h¹ee g¹eeet zich nooit te bûten; h¹ee lêft h¹el bestendig.

Bestendigheid. Ernst, kalmte. De wilde haoren binter nu ût bî Mannes! zoo zôties an kûmpe tût bestendigheid.

Ook Ned. Bet. O. V. II. p. 80. **Bestig**, bnw. Best, heel goed (toestemmend). Ka, gaot nu d¹ee boodschap maor èven dôn! Bes = tig, juffrouw.

Ook West-Vl. De Bo geeft: **bestig** hetzelfde als best (weinig in gebruik).

Besusterd. Belazerd, bedonderd; nagenoeg hetzelfde als: **betuterd**.

Betrekken. Gniepig, valsch behandelen. Vertrouw 'm gîn spier! h¹ee kan 'n mensche zoo gemén betrekken.

Ook: Onverwachts, op 'n slinksche wijzen aanvallen.

Betûn. Schaarsch, vooral van levensmiddelen gezegd. Eig. beperkt; door een tuin, heg, raster afgesloten. De eier bint betûn. 't Volk (meiden en knecht^s) is betûn. 't Geld is betûn (als men hooge rente moet betalen).

Ook Gr., Dr., Geld. en Oost-Fr. **Betuterd.** Beteuterd, gek. Bij nu be = tuterd of bakkⁱ pûffekes?

Betütteld, bnw. Bedremmeld, verlegen. Mintjen was glad betüt = teld tu'k haar zoo ha'd ansprak.

Ook West-Vl. **betutteld**, verlegen; **beteuterd**, onthutst (de Bo).

Bèzebos, m. Bessestruik.

W.Vl. eveneens: **bèze** — **bezie** (de Bo).

Bî de(r) hand, bnw. Bij de hand. Het wordt evenals in het Ned. attrib. en praedic. gebruikt.

Ook Gron.

***Bî de wèch.** Op den weg. D'r was vólle vòlk bî de wèch.

B¹eesten. Koeien. Z¹ee was drûk op (de) dèle met de b¹eesten, de varkens en de kalven. Sam.:

b¹eestemelk, b¹eestevur, b¹eeste = vleis.

B¹eestig, bijw. v. gr. Zeer, erg, danig. Ik mos tòch zoo b¹eestig lachen. H¹ee kan zoo b¹eestig jokken.

Bierdrager. In mijn jeugd waren dit menschen, die zich bezig hielden met het vervoeren of in den kelder maken van zware vaten; ze werden door de stad aangesteld. Wat hun werk vroeger was duidt het woord aan. Deventer had eertijds ook door de stad aangestelde wijn dragers.

Bikeerze. Een pijnlijke geschiedenis aan de billen, die soms ontstaat door veel loopen in de warmte.

Billen. Wî zòlt is z¹een, w¹ee de blankste billen h¹ef, d.i. wie 't wint, wie het het best kan.

Biméze. Een soort van mees.

Binden. Een verjaarsgeschenk geven. Aj op mîn verjaor^ddag bî mîn komp, zak zôrgen dak wat onder de kôrk heb, maor dan moj mîn ook binden. Als kinderen werd ons op onzen verjaardag een koek op den bovenarm gebonden, waar we niet weinig trotsch mee rondliepen, tot we bezweken voor de verzoeking van nog inniger gemeenschap.

Bissemstraote. Bisschopstraat.

Bîster, bnw. en bw. Bijster. H¹ee is glad in de bîster — in de war. **Bîster w¹eer** — slecht weer, om er geen hond of kat uit te jagen. 'n Bîster klein betjen — 'n heel klein beetje. 't Dût mîn zoo bîster z¹eer.

Blage, gemeensl. = n. Stout kind, snotneus. D¹ee blagen van kinder maakt mîn 't lèven zur. D¹ee blagen (snotneuzen) dôt al as groote mensen.

Oost-Fr. in dezelfde bet.

Blaksem en Blinder. Verbasteringen van bliksem. Te blaksem! As de blinder!

Blanketsel, o. Schutting van planken.

Blavôren, blagôren. Pochen, snoeven. Afl. **blavôrder, geblavôr.**

Bleike, znw. m. =n. Bleek. Het bnw. **bleek** wordt uitgespr. als Ned.

Blêkes. In mijn jeugd noemden ouden van dagen nog de mazelen met dien naam.

Mnl. blecke — vlek. Zie Verdam op: **Blec**.

Bleken. Blaffen van honden. (In de stad nagenoeg verouderd.) Het woord beteekent eigenlijk: de tanden laten zien, ontblooten (Franck).

Blôd, o. Bloed. **Eerst had ik alles ver-spôld**, maor nu kom ik weer bî blôd — nu ben ik weer aan de winnende hand.

Blôdjes van kinder. Bloeien van kinders.

***Blaok**. Walm. Afl. blâokerig, naar den rook smakend.

Blond ooge, o. Blauw oog. 'k Zal u 'n paar blondoogen slaon. Ook: blonde ¹eerappels. **H¹ee was n¹et bange vôr 'n blonde schenne**, maor vôr 'n ondögend wîf.

Bluisterig. Winderig. 't Is bluis-terig weer. 't Is bluis-terig in de lûcht.

Oost-Fr. blüstern — heftig und mit geräusch wehen: de wind blûs = terd d'r dügtig in.

Bôd. Boodschap. **Îmand bôd stûren** — ergens van verwittigen.

Bok, m. Geitebok. **De sikke mot naor de bok**. Van iemand, die zich zeer veel moeite geeft voor iets, die er vlug bij is, alles in het werk stelt om zijn doel te bereiken of zijn zaak te doen bloeien, zegt men: **H¹ee zit er op as de bok op de haverkiste**.

Bokken. Bukken.

Boksch. Onze sikke is boksch — moet naar den bok.

Boksen. Stilletjes wegnemen, afkapen. **ôfboksen**. **D¹ee pîpe hei ebokst**, hei mîn ôfebokst. Verg. Kitsen, ratsen, kaaïen.

Oost-Fr. buksen, heimlich weg-nemen.

Bôlken. Loeien; ook: schreien. Zie:

grînen. **H¹ee bôlkt as 'n ôsse**. Sam. opbôlken, oprispen.

Bolle, =n. Stier. **Bolkalf**, stierkalf. **H¹ee hef 'n kop as 'n bolle**. Een jongen met een groot hoofd wordt **bolle** gescholden. Gron. bol. Dr. bul. Fr. bolle. Kil. bolle, bulle. In ver-wante talen eveneens.

Gron. spreekw. **D'r op anvliĳgen as 'n bol op 'n hooiopper**. Verg. **Bok**.

Bomhòd. Groote hoed, scheldnaam voor iemand met 'n grooten hoed. Zoo iemand roept men na: **Hòd**, **bierhòd**, **bòttertonne**, **kedrîlî = hòd!**

Bónengarde, m. =n. Boonenstok.

Bonge, m. =n. Draaibare bus, waarin koffie gebrand wordt. Over het woord met de beteekenis: trommel, zie men Ned. Wdb.

Bôre. Baar, berrie.

Bórendvol. Boordevol.

***Bôrgerîje**. Burgerij. De Hoogere **Bôrgerschôle**, H.B.S.

Bôs, bnw. Uitsluitend praed. 'k Bin **bôs**, zegt iemand, die alles verloren heeft. Iemand: **bôs maken**, **krigen** (bij het spelen); **b. èten**, **drinken** (zóó, dat er niets overblijft).

Bösselen. Borselen, loopen, beenen maken. **Î mozzen de jonges z¹een bösselen**, tu de d¹eender ze achternao zat. Verg. **gîspelen** en **geiselen**.

Bot, o. =ten. Verkl.w **bütjen**, zoowel van het woord in de bet. van: been, als van: visch en stoot. **Ik kan u n¹et dragen**; **ik heb 'n bot in 't b¹een**, zegt men tot een kind, dat dwingt om gedragen te worden. **Bütjen** in de bet. van **stoot** is een woord uit de taal der jongens. **Tô, geef mîn is 'n bütjen!** wil zeggen: leg je knikker of knoop eens zóó, dat ik door met den mijnen tegen den muur te **botten** (zie op dat woord) den uwen ôf raak, ôf er zoo dicht bij kom, dat ik den afstand tusschen beide kan **spannen** (zie op

dat woord). Wvl. **But** = stoot van een marbel of bonket tegen een anderen marbel of bonket.

Bóter—melk—kaas. (Op zijn Holl. uitgesproken). Een kinderspel. Op een lei wordt een vierkant in 9 gelijke kwadraatjes verdeeld. Een der spelers plaatst kruisjes, de andere nulletjes. Gelukt het een van beiden drie nulletjes of drie kruisjes op één rij te krijgen — ieder zet op zijn beurt — dan roept hij: **bóter—melk—kaas** en heeft gewonnen.

Gron. **hok—stok—blok.**

Botram. Boter luidt in het D.: **bötter.**

Botten. Stooten, stuiten. Met knikkers, knopen enz. tegen hout of steen stuiten. Men „bot” met een knikker tegen een steenen paal of muur, zoodat de knikker terugstuit, met de bedoeling zoo dicht bij den knikker van één der vorige spelers te komen, dat hij den afstand daartusschen spannen kan. De gespannene moet dan een knikker (kuis) in den pot leggen. Is de pot voldoende gevuld, dan wordt „op den pot gebot”. Hij, wiens kuis in den pot valt, wint den geheelen inhoud. Ook b.n.w. = beenen. 'n **Botten knoop.** Ook z.n.w. = beenderen. **Garrit hef 'n hondengelöf; hi hef l'ieever 't vleis as de botten.**

Bötteren. 't Wil n'leet **bötteren** = het wil niet lukken. 't Kan miniks **verbötteren** = het kan me niets schelen.

Botvilder. Stomp mes. **Dat mes is 'n echte botvilder, i könt er op u gat op nao Käolen rijen.**

Bouwbiëen. Een been waarvan de voet binnenwaarts wordt gezet, alsof de eigenaar zijn leven lang achter den ploeg in de voor gelooopen heeft.

Bouwen. Ploegen.

Bouwmeesterken, mv. = kes. Wipstaartje.

Baoven of onder. Kruis of munt op de oude centen.

Limb. Haan en plaat. W. Kw. letter en leeuw.

Brandgat. Bijt in het ijs.

Breef. Brief. Tegenw. meer: **br'ieef.**

Brèmen. Hi is zoo w'is as 't schit=
hūs van B. (elders met toevoeging van: dat vanzelf leeg liep, of: dat van louter wijsheid inviel.)

Brikken. Kinderen, kleuters.

Brijen. Brouwen (met de stem). Sam. **brijbaord, brijbek.** Het laatste is een andere scheldnaam voor: Zwolsche blauwvinger.

Brao, m. geen mv. Gebraad. Een groot stuk vleesch, waarop de familie tijdens de slacht genoodigd werd. **Wi mot margenaovend bi de bür=man op de brao.** Ook: schrijftafel, bureau.

Gron. **brao,** stuk rundvleesch uit de korte ribben.

Brödekes. Aardappeltjes, die men „en robe de chambre” in den pot doet en in olie laat braden.

Brommen. Gevangen zitten. **H'ee hef al tin jaor zitten brommen.** **H'ee hef estaolen, nu motte brommen.**

Broodoogen. Mond. **I zökt met u broodoogen,** zegt men tot iemand, die iets niet kan vinden, schoon het voor de hand ligt.

Broodwagen. Den **kümp bi de broodwagen,** d.i. deugt niet voor soldaat.

Brügem. Bruidegom. Jan is de **brü=gem,** 'n **Zündag** is 't **brül(e)fte.**

Brülefte, v. Bruiloft. 't Is hier van=
nacht menisten brül(e)fte — de beerput wordt geruimd.

Brümmels. Braambessen.

Brunebérend, v. Waterkruizemunt (zie bij **Krüdms**).

Brunen. Bruine rotting. **Pas op hōr, den brunen st'leet achter de dōre!**

Brus, o. Schuim. **H'ee was zoo hellig dat 'm 't brus vōr de mond kwam.** Dat is zeker òld bier, want daar st'leet zon brus op. **Brus** op zeepsop.

Ook Limb. O. V. II. p. 214 en Neeritter O. V. III p. 146. Oost-Fr. Brûs-Schaum.

Brûzen. Schuimen, bruisen. **Dat bier brûst gud. 't Is zûk geil wîeer, dat op 't land alles de grond ût brûst.**

Büffelen. Eten, veel eten (van menschen gezegd).

Bugligger, m. =s. Ook: **Bukligger.** Een schip, dat van een beurtschipper de vracht inneemt, die hij zelf niet kan laden. Bij laag water moesten de beurtschippers, als ze op den IJssel kwamen, een deel van hun vracht in een ander schip overladen. Dit laatste heette: een **lichter**.

Buis, o. =zen. Iemand: 't **buis ût = vëgen**, of: 't **jak ûtstûkken** — iemand duchtig de waarheid zeggen. Zie ook bij **vul**.

Buk, m. Buik. Verklw. **Bûksken.**

Ned. **boek** luidt: **bôk**, verklw.: **bôksken**. **Schrif 't moar op de buk**, dat geld krijg je toch niet. Ook: **schrîf 't maor op u zleere bîeen**.

Bûkkink, m. Bokking. Ook: berispig. **I zôlt 'n bûkkink krîgen aj in hûs komt.**

Bûkkinksgank. Volksetym. voor: Bokkingshang. Een gedeelte van de straat langs de Haven.

Kil. hangh, hanck — rookerij.

Bukweite. **Î lûlt maor in de wilde bukweite voort!** Je kletst maar raak!

Bukzleek, bnw. Beursch (van peren). W.VI. buikzuchtte — buikziek, beursch (de Bo).

Oost-Fr. **bûk-sêk.** Nur von Obst gebraucht.

Bûl, m. =en. Buil, zak. **Koffibûl, geldbûl**, enz.

Bûlt. **Hîee is mîn zes kuizen bûlt**, d.i. schuldig.

Bûngel, m. =s. Houten klos, die springerige koeien of paarden aan het been hebben als ze in de wei loopen. Overdrachtelijk: lastpost. **Mîn bûr = man hef ook nóg te zôrgen vôr**

de kinder van zîn zûster; das 'm 'n hêle bûngel an 't bîeen.

Ook: plompe groote jongen. 'n **Hêle bûngel van 'n jonge.** Het woord is een klankwijziging van: bengel — knuppel.

Büntjen. Bontje: gemarmerd papier, dat voor omslagen van boeken gebruikt wordt.

Bûr. Boer. Wil men iemand te kennen geven, dat hij naar bevind van zaken moet handelen, dan raadt men hem: **Î mot maor net dôn as de bûren an gûnne kante**; en op den vraag, hoe die doen, geeft men ten antwoord: **zô asset beste kônt.** Een bekend jongensspel is: **de bûr ût nôst.**

Bûrroggen, m. =s. Een tarwebroodje van vier duiten. Warme boerroggens waren vroeger een geliefkoosde Zaterdagavondversnapering.

***Bûskes.** Vele. **Kuij der daor nog mîeer van krîgen? Zêkers, nog bûskes.** **Bî bûskes liepen ze weg.**

Bûtenbîeens, b.w. Buitenwaarts over rijden op schaatsen. **Kôn i bûten = bîeens? Jao, ik kan bûtenbîeens en binnenbîeens op 't gat vallen**, d.w.z. ik versta die kunst heelemaal niet.

Oost-Fr. **bûten beêns.**

Bûtenmensen. Buitenlui. **Met karmsdonderdag kwammen der vrogger vôle bûtenmensen in de stad.**

Ook W. VI., zie de Bo.

D

Dag. De dagen der week zijn: **Maon = dag, Dinsdag of Dinkseldag, Wunsdag, Wonsdag, Wunseldag of Wonseldag, Donderdag, Vri = dag, Zaoterdag, Zûndag.** De adv. gen. zijn: 's Maondes, Dinksdes, Dinkseldes of Dinksels, 's Wuns = des, of 's Wunseldes, Donderdes, Vrides, Saoterdes, Sûndes. 'n gróten dag van îmand hebben

of hōlden, veel met hem op hebben.
Dagens, bnw. en bijw. Daagsch en
 daags. **Dagens en sündagens**. Min
 dagense jas. Van een klepperman
 zal men zeggen: **Dagens slōppe en**
 's nachens lōppe — daags slaapt
 hij en 's nachts loopt hij.

Dak, o. D'r is te vōlle dak op 't
 hūs wil zeggen: we zijn hier niet
 vrij genoeg om ronduit te praten;
 we hebben hier te veel bekijks.

In Holland zegt men: huis op 't dak.

Dankbaar! hoort men zeggen in plaats
 van: ik dank je wel! Als een boer
 zijn geld ontvangen heeft, zal hij
 zeggen: **dankbaar!**

***Dar'tintjen**. I z'leet d'r ūt as 'n
 dar'tintjen. Netjes gewasschen en
 gekleed.

Dauwelen. Stoeien, talmen. Schei
 tòch ūt met dat gedauwel, (met
 dat dauwelen)!

Dauwelt nu n'leet zoo lange,
 tamé kommi nog te late op
 schōle.

O.-Fr. dauelen — umherschlendern.
Frank geeft het woord ook, als
 dial., met de beteekenis: traag han-
 delen, drentelen.

Dauwtrējen. Dauwtrappen. Men doet
 het te Deventer op Hemelvaartsdag.

Gron. dautreden of dauwtrappen.
 Te Leiden doet men het op zen
 Pinksterdag.

De, voorafgegaan door **Van**, gebruikt
 men in plaats van of liever, als de-
 monstrativum in de volgende tijd-
 bepalingen: **Van de zomer**, van
 de winter, van de lente, van den
 harfst, Soms ook: van de margen,
 van de middag. In beide be-
 teekenissen van: aanstaanden en
 verleden zomer enz. In de om-
 streken hoort men ook: van de jaor.
 Ook in het W. Vl. zie de Bo op de.

Dége. Tier, schik. Onze bŭrman
 zal wel weer nao z'n land gaon,
 h'ee hef hier niks g'n dége. Waor=
 ūmme g'leet Ka ūt haar dienst?
 Och, z'lee hef daor g'n dége.

Deijen. Euphem. voor klappen. Hef
 Janman zich an de taofel e=
 stooten? Gēf d'lee stōlte taofel
 maor deijen.

***Deil**. Deel.

Dek, o. Stroo- en rietbedekking van
 een huis.

Del, o. Slet. 'n Del van 'n meid,
 'n sm'lerig del.

Dèle, m. Dorschvloer.

Dempig. Kortademig. Vooral van
 paarden, doch ook van menschen
 gezegd.

Den, aanw. vnw. 1e, 3e en 4e nv.

Welken appel wij hebben, dis=
 sent of den? Welken appel is den
 mooisten, dissent of den. Den wil
 ik hebben. Den is den mooisten.

In een bekend kinderspel wordt
 gevraagd: **Pik, pik, pik**, waor zal
 den man staon? (Klemtoon op
 den).

Derretjespēren. Dirkjesperen. Der-
 retje = Dirkje (vrouwennaam).

D'iepte. Ik bin van dage vōr 't
 ierste aover m'n d'iepte ewest,
 beteekent: Ik heb van daag voor 't
 eerst gezwommen, waar ik niet staan
 kon.

Dier, o. Wat groot van omvang is,
 kokkerd. **Wat 'n dier van 'n appel!**
Wat 'n dier van 'n nōze hef d'lee
Getjan (Gerrit Jan). **Wat 'n dier**
van 'n haze. Zon dier van 'n
 kenīne hewe eslacht (met een
 gebaar).

Dikke. Rijk. 'n Dikke bur. Ook Gron.
 Ook als bijw. v. gr. gebruikt. Voor:
 groot, ruim. 'n Dikke dr'ee gŭl=
 den; 'n dikke v'leertin dagen.

Dinkseldag, m. =en. Dinsdag.

Disel, m. Distel. Zie ook: **zoogedisel**.
 Het woord beteekent ook: dissel.
Diselboom.

Dissent, aanw. vnw. zelfst. gebr. Deze.
 Op welke stōl wij zitten op dis=
 sent of op den? Dissent zit ge=
 makteker as den (dennent of
 dent).

Dōddegetjen. Nestkuikentje, jongste,

Benjamin: van vogels en van kinderen gezegd.

Gron.: nustdotje.

Doddei. Dood, als men afvalt, niet meer mee mag doen vóór het spel uit is.

Dōddeken. Dotje, lieveling. Jao, jao, i bint môders dōddeken!

Daoje, v. -n. Traag, lui vrouwmensch of meisje. D^{lee} meid lōp altit net of ze tw^{lee} b^{leenen} in i^{eenen} kouse hef; 't is 'n echte daoje.

Dollen. IJlen (van koortslidders). Ook: ondoordacht, zorgeloos, dwaas handelen. H^{lee} dolt maor zoo wat hen; i kōnt gīn wieze dingen met 'm dōn.

Dōmen^{leer}, -s. Dominee. Dōmen^{leer} P. Dag, dōmen^{leer}! Go^rsselsche Dōmen^{leer}. Aanduiding van de standplaats van den dominee.

Dommen^{leeren}. Vloeken. Wat lig d^{lee} vent te vlōken en te dom⁼ men^{leeren}!

Dōn. Geven. Tō, dōt mīn dat! Wī hebt dat groot van dōn = hoog, groot noodig. Zie ook: Nī.

Daonig. Danig, zeer. 't Is van dage daonig heite ewest. D^{lee} men⁼ schen bint daonig an de sūkkel; altit ister i^{eenen} z^{leek}. De dron⁼ kende k^{leerel} ging daonigtek^{leer}.

W.-VI. danig, zeer veel, zeer groot uittermate (de Bo).

*Doodgemuder^{leerd}. Kalmweg.

Doodvlekke, m. =n. Moedervlek.

Doodwagen. Lijkwagen.

Doofkaole. Doove kool.

Daorantō. Daar aan toe. Das nōg tūt daorantō. Dat wil ik nu nog over het hoofd zien, daar wil ik nu nog eens niets van zeggen. I heb u centen ve^rsnōpt, das nōg tūt daorantō; maor daj d'r nu nōg bi gaot jōkken, das hēl lēlik.

Dōrdōn. Middendoor doen, — breken, — snijden. Dōt dat stük kōke maor dōr, dan mōgī de i^{eenen} helfte opēten. Ik zal 't in 't bōk wel dōrdōn. Afboeken.

Dóren. m. =s. Eierdoor. Een ei met tw^{lee} dórens.

Dōrslag, m. =en. Vergiettest.

Limb. doorslag O. V. II p. 215.

Ook: Winterswijk.

Dracht. Meermalen hoorde ik een ouden heer, als zijn kinderen over hun kleeren spraken, zeggen: Ve^r = gēt n^{leet}, dat u van d^{lee} kleeren niks tōhōrt, ilū heb ze maor op dracht.

Drammen of dremmen. Drenzen, pruielen, dwingen, op een huilenden toon iets vragen (van kinderen gez.).

Onze Grietjen is n^{leet} z^{leek}; 't is maor drammen üm in hūs te bliven; 't is 'n drammerig dink.

Dreilasse. Naaistersterm: een vierkant stukje goed, dat onder den arm ingezet wordt.

In Holland noemt men het: okseltje.

Drem. Haast, jacht. Hū hei tōch zon drem? Heb tōch gedüld!

Dreēdūveltjesneigaoren. Zekere plant. Warkruid (cuscuta), kwalsterhout, bitterzoet.

Gron. düvelsnaigaorn — kruisdistel.

Drinken, ww. en znw. Soupeeren en déjeuneeren.

Jonges, kom gauw in hūs wī mot drinken. Wī heb 't drinken al op. Wī heb al edronken.

W.-VI. drinken — ontbijten (de Bo).

Dritert. Hetzelfde als bangeschitert of scheitskērel (zie op dat woord).

Drao. Langzaam, traag. H^{lee} dūt alles ēven drao; 't is 'n echte draodnēgel.

Draodnēgel, m. en v. =s. Iemand, die traag, langzaam in zijn bewegingen is die alles met tegenzin doet.

Van d^{lee} jonge kan 'k niks ge⁼ daon krigen; 't is 'n draodnēgel. (Zie ook bij: drao).

Drōge. Droog. Dat brood is zoo drōge as Sündeklaos zīn gat.

Drögist. Het bijv. luidt: dröge. Zoo ook: drögerijen.

Dröghekke, o. Droogrek.

Dronkend. Evenals in: nakend, hoort men in dit woord een parag. d. 'n Dronkende kérel. Hⁱee was dronkend.

Drümmel. Dreumes.

Dübbeltjesmande. Een mand van ± 20 l inhoud (die vroeger bij de mandenmakers een dubbeltje kostte).

Düchten. Dunken. Wat dücht u daarvan? Mⁱn dücht dat 't zoo wel kan. Tu düchhte mⁱn. Tu hef mⁱn edücht.

Dudeldop. Slaapkop, luilak. Bèter 'n krégelkop as 'n dudeldop.

Gron. doedel = nachtmuts van bont katoen.

In Dev. zingt men een langslaper toe:

Slaopkop, dudeldop,
Stⁱet vör half négene nⁱet op,
't Hündjen zal u bⁱten,
't Ketjen zal u beschⁱten.

Düker. Te düker! = te duivel, drommels!

Te düker en gⁱn ende, versterking van het bovenstaande.

Dümmelig. Dommelig, dom, kindsch. Hⁱee is lange nⁱet dümmelig; 't is 'n vule rötte. Grootvader is nóg wel gezond, maor hⁱee wöt wat dümmelig.

Düpo. Depôt van een regiment. Een klein ventje noemt men wel eens: 'n Manaap van düpo. (In: düpo valt de klemtoon op de eerste lettergreep.)

Dûrabel. Duur, wat veel geld kost. Ook Gron. duraobel. Ook N.-Br. en O.-Fr.

Dûrak. Lichtekooi.

Dûren. Blijven, harden. 't Wier mⁱn in hûs te benauwd: ik kon d'r nⁱet mⁱer dûren.

Dus. Dof, slaperig. Ik schei út met lêzen; 'k bin zoo dus.

Dûsteren. In 't — = in donker.

In 't dûsteren is 't gud flûste=

ren, maor slecht vlooiën vangen. **Dütte,** v. Van een meisje boven de 28 jaar zegt men: zⁱee hef de dütte d'r op. Men weet, dat de gangbare achtentwintigen een dut of deuk hadden.

Gron.: de klop is t'r op, d.i. ze is de 28 gepasseerd.

Dûve. Duif. Dⁱee zⁱn geld wil zⁱeen stûven, mot koopen tabak en dûven. Zie ook: stûven.

Dwa's, bvnw. en bijw. Nurksch, die altijd tegen het heil in wil. 'n Dwa's se kⁱeerel. Dⁱee vent is altit dwa's. I zit mⁱn altit dwa's = ge spreekt of werkt me altijd tegen. Dat hûs zit mⁱn dwa's in de mage.

E

Ebbedink (eig. Hebbedink), o. mv. -ingen. Ding, prul. Wat hei daar vör 'n raar ebbedink? Hei daar wat moois? Och né, 't is maor zon ebbedink.

Ebbert. Egbert.

Eerappel, m. -s. Aardappels. **Eer=appels!** was ook een uitroep, een soort van krijgsgeschreeuw bij het uitdeelen van klappen in het spelletje: „de bûr út 't nöst”. Zie: négenwèkers.

Eerbèze, m. mv. -n. Aardbei.

Ook W.-Vl. Zie: de Bo.

Eerlinks, bw. en bnw. Werkelijk, inderdaad. Jentjen had gⁱn sùkela=sigaartjen maor 'n ⁱeerlinkse sⁱ=gare in 't höfd. Is 't gekheid of ⁱeerlinks? Zⁱee vòchten út ⁱeer=links. Schei nu út met dat gestuj; tamé wöt 't nóg ⁱeerlinks. 'n ⁱeerlinkse ve'r^ki^eering, publiek engagement. Spölle wⁱ út gekheid of út ⁱeerlinks?

Gron. eerlieks.

Eeuwigheid. Zie: Amen.

Effentjes, bw. Even. Kom is effen=tjes hier!

Eigengereid, bnw. Zelf gesponnen. Eng.: homespun; eigenwijs. **Eigen=**

gereid linnen. 'nEigengereide k^leerel.

Eigens. Zelf. Ik zal d'r eigens maor is nao t^o gaon. Dat is van mⁱn eigens. Dⁱee wagen l^op haost van eigens.

Eigenste, bnw. Zelfde. 't Eigenste b^ok van gisteren. D^ot 't eigenste n^og is weer.

Eindelek, bw. Eigenlijk. Mⁱntjen is eindelek (eindelek ezegd) nog 'n st^uk nichte van ons. 'k Gel^ove eindelek daj mⁱn v^or 't lepken h^olt.

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 84.

Eis^lelek. IJselijk. Geheel overeenkomstig de afleiding wordt dit woord met ei uitgesproken.

Êk, vr. Eikenschors. Samenstellingen: êkm^olle, êksch^ure, êkw^eger, êk = m^ulder, boom^ek, akkermaols^ek. Êkertjen of êkh^orentjen. Eekhoorn-tje.

Ekster. Ekster. Deze è wordt veel meer gereked dan in het Ned.

Elks. Elk. G^ef elks 't zⁱnde. Aj 'n groot h^ush^olden en weinig ver = dⁱnsten heb, is 't 'n tur elks 't zⁱnde te g^even, d.i. niet in schulden te raken, eerlijk man te blijven. Verg. misschins.

Elsem, m. mv. -s. Els, schoenmakers-gereedschap.

Empe, m. mv. -n. Mier. Ook de naam voor een korzelig stijfhoofdig kind. Een mierenest heet 'n em = pengat of 'n empenn^ost. 'n Empe of empensta^rt is ook: een kribbig kind.

Empig, bnw. Kribbig, korzelig, koppig (vooral van kinderen gezegd). As Jenneken met andere kinder sp^olt ister voort armude; z^lee is altit èven empig.

En. In den bijzin hoort men nog vaak dit ontkenningwoordje. Ik gel^ove dak 't nⁱet en d^o. Zekt maor dak nⁱet en komme. B^eter dⁱee nⁱet 'n wil as dⁱee nⁱet 'n zal. Hⁱee weet 'n ens nⁱet hu late

of 't is. Luie stinkerd daor i nⁱet 'n loopt! Die je bent!

Ook dubbele ontkenningen komen veel voor, bv.: Ik heb 'm nog nooit nⁱet egl^ofd. Ik heb nargens gⁱn mⁱer b^ek^el an. Niet beschaafd.

En, voorz. 'n Z^undag, 'n Ma^ondag enz. beteekent: aanstaanden of verleden Zondag, Maandag. Mnl. en, voorz.

Ende, o. mv. -n. Eind. Van iemand, die graag alles alleen wil hebben, zegt men: Hⁱee is nⁱet begⁱeerig, maor hⁱee hef graag 't middelste met de beide enden. Wat drom = mel en gⁱn ende! Gaot zitten en gⁱn ende! Uitroepen van verwondering. Van ende t^ut wende. Van het eene eind naar het andere.

Bⁱ't ende hebben — bij de hand hebben. Wat hei nu wⁱeer bⁱ't ende? Waar ben je nu weer aan bezig? T^one is gⁱn timmerman mⁱer; hⁱee hef nu wat anders bⁱ't ende. I mot ook altⁱd zoo wat bⁱ't ende hebben — (klem op wat). Ge moet ook altijd dingen doen, die ge liever moest nalaten.

Enk, m. mv. -en. Akker. Meestal gezegd van een aanzienlijke oppervlakte bouwland. Zoo had men o.a. te Deventer: den légen enk, d.i. al 't land van de stad tot de Platvoet.

Enkeld, bnw. en bw. Enkel. 'n En = kelde k^leer (enkeld) kom ik ter. Enkeld staat ook tegenover: d^ub = beld.

Ens. Eens. Voor: nⁱet ens, zegt men: ens nⁱet. 't Is ens nⁱet waor. I binter ens nⁱet ewest. Epsep^otjen. Kniestukje van een varken.

Esselink. Een op spiering gelijkend vischje, dat men in den IJssel vangt en als aas gebruikt.

Èven^older, m. mv. -s. Evenouder. Wi heb samen n^og op sch^ole egaon; wi bint zoowat èvenolders.

In Gron. alleen van jeugdige kinderen gezegd.

Èvenwels. Evenwel, vooral als modaal bijwoord gebruikt. Okke (of ik) 't 'm al verbiëeje, 't gef mîn niks, hiee düt 't èvenwels tòch.

Ève'dasse, m. mv. =n. Hagedis.

Eweg. Weg. Mnl. enwech. Eng. away.

F

***Fali.** Hiee krig op zîn fali. Een pak slaag.

Feile, m. mv. =n, dweil. Ook bij Hooft e.a.

Gron. fail, faile.

Feitel, m. mv. =s. Servet. Het woord wordt weinig meer gehoord. Voor vrouwenhalsdoek van servetgoed werd het vroeger vooral gebruikt.

Fenint, o. Venijn, vergif. Ook verzwering uit aanraking met vergif ontstaan. Onze bötterbûr hef fenint an de vinger, misschins van 'n èvedasse.

Fetûten, alleen in het mv. geb. Kuren, kunsten. Wat bint dat nu vör gekke fetûten?

Gron. vertuten. O.-Fr. fituten.

Fideldans. St. Vitusdans.

Fif, bnw. Levendig, vlug. Bij Wolff en Deken: vif. 'n Fif ventjen (zoowel lichamelijk als geestelijk). Hiee is zoo fif, vlug bij de pinken. Tînes is fif op de schaassens, op de bieenen.

Fikken, alleen in het mv. gebr. Ak u in de fikken krîge, menneken! Al waj in de fikken krîgt mot kapòt (tot een vernielal gezegd).

Verg. kladden, spiezen, klauwen.

***Fikse.** Feeks.

Filette, m. mv. =n. Welriekende anjelier.

Gron. fiolet.

Fîn. Fijn, spits. De Fînen. (Gereformeerden). In de bet. van „mooi” wordt dit woord fein uitgespr. Wat bij vandage fein! Nu, das ook fein.

Fine. 'k Heb 't wark in 't fine, d.i. voltooid.

Fisterig, bnw. Huiverig.

Fister't, m. mv. =s. Kleumer. Dörvi gîn snéballe te gooien, kôld=fistert? Ook: gevoel van kou, huiverigheid. Kom, gao maor is nao bûten, dan kui de fistert d'r is ôfjagen. Ook een soort vuurwerk, nl. een sisser, die geen klap geeft.

***Fitse.** Rijwiël. De naam „fitse” zou het eerst in Deventer gebruikt zijn.

Fitsken of **fitsken,** o. Beetje.

'n Hêl klein fitsken bötter, melk, tabak, enz. (weinig gebruikt voor dingen die geteld of met een lengte- of vlaktemaat gemeten worden).

Fizé, m. mv. -s. Rotje, voetzoeker, die met een knal uitgaat. Fr. fusée, vuurpijl.

Fladder. Flarde. Hiee zütter zoo schobberig ût; de fladders hangtem bî 't lif. Metath. van: flarde.

***Fladders** = flodders. Dingen van geen waarde.

Flambôzen. Frambozen.

***Flappen.** Jongensspel met drijftollen, die, opgegooid, met den vlakken kant in een papje (b.v. modder) moesten blijven steken, in welk geval de opgooier winnaar was.

Fleksken, o. mv. -kes. Plakje, sneedje. 'n Fleksken brood, kôke, kêze, spek, enz.

Fleppen. Drinken, zuipen. Hiee hêldem tégenswoordig arg an de lippe; hiee is daonig an de flep.

An de flep wêzen, schertsend voor: diarrhee hebben.

Ook plat: coire.

Flink! Uitroep van een knikkeraar, die weer van het park (meet) begint.

Flodder. Opgedirkt meisje, zonder degelijkheid.

Floddermütse. Muts met slappe voorstrook, tegenover: knipmuts, kornet.

Gron. floddermuts — die over de

gouden of zilveren kap wordt gedragen.

Flûs. Vlies. 'n Windei hef gîn baste maor allêne 'n flûs. 't Hef van nacht evróren; daor lig 'n flûs op de grefte.

Ook: Stadfr. O. V. II p. 177.

Fochelen. Te ver naar voren, niet op de meet beginnen. Bij het knikkeren hoort men telkens: **Niëet fochelen!** **Î fochelt!** (speelt valsch).

Fökseeren. Forceeren, dwingen. **Aj 't niëet graag dôt, moj 't maor laoten;** 'k wil u niëet fökseeren.

Foksen. Slordig aan elkaar naaien. **Díee naod moj weer lôstarnen;** **î hzbt de bul maor zon betjen** an mekare efokst. Zie ook: tonneken.

Ook plat: coire.

Fondement. Onderste deel van den rug. **Díee üppelman strûkelden** op 't steiger, kwam op de stleezen neer en is zín heele fondement út mekare evallen. **Onze Jentjen** is zoo branderig; **zín heele fondementjen** is rauw.

Foos. Voos.

Fòrsî. Kracht, force. Met fòrsî its dôrzetten. Met fòrsî argens tégen an loopen of stooten.

Fotse, dim. fûtsken (zie dat woord). Dotje, bosje, wisch. 'n **Fotse peer=dehaor.** 't Gaoren zit in de wierde; alles zit an íeene fotse. Ook: mannelijke genitaliën.

Frikkedillen. Een onbekend gerecht. Als de kinderen thuis komende, vragen: **Môder, wat ète wî?** dan krijgen ze vaak ten antwoord: **Frikkedillen, jonges!** Het woord bet. eig. gehakt (fricadella).

Frommes. Plat voor vrouwensch.

'n **Gemén frommes.** 'n **Knap frommes.**

Fukepôt. Rommelpot. Te Deventer worden de foekepotten gemaakt van een bloempot, half vol water, waarover een blaas. In de blaas is 'n stuk riet bevestigd. Te Deventer zingt

men bij de muziek van de foekepot:
'k Heb zó lange met de fukepot elooopen,
'k Heb gîn geld üm brood te koopen;

Annebakkerei! Annebakkerei!

Geef mien 'n centjen, dan gao 'k vôrbei!

Regel 3 ook: **Fukepotterei,** herhaald.

Ook Geld. en Limb. O. V. II p. 217. Neeritter: foekespot. Ook Gron.

Fup, v. Kracht, fond, degelijkheid, energie. **De fup ister üt,** zal men van iemand zeggen die naar lichaam of ziel vervallen is. Van onsolide stof zegt men ook: **Daor zit gîn fup in.** Dit ook bv. als een bal of blaas niet goed is opgeblazen, niet stevig genoeg is.

Ook: N.-Br. O. V. I. p. 203.

Futeren. Brommen, knorren, opspelen, aangaan. **Vader zal wel futeren ak zoo late in hûs kom=me.** **Díee baas lig altit op de knechs te futeren.**

Afl. gefuter. Ook Gron. en Limb.

Fûtsken. Dotje, propje, wischje.

'n **Fûtsken sijet, pîeerdehaor,** tabak, stroo, enz.

G

Gaaïen. Loeren, gluipen. **Híee lôp altit te gaaïen ôfter ook wat te snôjen valt.** W.-Vl. gaaïen — met open mond staan kijken, dwaas rondzien (de Bo).

Gaapgarrit. Zie: Garrît.

***Gaddarri.** Bastaardvloek. **Ajakkes.** Afkeer aanduidend.

Gadde, m. mv. -n. Gard. Vooral in de sam. visgadde, boonengadde, lim-gadde of limgeddeken.

Ganks, adj. aan den gang, op gang. **Wî bint al wíeer vîeertin dagen ganks.** **De alôzimaker hef mîn klôkke wíeer ganks emaaht.**

Garfkamer. Kerkekamer, consistorie-

kamer. Mnl. *gerwecamere* — kamer, waar de geestelijke zich voor den dienst gereed maakt of kleedt; van *gerwen*, *garwen* — gaar, klaar of gereed maken.

Garrît of Gait. Gerrit. Ook wordt die naam gegeven aan een kraai. Als men een kraai eten wil geven, dan zegt men: **Gaap, Garrît!** Zoo werd **Gaapgarrît** een schertsende benaming voor: mond. 'n **Mense mot al wat dôn üm de Gaapgarrît lôs te holden.**

Garve, m. mv. -n. Een bos koren, schoof.

Gaste, m. mv. -n. Een zestal met de koppen tegen elkaar opgezette schooven. **De rôgge stêet al an de gaste.**

Gasterig, bnw. Vuil, garstig (van *spek*). **Dêe vent is altit êven gasterig** (in woorden of daden).

Gron. galsterig—rans—garstig.

Gastart, m. mv. -s. Vuilik, smeerlap (in woorden of daden).

Gat, o. mv. -ten. Aars. **Wî mozen 't gat üt den haok loopen**, d.i. ons zeer haasten. **Î vraagt mîn 't hemd van 't gat** — ge vraagt me meer dan ik kan of mag zeggen.

Das in mîn gat, zei pötlêpel — dat heb ik weer binnen; dat is een meevallertje.

Gatvleëge. Van een pedanten parvenu zegt men: **Hêe hef last van gat= vleëgen.**

Gavel, m. mv. -s. Hooivork.

Gebed. **Tônnes holt van 'n kôr't gebed en 'n lange metwôr'st**, d.i. hij houdt van een goed leventje.

Gebreккеlek, bnw. en bw. Gebrekkig. **Dêe stümpert is mank en schêl; hêe is arg gebreккеlek.**

Dat menneken kan nog maor gebreккеlek lêzen. Ook Gron. en Ned. Bet. O. V. II, p. 85.

Gebraoken. Gebroken, een breuk hebbende. **Jan Willem is ôfekôr'd vôr de dienst; hêe is dübbeld ebraoken.**

Gedô, o. Drukte, bezitting, zaak.

Wat is dat hier tòch vôr 'n gedô?

Dêe man hef nêet ongelükkig ebûrd; hêe zit nu op zîn eigen gedô. 'n **Groot gedô heffe nêet; hêe wont maor op 'n kâoters= plaatse.**

***Gedommedeind.** Stevig, van je welste. **Hêe krêg 'n stankjen, dat gedommedeind was.**

Geiselen. Geeselen.

Hei hier 'n hond zêen geiselen? zegt men tot hem, die ons te zelden komt opzoeken.

Ook: hard loopen. Verg. *gispelen*.

Î mozen de jonges zêen geiselen tu de dêender ze achter= nao zat.

Geiselpaole. Geeselpaal, een boom die van alle takken beroofd is.

Geld. Wat de uitdr. **zîn geld tellen** soms beteekent, zie men op: **mei= wôr'm.**

Geldig. Prijshoudend. **De bötter is 'n Vrîdag nôgal geldig ewest; kommende wêke zal ze nog geldiger wêzen.**

Gêle zücht, v. Geelzucht.

Gelik an. Gelijk in. **Daor hei gelik an.** Verg. *zin an*, *trek an*.

Gellig, bnw. Geel (van *gelaatskleur*).

Wat zût Janôme d'r gellig üt; 'k gelôve stellig datte wat onder de lêjen hef.

Gemak, o. Met gemak = langzamerhand. **'t Is zoo wat tît; mîn dünt wî mozen met gemak maor gaon.** Verg. *manges*.

***Gendach.** Goedendag. **Hêe zei ons nêet ens ge(n)dach.**

Genêlen. Garnalen.

Gengelen. Lanterfantten, straatslijpen, langzaam en lang loopen. **Hef Jan wêer den hêlen middag dôr de stad loopen gengelen? 't Is toch 'n gengelaar? Dat gegengel (of gengelen) kan 'k nêet volholden; laowe wat anstappen.**

Genne. Gene, gindsche. **An genne of**

an disse kante? Ook: **Günse**.
Genocht^t. Genoeg.

Gepronnevleerd. Verbastering van:
 gepromoveerd. Uitmuntend, knap;
 ook zelfst. gebr.

Hie is **gepronnevleerd** in 't tei-
 kenen; (of: **tékenen** zooals men
 tegenwoordig zegt).

Das'ngepronnevleerden — uit-
 muntend in zijn soort.

Gerezzevleerd, bnw. bw. Resoluut,
 kloek, vastberaden. **Iets gerezzele=**
vleerd zeggen, bet. iets met kracht
 van overtuiging zeggen. 't Is 'n **ge=**
rezzevleerden — hij is kloek en
 vlug ter daad. * Ook wel: **Gerizzele=**
vleerd. Een g. man op een g. toon =
 gedecideerd.

Gésem. Pafferig en bleek. **Wat züt**
díee vent d'r altíð g. út!

Geslüns, o. Ingewanden van dieren.

Gespel of **Gepsel**, m. mv. -s. **Gesp**.

Gestao van staon, evenals **gedô** van
dôn. **Dat gestao begint mìn de**
kèle út te hangen.

Getûg, o. Tuig. 't **Getûg** van 'n
pleerd = **pleerdetûg**. W.-Vl. getuig
 — peerdetuig (de Bo).

Gevaar = paard en wagen. **Bij te**
vôte in de stad ôf met gevaar?

Gevaor. Gevaar (danger).

Geweld. Van geweld — geweldig,
 vreeselijk, verbazend. **Híee zet 'n**
mond op van geweld akkem
wassen wil. Ik heb 'n **tampíne**
 van geweld. 'n **Rêgen** van **ge=**
weld of van: wonder en geweld.

Gewichten. De stelen van de geveerde
 bladeren van den acacia. De kin-
 deren maken er bezempjes van.

Géze. Dom, onnadenkend meisje.
Wat bij tòch 'n gèze; î valt haost
aover 't stoffèr en blik en zíeet
't nòg níeet.

Gezaojen. Gezoden. **Gezaojen melk**,
 soort van pap. (**Gleitand**.)

Gibelen. Gíchelen. Ook Gron. Zie
 Ned. Wdb. onder **guichel**.

Gier, o. mv. -s of -en. Uier van een
 melkgevend dier.

Gispelen. Hard loopen, beenen maken.
Of de jonges gispelen kunnen,
tu ze den grönen (buitendiender)
zaggen ankommen. Verg. **bösse=**
len.

Glad, bnw. duidelijk, vanzelfsprekend.

Das nòg al glad — dat wil ik graag
 gelooven, dat spreekt van zelf.

Glazewippe^ttjen. Smallijvige drijftol.

Zie over drijftollen mijn feuilleton
 in de Dev. Cour. van 13 Juli 1894.

Gleitand of **Gluitand**, m. mv. -en.

Snijtand van een rund, waarmede de
 jongens in mijn tijd speelden.

Dat in het Deventersch ij als i
 klinkt is bekend. Uitzonderingen
 zijn: glijtand, schijtskerel, woest-
 tijn, een rare sijs, zwijn(-jak), lijs,
 rijschaaf, ijselijk, karwijzaad, rijzen
 (neervallen), soms ook rízen uit-
 gesproken en misschien nog 'n paar
 andere.

Glijbane. Sullebaan. Wie een kras op
 de baan maakte bij het glijden,
 moest de baan kussen.

***Glimmert**. Politie-agent.

Glimsmleer, o. Schoensmeer.

Glimsmleerbo^rselenpoetsbo^rsel.

Glíve, v. Gleuf, reet.

Glôíendig, bnw. en bijw. Gloeiend.

Glória. Een groote kool in de stoof.

Nu, î heb mìn nòg al zon glória
in de staove edaon, ik kan der
de vóten níeet op lijn.

Zie ook: **kochel** en **Januári**.

Glupert, m. mv. -s. Iemand, die
 glups is, zie aldaar.

Glüppe, m. mv. -n. Gulp van een
 pantalon. Fri. glupe-kier, opening.
 Het Ned. woord: **gulf**, is van ons
 woord waarschijnlijk een metath.

Glups, bnw. en bw. Verraderlijk, on-
 verhoeds, valsch. 'n **Glupsekleerel**.

Ímand glups anpakken. **Glupen**,
 beteekent eigenlijk: door een glup of
 kier zien; vervolgens: heimelijk, on-
 verwachts iets doen.

Gôdganselek. Godgansch. **Den gôd=**
ganseleken dag.

Gôdsbarmelek, bvn. en bw. Erg,

hëvig. Ik heb 'n gödsbarmeleke tandpine. H^{iee} kan zò gödsbarmelek l^{iee}egen, vr^{eten}. H^{iee} blif zò gödsbarmelek lange üt. Gommenikkend! Drommels! Gossie-meine! (basterdvloek).

Gaonde. Op gaonde b^{ieenen}, op de been, niet bedlegerig. Mannes is nòg wel op gaonde b^{ieenen}, maor h^{iee} is tòch niks gud. Hendrike is vòlle b^{eter}; z^{iee} is al weer op gaonde b^{ieenen}.

Gaote (öeenigszins gerecht). Goot. Ook wordt zoo genoemd het vertrek, waarin de boerinnen wasschen, plas-sen en karnen. Op de gaote — in bedoeld vertrek.

Grammäterig, bnw. Netelig, kittel-oorig. Een neetoor wordt wel eens: 'n grammäterd genoemd. Ook plat: slecht uitziend, alsof men een ziekte onder de leden heeft.

Wat züt d^{iee} vent der tègenswoordig grammäterig üt!

Gron. grammietig.

Gravelig. bijw. v. gr. Gruwelijk, in hooge mate. Wat kui tòch gravelig l^{iee}egen, zupen, enz.!

Grefte, m. mv. -n. Gracht.

Grens, o. Argens 't grens an heb-ben (of an imand) — ergens het zuur (het mier) aan hebben, aan iemand een hekel hebben.

Grépe, m. mv. -n. Mestvork, greep. 't Is net, of z'u de grépe vòrhòlt (tòhòlt) asse u van de karke praot.

Grinderig. Vooral van het weer gezegd: somber, betrokken, onaangenaam. Ook van menschen en kinderen.

Grinen. Schreien.

Schreien wordt ook genoemd met een der volgende ww.: jenzen, sjenken, sjanken, blèren, lippen, brüllen, snötteren.

Spreekwijze:

D^{ie} waagt d^{iee} wint,

D^{iee} ver-spòlt d^{iee} grint.

Griuwel. De griuwel, grizel, g^{ieet}

mîn aoever de grauwel, grazzel, bet.: Ik huiver (bij het vernemen van iets ijselijks, of bij de gedachte daaraan). Ook wordt het gezegd, wanneer men rilt van de kou of bij het hooren van een onaangenaam geluid, bv. het scherpen van een zaag.

Grobbeldegrabbel. Te grabbel.

Jonges, loop! Ik gooie disse kuizen in de grobbeldegrabbel.

Gron. gribbelgrabbel.

Grôj. Groei. Ik kan d^{iee} boomen maor n^{ieet} an de grôj krigen. Jan hef de vrouwe weer an de grôj (in blijde verwachting).

Grôjen. Groeien. Argens in grôjen, beteekent: er zich in verheugen, met de bijgedachte van: leedvermaak. Nagenoeg hetzelfde als:

Grommen. Vuiltjes, die op een drank of vloeibare spijs drijven.

*Grommen, w.w. = brommen; als znw.: kinderen. D^{iee} k^{ieerel} hef effentjes zeuven grommen.

Grôn, bnw. Groen. D^{iee} vent is mîn grôn op 't buis of op 't lif, bet.: Hij is mij slecht gezind, hij zal mij zeker kwaad doen als hij zijn kans schoon ziet. Verg. vul.

Grond, m. De grond zôken. Zie het voorbeeld bij: abbedudas. Aj u bⁱ de grond h^{öld}, (nederig blijft) kui nooit vòlle dalen.

Grondbét. Bij het visschen zegt men van iemand, wiens vischhoek over den grond sleept, zoodat het dobbertje net doet alsof hij beet heeft: H^{iee} hef grondbét.

Gronderig. Grondig. D^{iee} i^{eerap} pels smaakt gronderig, d.i. naar den grond.

Grônen, m. Zoo heette in mijn jeugd de agent van politie, die buiten de poorten dienst deed. Hij werd zoo genoemd naar de kleur van zijn bovenkleederen.

Groot van nöden — groot noodig.

Ook: groot van dôn.

Groot is ook een term bij de zuivel-

bereiding. Ik heb de bötter groot — ik heb de melk voldoende gekarnd, de boter is er uit.

Groote. In 't —. In hooge mate, erg, ongeloofelijk. 'n **Prezinten datte ekrégen hef!** 't Is dan in 't groote! **Nè,** maor 't is in 't groote zó as dat jüngesken al in de bíbel kan lèzen!

Groote boonen. Tuinboonen.

Grootvader. Í heb u grootvader de oogen ütetrapt, zegt men tot iemand die s.t. aan zijn schoenen heeft.

Gräolen. Groeien, leedvermaak hebben. **Híee gräolt in mîn ongelük.** Afl. gräoldert.

Graopen. Schrapen. **Híee graopt alles nao zich tô.** Afl. graopert, graoperig.

Grösnেকে. Grasnek. Scheldnaam voor een boer.

Gräozen. Groen goed eten. **Híee hólz zó van gräozen; 't is zon gräo=zer.** Ook N.-Br. O. V. I, p. 205.

Grüppe, m. Greppel. Ook Gron.

Guchel. Iemand (vooral een meisje of vrouw) die altijd guchelt. Sam.: guchelkonte.

Guchelen, hetzelfde als gíbelen.

Zie Ned. Wdb. onder: guichel.

Gud. Met dit woord maakt men de volgende speling.

Vraag: **Hei gud eslaopen?**

Antwoord: **Jao.**

De vrager zegt dan: **Dan kui vandage met de pak gaon.**

Günst. Vaag, vettigheid van den grond.

Dat land is glad ütebürd; daor zit niks gín günst meer in. Ook: **gonst.**

***Günst.** Lieve tijd, daar is hij al.

Günst, daor is e al!

Günter of daor günsent. Ginds,

Ook W.-VI. (de Bo).

Güren. Rijzen, neervallen. **Díee zól=der gürt dör** (omdat de planken niet aan elkaar sluiten). Bij het laden van koren moet men voorzichtig te werk gaan om het güren der graankorrels te voorkomen.

Güzze. Guts. Ook: een soort van gras-musch, meestal verbonden met het bnw. **gèle.** 'n **Gèle güzze.** Het laatste is ook een scheldnaam voor iemand met een gele huidkleur.

H

Halfscheid, m. Helft, in alle betekenissen. Ook wordt gebruikt: **helefte.**

Ook Limb., Geld., N.-Br. en O.-Fr. Kil. **helfscheede.**

Hals, m. Dit woord hoort men vaak gebruiken voor keel of nek: 'n **Stíven hals.** **Píne in den hals** (keel). **Zíee kon gín kópken koffi dör den hals krígen; 't wól maor níet vot.** **Híee hef 'n gräotjen in den hals.**

Hangen. **Hangen hef gín haost,** zegt hij, die naar zijn zin te veel wordt gejaagd, aangepord.

Hank. Zie: **ank.**

Hanse, m. mv. -n. Handschoen. Wanten noemt men **vusthansen** (tegenover: **vingerhansen**).

Hansje-m'n-knecht. Zeker kinderspel.

De kinderen gaan op een rij zitten op twee na, de acteurs: een heer en een knecht. De heer vraagt fluisterend aan elk der kinderen, wat ze wenschen te hebben. Daarna zegt met luider stemme:

De heer: **Hansje mijn knecht!**

De knecht: **Wat blief, meneer?**

De heer: **Haalt er me dit is uit, haalt er me dat is uit, haalt er me (bv.) den gouden sleutel eens uit!**

Nu moet Hansje het kind aanwijzen, dat „een gouden sleutel” gewenscht heeft. Gelukt hem dit niet, dan vraagt de heer iets anders. Dit gaat zoo voort tot alle kinderen „er af” zijn.

Gron.: **Hans-mien-knecht.** (Molema.)

Hapschíeere. Grootbek. **Wat 'n hap=schíeere van 'n wíf is dat!**

Ha'rden. Duren, uithouden. **Ik kan 't**

- hier n¹et ha^rden; 't is m¹n te k¹old, te warm, te dr¹uk, te saai, enz.
- Ha^rdenbarg.** In de uitdr.: D¹ee l¹u bint van Ha^rdenbarg, d.i. Schraalhans is bij hen keukenmeester; het zijn slechte betalers.
- Ha^rdstikken,** bijw. v. graad. Vooral bij dood en doof.
- Ha^rdstikken dood** — morsdood.
- Ha^rdstikken doof** — kanondoof.
- Gron. hardstikkend. Ned. Bet.: hardstikke.
- Harfst.** Herfst. Van iemand, die alles donker inzi¹t, zegt men: H¹ee is bange v¹or 'n heiten harfst (d¹ee nooit k¹ump, voegt men er soms bij).
- Harmeltjen.** Hermelijntje.
- Harpen.** Zuiveren van koren over een schuin staande zeef, harpe genoemd.
- Havinge.** Haven (weinig meer in gebruik). Ook op oude kaarten zag ik dit woord, o.a. die van het beleg van 1578. Zie Overijs. Alm., 1839.
- Hebberig.** Hebzuchtig, inhalig.
- Gron.: hebbig.
- Hech!** Tusschenw. Hè!
- Hech, wat mooi! Hech, wat d¹ut dat z¹eer! Hech, wat zouwe 'n schik hebben!**
- Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 88.
- Hechten.** Zwaar hijgen.
- Hédekes! Och Hédekes! Och, Heere!**
- Heggelen.** Twisten, kibbelen (met woorden. H¹old nu astubl¹ee^f is wat op met dat heggelen. Kui nu g¹n woord spr¹eken zonder heggelen (geheggel).
- Heggel¹eeren.** Roode vruchtjes van de doornstruiken.
- Heidebessem, -b¹önder.** Bezem, een boender van heide; het staat tegenover: barkenbessem.
- Heil.** Tégen 't heil in. Weerbarstig, den verkeerden kant op. D¹ee vent is alt¹it tégen 't heil in — in de contramine. Tégen 't heil in str¹iken, b¹össelen — tegen de haren, de wol op.
- Heiläover.** Ooievaar. Geld.: uiver.
- Heisteren.** Ravotten, joechteren, draven, wild spelen. Jonge, gaot t¹och is zitten, i heb 'n h¹öfd as v¹ur van dat heisteren (geheister). Ook O.-Fr. en N.-Holl.
- Hekken.** Tr. w.w. Te vlug achter elkaar glijden op een glijbaan, zoodat de een tegen de hielen van een ander raakt (hem „hekt”), waardoor deze valt.
- Heksel.** Haksel, kortgesneden stroo. Het wordt ook ko^rt genoemd en bewaard in de ko^rtkiste.
- Helleba^rdier.** Zoo noemde men in mijn jeugd nog een straatveger en vuilophaler.
- Hellig,** bnw. Boos, nijdig. 'k Bin hel¹lig op u, r¹uk maor in! Ak u dat ve^rtelle bink bange daj hellig op m¹n w¹ot. I mot u n¹et hellig maken. H¹ee had 'n rooie k¹op van helligheid.
- Hemd.** Iemand, wien men ten laste legt, dat hij een ongelukje gehouden heeft, antwoordt dikwijls: D¹ee 't eerste vernemt, hef 't achter in 't hemd. Zie ook bij: Gat.
- Als iemand het hemd uit de broek komt kijken, hoort men dadelijk zingen:
- Hemp üt de br¹ök zal taofel decken,**
- Joze^f (lulleman) zal de p¹öt üt lekken.**
- Hemel.** 'n Stommen hemel. Een lomperd.
- H¹emeltjen,** ook h¹imeltjen. Huis- krek¹el, een kriegend kriegsk¹en.
- Hendig,** bnw. bijw. Handig, wat zich gemakkelijk laat hanteeren, wie de handen nergens verkeerd voor staan.
- 'n Hendige jonge, 'n hendig b¹il-
tjen. I¹s hendig d¹ön.
- Heend¹ön.** Heendoen. Z¹ee d¹öt maor zon betjen met m¹n hen. Ze houden me maar zoo'n beetje voor het lapje. W¹i mot maor met 'm hen-
d¹ön. Wij moeten hem maar wat toegeven, maar wat door de vingers zien.

*Niet al te streng optreden. **Dôt maor zon betjen met 'm hen!** Er zijn met hen verschillende samenstellingen: **hengaon**, **hen = kiken** (eens kijken), **tu bink henegaon** (vervolgens ben ik), **loop henhûtselen**.

Hennekewagen. Een soort van kleinen mallejan, met langen boom; hij dient vooral om planken te vervoeren.

Johenneken is een dim. van Johan en komt reeds als eigennaam herhaaldelijk voor in de Cameraars Rekeningen der 14e eeuw. We kunnen ons woord dus vergelijken met: mallejan, janplezier e.d.

Zie ook: Grimm's Wtb. en Schiller und Lübber op: **Henneke**.

***Hérejêkes.** Fatsoenlijke bastaardvloek.

Hetsig. Hitsig, last van de warmte hebbende. **Hu bin i van dage zô hetsig?** Hoe heb jij vandaag zoo'n last van de warmte? (Ze hindert mij volstrekt niet.)

Hieet, o. Heide, tot het maken van bezems, boenders, en voor strooisel in den stal gebruikt.

Hieeten. Heeten.

Hilde, m. mv. -n. Zoldering van slieten in de schuur tot berging van hooi, graan en stroo.

Gron.: hild.

Himen. Het moeilijk, hoorbaar, lang ademhalen, dat het zware hoesten, vooral bij kinkhoest, voorafgaat.

Kil. himmen, himen — hijgen.

Hiptem. Een jongensspel, waarbij op verschillende wijzen met een stok een houtje wordt weggeslagen, en waarbij men achtereenvolgens roept: **Hiptem**, **raaktem**, **ieereppeltjes**, **maaidem**, **snoeidem!**

Hôddeken, o. mv. -kes. Horretje.

Hôf, m. mv. **Haoven.** Tuin. De Deventerschman spreekt van: **hòf = grônte**, **hòfstraote**, **hòfhûskén**, **hòfgrond**, enz., de hovenier heet echter: **tuinman**.

Hôjen. Hoeden (van rundvee). **Garrît i mot van dage de kô hôjen langs de barmen.**

Ook onpers.: **'t Hôjt vandage gud** — Het is goed weer om te hooien.

Moj en hôjen? vraagt men iemand, die zich bijzonder haast met eten.

Haok, m. mv. =en. **Haak.** An den **haok slachten**, wil zeggen: niet zelf een koe slachten, maar vleesch, vet enz. voor de slacht bij den slager koopen.

Ik heb min de konte út den haok (naod) eloopén, wil zeggen: ik heb te hard moeten loopen (of te veel).

Haor, o. Haar. Zoo noemt men het hout dat op de knotwilgen groeit. **Hôk.** Hoek. **'t Wif mot in den hôk**, in de kraam.

Hôlten, bnw. en bw. Houderig, stijf, lomp. **'n Hôlten Klaos**, Tines. **Wat dôj dat tòch hôlten.**

Hommels. Hommeles. **'t Is daor ook hommels!** Hommeles, niet in orde, oneenigheid.

Het woord **hommeles** komt in de 17e eeuw voor het eerst voor en is, volgens geloofwaardige onderstelling, ontstaan uit **Homulus**, den titel van een geliefd tooneelstuk met zeer drukke actie. (Franck.)

Hond. Kommedieër i de hond en **blaf zellef!** zegt men tot iemand, die ons iets bestelt, dat hij heel goed zelf kan doen, die ons voor knecht wil gebruiken. Zie: **geiselen**.

Hônderdieef. Hoenderdief. **Hiee lóp te glupen as 'n hônderdieef.** Die vent kik onder zín pette hen as 'n hônderdieef.

***Hônderen.** Scharrelen.

Hôrrel of **hórdel**, bnw. Slecht in elkaar sluitend. Het wordt gezegd van voorwerpen, waarvan de deelen min of meer losgeraakt zijn, bv. ten gevolge van droogte.

Hôrtjen. Poosje. Zie ook: **stôtjen**.

Huilen. Richten (in het knikkerspel) met de hand op den grond. **Nⁱet huilen** maor met de hand van de grond. Afl.: **huiltjen**. **I kent** dat **huiltjen** net; zoo **rakⁱ** 'm altid.

Huk, m. Huig. De **huk** lichten (door er peper en zout tegen te brengen).

Huken, znw. Hurken. **Op de huken** (of **h^ukskes**) zitten.

Ook: Gron. en Vel.

H^ukkend. Wat voor een? Hoe een?

Ook: Hunend. Zie: **z^ukkend**.

***H^ukkende** naast **z^ukkende**. Wat soort van. Naast zulk soort van menschen, boeken, enz.

H^ukskes. **Op de h^ukskes** glijen. Gehurkt baantjeglijden.

H^ummel. Klein kind. Wat 'n **h^um=mel**! Waor bint de **h^ummels**?

Huneer. Wanneer.

Ook Vl. Zie de Bo i.v. en Ned.

Bet. O. V., II, p. 89.

Hunend. Zie: **h^ukkend**.

H^urjager. Huurkoetsier.

H^usbeste. Warken v^or **h^usbeste**, ten batevan het gezin. **Dⁱee w^edewe** burt **aar^dig v^or^ut**; maor alle kinder warkt ook **v^or h^usbeste**.

H^utjen en m^utjen. De heele boel, alle rommel. **Kom, jonges, nu mok** taofeldekken; **pak il^u** is op met u **h^ele h^utjen en m^utjen**.

H^ush^olderse. Huishoudster.

Gr. en O.-Fr.: hoesholderske.

H^usken. Huisje, bestekamer. Gr. hoeske. Sam.: **H^uskesmest** — beer.

H^uzⁱeeeren, ww. Huizen. **Ben^eden** bint ze an 't timmeren, zoo **dawe** nu **baoven** mot **h^uzⁱeeeren**.

I

I^der en i^eene. Iedereen.

***I^eenmaol.** Eénmaal. Ook voorheen; ook: te zijner tijd. **Dⁱee mantel** was **i^eenmaol** **zwa^rt ewest**. **I^een=maol** **k^ump** de **tid** en dan **m^oj** **kompⁱeerren**, **o^j** wilt **o^f** **nⁱet**.

I^sder. IJzer. **I^sderen.** IJzeren. Men hoort nog: 'n **hufis^der**, 'n **strik=is^der**, 'n **is^deren** hekke. Onbeschaaft.

I^meltjen. Zie: **H^emeltjen**.

I^menstal. Bijenstal. Zie ook: **i^mker**, **i^mensch^ure**, **i^menk^orf**.

I^mpan. Op de vraag, wat iemand gekregen heeft of krijgen zal, wordt, als men het niet wil zeggen of verwacht dat het niet veel bijzonders zal zijn, vaak geantwoord: 'n **I^mpan**, of: 'n **I^mpan** op 'n **m^oste^rd= m^olleken**.

I^mplieeren. (Nadruk op **im**). Fr. employer. **Dⁱee planken** **wik** **wel** **koop**en; ik kan ze **n^og** **wel** **i^m=plieeren**. Kui **dⁱee** kachel ook **i^mplieeren**? **N^e**, danku, **koop=man**.

Iⁿespannen. Tot iemand, wien men werk gebracht heeft, of die een nieuw pak aan heeft, kortom, die iets ontvangen heeft, waaraan hij behoefte had, zegt men: **Zⁱzoo**, nu bij **wⁱeer** **iⁿespannen**! Wanneer men van iets een ruim voldoende hoeveelheid heeft, zegt men: **Wⁱ** bint **n^og** **gud** **iⁿespannen**.

Iⁿgaal. Egaal, van gelijke grootte.

Mintjen, **i** mot **v^or** van middag wat **iⁿgale** **i^eerappels** **u^tz^oken**.

Gron.: **iⁿgaal**.

Iⁿk. Inkt. **G^ef** **mⁱn** **pen** en **ink**.

***Hⁱee** **schreeuwden** **pen** en **ink**. Hij schreeuwde moord en brand.

Iⁿkoorn. Kinkhoorn.

Iⁿl^usteren. Influiseren.

Iⁿpennen (zich). Zich stijf rijgen.

Iⁿepend — stijf geregen.

Iⁿr^ekelen, inrakelen. Inrekenen (het vuur).

Iⁿsch^unen. Opstoken, inblazen.

I^mand i^ts in^{sch}unen. Iemand tot iets kwaads aansporen. Om zich te verontschuldigen zegt een kind dikwijls: **Hⁱee** **hef** 't **mⁱn** **iⁿ=es^{ch}und**.

Ook Gr. M. Nederd. **anschunden** — reizen zum Bösen.

Intégen. H^{iee} kwam mⁱⁿ intégen.

Ik gong 'm intégen, tegemoet.

Interessant. Egoïstisch.

Îpe. Hakmes, vooral om dun hout te hakken.

Ispres. Expres, met opzet.

Isel (t) vaak met t, evenals: d^{üb}=b^{elt}, z^{ül}kent, i^{een}ent, a^{nderen}t, m^{ien}ent, z^{ien}ent, u^{went}, d^{ron}=k^{ent}, k^{anjert}, r^{akkert}, s^{tumpert}, enz.

***Hittepetit.** Klein persoon.

Ievers. Ergens.

Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 89.

Ivazé (ivanzé) niks van mee! roept een jongen, die wat vindt; hij mag dan de vondst geheel voor zich houden. Riep een van zijn makkers het eerst: Ivezé, wat van mee! dan moet de vinder met hem deelen. (Zie: Vondst.)

Îze^rmotte. Knecht van de ijzer-gieterij. De laatste heet: ize^rmölle.

J

Jak. Zie: buis.

Jan. De vr. eigenaam hiervan gevormd is: **Jenneken**. Van Johan is gevormd de vrouwennaam **Jannao**, verklw. **Jannäoken**. Jan met den i^{eenen} arm is de pomp. (Zie bij: arm.) Iemand die Jan heet, wordt soms begroet of geplaatst met het rijmpje:

Jan span an,

De peerden v^{öran},

De hond v^{örit},

Daor g^{ieet} Jan de poorte met üt.

***Jandósmⁱⁿ.** Bastaardvloek. Jandorie.

Jandudel. Jenever. Klaore Jandudel.

Jan Mèkes. Een lijmerig sprekende zemelkous. 't Is 'n echte Jan Mèkes 't Is net zon J. M. Mèkes is het mv. van mèken, meisje.

Jannao. Johanna. Ook: trage vrouw of meisje. Verg. Daoje.

Janplakan. Kleefkruid. Ook jongensspel.

Janüari. glória en kochel.

Jennekesmark^t. De dag, waarop de boerinetjes en boeren uit den omtrek in de stad komen om te paren, of zich te verhuren.

Jódentur. 't Is 'n jódentur. 't Is uiterst moeilijk.

Jonk (ewest) — geboren. Mⁱⁿ öldste z^{önne} is met D^{èventer} karmse jonk ewest. Ook van dieren gez.

Juchteren. Draven, tieren, stoeien.

'n Juchter van 'n meid is een wild meisje, een wilde rabas.

Jüst of sjüst of sjüstement. Juist. (Toestemmend, goedkeurend.)

K

Kaaien. Kapen. Verg. boksen, ratzen, kitsen.

Kabānes, znw. Iets dat groot en plomp is. Wat kabanes van 'n hūs!

Kabel, bnw. Gelijk (in het spel). Wⁱ bint kabel.

Kachelen. Zaniken. Wat liggⁱ tóch te kachelen! *Achterankachelen. Achteraanloopen.

Kadé, znw. Fiskadé. Viezerik, morsebel (in scherts).

Kakkeba, v. Euphem. voor stront.

Kaks. Verbeelding, wind. Wat hef d^{iee} vent 'n kaks! Kaks^{maker}, geurm^{aker}.

Kamberbess^{em}, m. mv. =s. Kamerbezem, lang varken.

Kammenet, o. mv. -ten. Kabinet.

Kanalⁱ, m. mv. =s. Kanarie.

Kanis. Kanjer. Wat 'n kanis van 'n vis, van 'n appel, van 'n nöze. Ook: Kaondert en Janis.

Kankerblad, -blôme. Blad, bloem van de waterplomp. Ook de waterplomp zelf.

Kantjesboord. Op — z op het kantje af. 't Is kantjesboord — boordevol.

Kapöt. H^{iee} hef de brök n^{ieet} ka = pöt = hij zit er warmpjes in.

Kapraol. Opzichter van een brandspuit. De minste is hier kapraol = heeft hier de meeste praats.

Kapsinder, Kapucijner, grauwe erwt.
Karkhöfblōmkes. Grijsz haren.

Karmsdrie. Kermisdrie (laatste en drukste Zondag van de kermis).

Kasgenade. Gasconnade, drukte, lawaai. **Maak tōch zon kasgenade nīet, jonges!** Ook N.-Br. V. I., p. 208.

Gron. kaskenaode.

Kasaovend of **kasāovendjen**. Kerst-avond. De kinderen zingen dan een liedje, dat aldus begint: **Kasāovendjen, kasāovendjen, mīn mōder bakt 'n wāofeltjen**.

Kassazî. Ontslag. **'n Zaoterdag = aovend krig dīee luie knecht zīn kassazî**.

In het W.-VI. heeft kassade gelijke beteekenis (zie de Bo). Zie: age.

Fransch: cassation — vernietiging (van een vonnis).

Kaste. Iemand de kaste ūtvēgen, hem de waarheid zeggen. Verg. Buis.

***Kastentūg**. Hīee hef zīn beste kastentūg an. Zijn beste pak.

Kattekarmse. Kattekermis. **Dīee man is van alle kattekarmsen tūs**, beteekent: hij kan van alles, hij weet zich altijd te redden, hij is van alles op de hoogte.

Katvechten. Twisten, half met woorden, half vechtende, maar niet ernstig.

Kazzebōnen. D'r ūt kazzebōnen wil zeggen: er uit smijten.

Kīeersenschoon. Schoon bij kaarslicht. **Dīee juffers bint kīeersen = schoon; aj ze 's margens zīet**, dan zoj gaon loopen. **'t Is daor in hūs alles kīeersenschoon, bī daglicht moj de bul nīet zīeen**. Keersenschoon beteekent ook: rein.

Kégelen. Vallen. **Op de grond, van de bīeenen kégelen**.

Kégels. Beenen. Ik valle van honger haost van de kégels.

Kēkelkouse. Babbelaarster, klappei.

Kēkelmōje. Kakelmoei. Hetzelfde als het voorgaande. Ook: **kēkelkonte**.

Kelīnkralen. Cornalijnkoralen.

Kemēli. Komedie.

Kemmen naast **kammen**. Het eerste wordt bepaaldelijk gezegd voor het reinigen met de fijne kam. **Laot u kemmen!** schertsend gezegd tegen wien men den mond wil snoeren. **Gaot nao u mōder en laot u kemmen**. Loop heen!

Kīeerel. Van iemand, die klein is, maar zich zeer mannelijk tracht voor te doen, zegt men: **'t Is 'n kīeerel as kas, maor de bīeentjes, de bīeen = tjes!** (of: maor de bīeentjes van was).

Kīeerelswark. Een werk van belang, sterk stuk. **'t Is kīeerelswark den Iselt aoover te zwemmen zonder òf te drīven**.

Ketsen. Vuur slaan. Vuursteen en staal heet: **Ketsgerei**.

Kīdde, m. mv. = n. Hit. Ook geeft men diē naam aan een kleine vrouw.

Kiddewagen — hittewagen.

Gron.: kid en kide.

Kīdelen of **kīlen**. Kittelen.

Wacht is ik zal u kīdelen! **Wat kīdelt mīn daor zoo op de rūgge *** **Jan, kom kīdelt mīn:** begin van een straatdeuntje.

Als men een kind ergens kittelt, dan roept men daarbij: **kīle! kīle! kīle!**

Kīf, o. Gebruikte run. Ook: ruzie.

Kīfte, m. mv. = n. Kievit. **Loopen as 'n kīfte**. Ook een naam voor een meisje, dat zoo gauw als water is. Ook Gron.

Kīk. ūt de kīk. Bijw. uitdr. Voor- treffelijk. **Hīee kan zīn lesse ūt de kīk**. **Hīee dūt ūt de kīk zīn beste**.

Kīk-in-de-pot of **kīkepot**. Zoo heette in Deventer de bewaarplaats voor rustverstoorers. **Iemand nao kīke = pot brengen** = iemand opbrengen.

***Hīee zit in de kīk-in-de-pot** = door de politie opgepakt.

Kīkāovendjen. De avond van 5 Dec.

***Kinderkōpkjes**. Hobbelige veldkeien.

Kīndsōk, m. Witte, linnen luier. De

wollen dito heet: **lûre**. (Zie dat woord.) Ook zegt men: **îmand in de lûren leggen**.

Kînen, znw. Kiemen, uitspruitsels van aardappelen. Als ww. beteekent het: de kiemen afplukken.

Kinenspûl. Kienspel.

Kinkeltjen. Een vierkant stukje spek uit den nek van het varken.

Kip, kibbe. Een bos stokvisch (50 pond)

***Kis**. Een jongensspel, waarbij een langwerpige houtje (kis) wordt weggeslagen. De stok, waarmee wordt geslagen, dient tevens als maatstok, om den afstand te meten naar het weggeslagen houtje. **Viftig dübbeld en dôr**, beteekent dan: 50 maal het maatstokje, wat dan op verzoek van de tegenpartij wordt nagemeten. Blijkt, dat de afstand goed is geschat, dan geldt het dubbele getal aan punten. Wordt tot meten overgegaan, dan moet de volle afstand worden gemeten (dus: doormeten!) en mag niet halverwege worden opgehouden.

Kistewagen. Wagen, waarop de koffer, van een boerenmeid of -knecht vervoerd wordt.

Kistjen. Bakje voor op den wagen waarop de voerman zit.

Kitsen. Missen, niet raken. **Schiet maor op, î kitst min toch!** (bij het knikkeren).

Kits! interj. tegenover: **raak!**

Kitsen beteekent ook: kappen, raten, boksen. Zie aldaar.

Klaboutermenneken. Kabouter.

Vooral gezegd van een jongetje, dat klein van stuk is, liefst met de toevoeging van: **klein**.

Kladde (I). Verklw. **Kleddeken**. Zekere hoeveelheid van een weke stof. **Dikke kladden bötter laggen op zîn brood**. **Kladden** in de oogen, aan de achterzijde van een koe, enz. Ook: troep: **'n Hêle kladde jonges**.

Kladde (II). Waardeloos stuk papier. **Dôt min 'n kladde aover de bötter**.

Kladden. **Handen**. **Ak u in de klad=den krige!**

Verg. **Fikken, klauwen**, enz.

Klamare. **Ba, wat 'n vette klamare!** zegt men van vet, machtig vleesch of van te vet eten.

Klassen. **Klissen**. **Zie hant an mekare as klassen**. Reeds bij W. v. Hillegersb.: classe, clesse — klis.

Klavîren. **Klauwen**, **handen** of **vingers**. **Blif daor met u klavîren ôf!**

Mnl. clauwier, clavier — haak (Verdam).

Kledderig. **Kladderig**, morsig.

Kledderig weer. 't Is **kledderig op straote**.

Klédwagén. Wagen met een wit kleed bedekt, huifwagen. De boeren uit den omtrek kwamen Vrijdags gewoonlijk met zulk een voertuig naar stad.

Klêf. **Van** —. Van houd'm, zuinig, niet scheutsch. **Ik bin van klêf, ik hólde meer van de hebbe dan van de gêf**.

***Klepdorüs**. Zaniker.

Kleppe. **Klap**, bv. van een brug. **De kleppe is op**; ook: **lôs**. Ook wel: **de klepbrügge**.

Kleppe^rmansspûl. Werktuigen van weinig waarde, niet geschikt voor de diensten, die men er van eischt, slecht gerei. **In d'êe spölleguds=winkel is alles gu(d)koop, maor waj d'r koopt is kleppe^rmans=spûl**. In Kampen zegt men: **Ratelmanswark**.

Klêerazi. Kleerage, kleederen.

't Wôt manges tît, da'k de winterklêerazi is mot naozêen. Zie: age.

Kletsllûllen. **Kletsen**. **Kletsllûlder**, kletsmeier.

Kléver. **Klaver**. De bekende bierbrouwerij te Deventer „de Kléver” had als fabrieksmerk een klaverblad.

Kliën. **Boekweitendoppen**, gebruikt tot opvulling of tot afsluiting van de koude (bv. om pompbuizen).

Mnl. clien. Zie Tijdschr. III, p. 205.

Klik. Wanneer twee jongens een ruiling aangaan, wordt deze bezegeld door-dien een van hen zegt: „Eerst ge-given, toen genomen, klik zei de bel, marsch naar de hel!” (Op z'n Holl. uitgespr.) Vervolgens trekt de spreker zich een haartje uit, spuugt er op en werpt het weg.

Klikken. Kliken. 't Is vandage klik=kendag. Daor stiet nog 'n klikke krüd-mus in de kelder.

Klipklap. Oogenblik, nietigheid.

Iedere klipklap kümpe hier.
üm iedere klipklap kümpe hier.
Klipkouwe. Kooi om vogels te knip-pen.

Wie een duif van een ander ge=klipt had kon klipgeld eischen.

Klitse. Lichtekooi.

Ook Gron. Kil.: klitse — teve.

Kloft. Troep. 'n Kloft jonges, vò=gels, enz.

Klokhūs. Hart, long en lever. Ook: onderste beetje tabak in de pijp.
Zie: krösken.

Klokke of kluke. Klokken. Ned. klok is in het Deventersch: klòkke.

Klompemajoor, -meier. Man of jongen op klompen.

Kloetvègen. Kleitslullen, zaniken.

***Klootvèger.** Een zeurder.

Klòppenbarger. Grove, sajetten kou-sen werden vroeger genoemd: dr¹ee=draods klòppenbarger kousen.
Cloppenburg is een stadje in Olden-burg en heeft nog kousenfabrieken.
Klaorluder, bnw. (Pleonamse). Lou-ter, zuiver, onvermengd. Dat beld=jen is van klaorluder göld. Is dat nu gròk? 't Is klaorluder brandewîn.

Klouster. Kwalster. Klousteren, kwalsteren.

Kluit, m. Troep, groote hoeveelheid.
'n Kluit jonges, 'n kluit geld.

De hèle kluit is wegejaagd (alle jongens). De hèle kluit is 'm ver=brand (de geheele inboedel enz. alles)

Ned. kluit in de bet. van: brok, stuk, luidt: klute, m.

'n Klute bötter, dæg, klei, enz.
Klüngel, o. mv. -s. Kluwen.

Klüngeläole, v. Jenever met stroop.

Knak of geknakt. Geraakt, beleedigd.

Zlee ister arg knak (of: geknakt) aover, dauwe haar n¹eeet op de brüllefte heb evraogd.

Knappen. Klappen. H¹ee kent 't knappen van de zweppe.

Knassebot, vklw. -bütjen. Kraak-been.

Knaster^t (I), m. mv. -s. Leugen. Nou das ook 'n knastert, d¹ee kui met de klompen an vòlen. 'n Òlde knastert. Een oud man (min-achtend); ook in het algemeen een oud voorwerp.

***Knastert** (II). Als iets bijzonder meevalt, maar ook als iets heel anders, of slechter, uitvalt, dan ver-wacht werd, zegt men: Das andere tabak as knastert!

Knecht^tj. Een jongen hoorde ik meermalen met dit woord aan-spreken.

Knibbelen. Kibbelen. Knibbelde=rìje, kibbelarij, knibbelaar, =ster
Zòte wèzen, ak üt bin, en n¹eeet knibbelen, hør kinder!

***Knipert.** H¹ee zit in de kni¹pe^t.
Ook wel: H¹ee knip 'm. Of: zit 'm te knîpen, zit in de pipzak. Ook 'n zûnege knipert.

Knipmütse. Kornetmuts.

Kniesen. Vitten. Wat zeggi, kan'k dat n¹eeet spannen? (Zie dat woord.) Nè, das kniesen!

Knòkkel. Schot op de kneukels bij het knikkeren.

Knòkkelenbos. Dör 't — motten, beteekent: een zwaren, moeilijken tijd, een tijd van beproeving door-leven. Aj u brood onder 'n ander mot verd¹eenen, dan moj nòg wel is dör 't knòkkelenbos.

Knòjen. Knoeien. Í mot u èten n¹eeet dör mekare knòjen. Afl.: geknòj, knòjer. Sam.: knòjwark. Een verver wordt gescholden: var=ver, knòjer en bedarver!

Knüchen. Kuchen.

Knüp. Knoop in een touw of draad.

In, út de knüp maken. Als iemand een borrel in één teug leegdrinkt, zegt men schertsend: Nu, daar zit ook gin knüppen in!

Knûven. Kluiven. W¹ee wil van middag 'n bütjen knûven?

Ook: handen, vingers: Ak u in de knûven krige!

Zie: fikken, klauwen, klaviren.

Kobüs. 'n Kobüs van 'n k¹eerel, een dom, onverstandig mensch. 'n Rare Kobüs, een zonderling.

Kochel, m. Groote kool in de stoof. = Glória, Januāri.

Koffiäole, -öte. Koffieteut.

Kaojen. Kanen, uitgebraden stukjes vet. Ook N.-Br. O. V. V. I., p. 210.

Kökelen. Buitelen. Aover de k¹öp kökelen. Dit ging vaak gepaard met den uitroep: Kopkökelee! Aover de beddeplankee! Ook: vallen. Daor was ik haost ekökeld. Pas op, dat d¹ee blömpot n¹eeet út 't raam kökelt.

Kökkerellen. Koken, braden. D¹ee mensen höld arg van smüllen; z¹ee bint altid an 't kökkerellen.

Kökkije, m. mv. -n. Kokinje, babbe-laar. In mijn jeugd werd in de omstreken van Deventer zeker grof tarwebrood ook zoo genoemd.

Kölbeitel voor: koudbeitel. Een beitel, waarmede men koud ijzer hakt.

Kölden, m. Pruim (tabak).

Wij is anstēken, Mannes?

Dank u ik zal maor 'n kölden nemmen.

Kölléra. Cholera.

Kaom, m. -sel, o. Schimmel op ingemaakt goed. Ik mag min augörkjies wel is verfrissen, d'r zit 'n dikke kaom op.

Het beantwoordt aan het Eng: coom — roet, aanslag.

Kompabel, bnw. Bekwaam, in staat tot. H¹ee is h¹el kompabel. V¹or dat wark bink nog n¹eeet kompabel.

Kön, bnw. Moedig, driest. Mineken

is n¹eeet kön genog üm zelf naor den domen¹eer te gaon; z¹ee is te blö.

Köninksrad. Volksetym. voor: conisch rad.

Konkel, m. Koffiepot; ook: koffi = konkel. Oudtijds beteekende kon = kel — spinrokken.

Konkelen. Ruilhandel drijven onder kinderen.

Konkelspül, gekonkel, konkel = derije, bekonkelen.

(Zie Van Dale op: konkelarij en bekonkelen.)

Het ww. bet. eig.: spinnen. Onder het spinnen werd nog al eens een kopje koffie gezet en gebabbeld.

Köntjen, o. Bigge.

Kontrein. Streek. 'n Mooie kontrein. Zoo its vindi in disse kontrein n¹eeet.

Kop. Iemand met een groot hoofd scheldt men: K¹öp van Jena! K¹öp van 't jak!

Käoperen Maondag. Koppermaandag.

Kaore. Kar. Aj maor nao groot = môder mögt, dan is u gin kaore an 't gat ebonden, d.i. dan ben je gauw weg. Onze b¹ürvrouwe hef de kaore ümewipt, d.i. heeft een miskraam gehouden.

Käoter. Keuterboer, boer die één paard houdt.

Körens. Korrels (vooral van graan), pitten (van ooft).

Körke, m. Kurk. Vrouwe, hei n¹ög wat onder de körke? (in de flesch).

Kört, o. Stroohaksel als paardenvoer. Zie bij: Heksel.

*Körtenhörst. Ook wel: Körtens = hörst is ook dood. Oud nieuws! Eng.: Queen Ann is dead!

Kört, = maken, = krigen. Wisselen, gewisseld krijgen. Ik kan d¹ee riks = daalder maor n¹eeet kört kriegen; könnijem min altemets ook kört maken?

*Kort krigen. Ook wel: klein krigen. Körtens. Onlangs. Ook Gron.

Kösteren. Lichten arbeid verrichten.

Grootvader lõp den helen dag
maor zoo wat te kösteren; hiee
is altit an 't kösteren.

Ook: kalm en stil voortleven.
Diee olde mensen köstert maor
zoo wat hen.

Ook zal een moeder van haar kind
zeggen: **'t Lõp den helen dag zon**
betjen ùm mìn hen te kösteren,
d.i. het speelt of loopt altijd in mijn
nabijheid.

Köttels. Kleine kinderen, keutels.

Wat bij tòch 'n kleine köttel!
Op de spòlschòle gaot allemaole
kleine köttels. Zoo, zittì nòg bì
de köttels? (in de laagste klasse).
Schertsend: **Köttelschòle** — be-
waarschool.

Kouse. Kous. Tot 'n trage zegt men:
Loop toch wat an, i loopt net oì
twiee bïenen in ieene kouse
heb.

Kousevòten. Op de kousevòten
loopen, op de kousen loopen.

Kousevòter. Drijftol zonder spijker;
onhoorbare veest.

Kraankind. Kraanknecht. Nog in
mijn jeugd in gebruik. Oudtijds
werden de dienaren der stad, als:
boden, politiedienaren, enz., kin-
deren der stad genoemd.

Krafte. Karaf.

Krallen, verklw. krellekes. Koralen;
ook: vruchten van de aardappelplant.

Kranewagen. Plomp, zwaar, twee-
wielig voertuig om vaten te vervoeren.

Kranewaken. Slecht slapen en daar-
door gedurig in beweging zijn. **Ik**
heb den helen nacht liggen kra=
newaken van de tampine.

***Krange.** Ook wel: kreng. Verkeerd.
De krange kante. **Hiee had zìn**
jas krange anetròkken, d.i. het
binnenste buiten.

Krap, bnw. en bw. Schraal, eventjes.

Diee mensen hebt 't tégens=
woordig heel krap. **Dat stük**
bötter is maor krap vijf pond.
Verg. Schrao. Ook Gron.

Krappe. Wervel aan een deur, klamp
aan een kerkboek.

Zie ook: **äolikrappe.**

Dr. en Gron. in beide bet.

Krasgat, o. Split in een japon.

Krèje. Kraai; tegenw. meestal: **kraaie.**

Krèkelink. Krakeling. Met Palm-
paschen loopen de kinderen rond
met een opgetooide krakeling, in
den vorm van een rad, zingende:

Pallem, Pallempaesen!

Eikurei! Eikurei!

Dan houwe (hebben we) **nòg**
ieene Zündag,

Dan houwe 'n ei.

Ieen ei dat is gín ei,

Maor twee ei, dat is 'n Pal=
lempaosei.

Krèmer. Kramer, naast: **kraome,**
kraam.

Krenselig, bnw. Kribbig. **Mitjen is**
zoo krenselig; 'k gelòve stellig,
dat ze wat onder de lèden hef.

Krets. Dit woord, dat in Holland en
Gron. **schurft** beteekent, werd in
Deventer gebruikt in de onbepaalde
beteekenis van: ongemak door de
kou van het water veroorzaakt. Als
het water een lage temperatuur had
en een jongen, op land, vroeg aan
een zwemmer: „Hoe is 't water?”
dan placht de laatste te antwoorden:
't Is ùm de krets te krìgen. Wel
kent men in Dev. het woord **water=**
schòrft, maar dit is een huiduitslag,
dien men krijgt van *te veel* in het
water liggen, niet van de *kou*.

Kribbekatten. Een meisjesspel. Twee
meisjes houden elkaar met krom-
gebogen vingertoppen vast, hellen
zoo ver mogelijk achterover en
draaien dan snel rond.

Kriegeltjen. Krijgertje, een jongens-
spel.

Krikke, m. mv. =n. Soort van kleine,
zwarte kers. Ook: een meisje dat
klein van stuk is. **Wat blif Mìneken**
tòch 'n kleine krikke; daor zit
nìks gín schòt in.

In de laatste bet. ook Gron.

Krimmellatin. Een eigenaardig taal-
tje, dat de jongens er op na houden.
Bv.: **Gadi, adi, madit?** Ga je mee?
Verschillende dergelijke taaltjes wa-
ren vroeger in gebruik.

Krinten. Krenten.

Ook: Gron. en N.-Br. O. V. I, p. 211.

Krispel of **krispîntjen.** Rommel.
Ma's! met u hele krispel. **Ziee**
heb 'm met zîn hêle krispel op
straote ezet. Ook wel: **Krispîl-**
tjen. Ziee bôrden haor hêle kris-
piltjen op. Arme vrouw, die nieuw
ondergoed had gekregen en bewijzen
wilde, dat ze het ook droeg.

Krissebèzen. Kruisbessen.

Krôkkel, znw. Sukkelaar of gesukkel;
ook bnw. **Ziee bint arg an de**
krôkkel of an 't krôkkelen. Krôk-
kele wagens loopt op zîn lanksten.
Ook: **krakende wagens.**

Krôkkelen. Sukkelen. **Gekrôkkel —**
gesukkel.

Krôkkelig. Sukkelend. **Diee man is**
al lange krôkkelig (of krôkkel)
ewest.

Krôte (ô bijna als: **äo**). Achterste. Van
een boer met een holle kies, die al te
letterlijk het bevel van den dokter
opvolgde, die hem zeide, dat hij
wat peper in het gat moest stoppen,
vertelt men, dat hij later placht te
zeggen: **Tampîne is gîn pine,**
maor pèper in de krôte, das
pine.

Krôze. Klokhuis van een appel of peer.
Vklw. **krôsken,** d.i. hart, long en
lever van een rund of varken. Ook:
het onderste beetje tabak in een pijp.
Wij (wil je) is stôppen. Danku, ik
hebter nôg 'n krôsken in. Zie ook:
klokhûs.

Krûderig. Netjes. **Wat zût Naatjen**
der van dage krûderig út (om
door een ringetje te halen).

Ook Stadfr. O. V. II, p. 178.

Krûdhôf. Een boerenbloementuin.
Ook in Gron. Ommel. Bij Molema
vinden we er echter voor: **keuken-**
en bloementuin.

Krûdkôke. Lange Deventer koek met
snippers.

Krûdmus, v. Soort van middageten,
waarvan de bestanddeelen zijn: kar-
nemelk, gort, rozijnen, spek, ham
of worst, kervel, bieslook, zuring en
„**brune bieerend**”. (Zie op dat
woord.)

Molema geeft: kruidmous — soep
van fijngehakte boerenkool (mous).
Ook in de Meijerij kent men het
woord.

Krûkke. Kruk en kruik in alle bet.

Krus. Ferm, flink, netjes. **Ziee liepen**
wat krus langes de weg. Wat zache
d'r krus út met zîn nîje peksken.
Zie: **krûderig.**

Krûstemkrastem. Kriskras. **Wi li-**
pen krûstemkrastem dôr 't bos;
wi waren stomp ver'dwaald.

Kuieren. Wandelen. **Kuier — wande-**
ling. 'n Hêle kuier — een lange
wandeling.

***Kuierlatten.** Beenen. **Hiee gebrûkt**
de kuierlatten. Ook wel: **Hiee**
gleet met de billewagen. Hij gaat
loopen, inplaats van rijden.

Kuis. Knikker. Over **kuizen en**
schieeten (knikkeren) zie mijn
feuilleton in de Dev. Cour. van 13
en 20 Juli 1894.

Kûken, o. Kuiken. Minachtend voor
jongen of meisje. **Hek van mîn**
lêven! Zon kûken van 'n jonge
lôp al met 'n meid an den arm.
'n Kûken van 'n dieerne.

Ook: lomperd, ezel, dwaas. **Wat**
bij tòch 'n dom (lomp) kûken;
wat hei dat wieer kûkenachtig
edaon!

Ziee hef gîn kind ôf kûken —
kind noch kraai.

Kûlen. Een rond voorwerp over den
grond rollen. Als men een kind iets
toekûlt roept men: **kûló!**

Kûllen. Foppen. **Jan kûlt Piet en**
Piet kûlt Jan, d.i. ze foppen elkaar.

Kûltjenknik. Kuiltjeknik. Een meis-
jesspel met kralen. Jongens doen
het soms met knikkers.

Küntjesdag. 't Is van dage —, zegt een jongen tot een ander, terwijl hij hem onverwachts met de knie tegen den achterste stoot.

Kûpedöken. Lievenheersbeestje.

Kûpen, o. Kuip.

Kûren. Kirren.

Kûrhûs. Een wachttoreen, later als koffiehuis ingericht, aan het eind van de Bergweide (Teuge). Vroeger was er een wacht op geplaatst ter bescherming der weide. **Kûren** bet. oudt. kijken. Ook elders vinden we **kûrhûsen** vermeld. Op de Stadsweide (Marsch) heeft er ook een gestaan.

Kusjee. Bed. Nao de kusjee gaon, d.i. naar Betje de Veer, in de Lakenstraat.

Kuskus. Mengsel, dooreengeknoid eten. Was dat nu vör 'n rare kuskus? zal men zeggen van een gerecht, dat men niet kent, en dat er niet appetijtelijk uitziet.

Gron.: koeskas.

Kûs-mîn-'t gat. 'n Rare kûs-mîn 't gat, een rare snaak.

Kû(n)tjenblik. Met een steentje over het waterscheren; elders noemt men dit spelletje: schijnselen, pleien, keilen, butteren. Eng.: to play ar ducks and drakes.

In Zutphen zegt men: kûntjenflik.

In het O.-Fr. heet het: botter un brodsmiten. In den Harz: Wasserjungfern werfen. In Gron.: slisteren.

Kutselo, m. mv. -s. Een werptuig van tot een ring ineengedraaide twijg-schil, met uithangend einde. Hierna wordt de kutselo na eenige verticale slingeringen in de hoogte geworpen.

Of het woord in verband staat met Middelnederd. Kuseln — im Wirbel drehen, durf ik niet beslissen.

Kûze, m. en v. Lompe, domme, ongemanierte jongen (of meisje).

Kûzemichel. Hetzelfde als: kûze.

Kwaken. Zeuren. Wat liggi tòch met dat kind te kwaken! Afl.: verkwaken, verwennen.

Kwakerije. Gekheid, verbeelding, veinzerij. Nè, tò zeg nu is ieerlek, waj meent; nu gin kwakerije langer. Hiee is n'leet z'ieek; 't is allemaole maor kwakerije.

Kwaksen, tr. en intr. Vellen, smakken. Aj nu n'leet ûtscheit, dan zakter u ieene géven daj der neer kwakst!

Kwali, v. Zeurkous, klets-kous.

Kwap, m. Slag, klap, oorveeg.

Kwastelörüm. Kwasterige man.

Gron.: kwasteldorem.

Kwekku, v. Kweekgras; zeker onkruid.

Kwenne. Hermaphrodiet: van menschen en dieren gezegd.

Mnl. quene — oude vrouw. Eng.: quean, strumpet.

Kwaod, bnw. Kwaad, slecht.

Kwaoje geest. Rekening, beer.

L

Labbekak. Lafbek, lafbekkerij, larie, geklets.

Uit: labben — dom praten, en den stam van: kakelen.

Labendig, tusschenw. en bijw. v. graad. Wel labendig! Wel verdraaid! Labendig zwaor; d'iee jonge kan zoo labendig éten, l'ieegen, enz. *Ook: gaarne. 't Is u labendig egünd. Ook: zeer. Wi hadden labendig völ plezir.

Laf. Van het weer: zoel, loom. Van het eten: flauw. Zie ook: lak.

Lak. Dwaasheid, gekheid. Nè, das maor lak! In de omstreken: flauw, bv. 't Êten is te zòlt of te lak.

Daor is gin lak of smaak an! Zie ook: laf.

Lammenaa'rdig. Lam, vervelend, onaangenaam. 'n Lammenaa'rdige k'ieerel. 'k Bin zoolammenaa'rdig.

Lamptieeren. Lantaarn. Nog in het begin der 19e eeuw werden te Dev. instructies gemaakt voor de „Stads-Lamptaren-aanstekers”.

Langen. Geven, reiken. Tò, lankt mîn dat; lankt mîn dat is èven

an. In de stad is dit woord nagenoeg verouderd.

Ook: Gron., Maastr. en bij Kil.

Lange^rder. Dubbele comparatief, evenals: **bête^rder**, **slimme^rder**, **grôte^rder**, **mooie^rder**, enz.

Langes, bw. en voorz. **Langs**. **Langes** de kante **lôpen**. **Trap n^{ieet}** in de plassen, maar **loopter langes**.

Lankverrekt. **Languit**, **languitgerekt**.

Van de hette ware **wi** zoo **lui**, **dawe lankverrekt** op 't **grôs gin=gen** liggen.

Lanter. **Landheer**, **huisbaas**.

Latigheid. In de — = **laat**. **Waar=ümme** kom **i** **altid** in de **latig=heid**; 't is **haost naorbedde=gaonstid**.

Latte. **Lat**. **Hiee hef** alles an de **latte** **emaakt**, d.i. **opgemaakt**, er door **gebracht**.

Lêge. **Laag**. 'n **Lêg hûs**; dat **hûs** is **lêge**.

Ned. leeg = **ledig** is in het **Dev. lăog**.

Lekke^rtjen. **Î bint 'n lekke^rtjen**, bet.: je bent 'n **lieverd**: je wilt er wel aan.

D^{iee} meid is 'n **lekke^rtjen** — er is een **steekje** aan **los**.

Lenge, m. Een **touw** om **vaten**, **balen**, enz., in op te **hijtschen**.

Lenge, v. Soort van **bederf** in het **roggebrood**, waardoor bij het **breken** de **deelen** met **draden** aan **elkaar** **blijven hangen**.

Lente. 'n **Lange lente**. Een **lange slamier**, **lijs**.

Lessend of **laast**, bw. **Onlangs**. Ook **Gr.**, **Dr.** en **Geld**.

Lichtv^{ieer}dig, bnw. **Licht** (niet **zwaar**), **handig**. **Wat hei** **door 'n lichtv^{ieer}dig krûwagentjen**, **bil=tjen**.

Lieerenlappe. **Zeemlap**. **Zoo taoi** as 'n **lieerenlappe**.

Lieeste, m. **Lies** en **leest** (van 'n **schoenmaker**). **Ik zal van middag mîn bûksken** is op de **lieeste slaon** — **ik zal eens goed eten**. 'n **Sték** in de **lieeste**.

Lif. Van een **kind**, dat de **endeldarm** uit het **lijf** is **geschoten**, zegt men: 't **Lif** is 'm **ût** of **hiee hef 't lif ût**.

Lik. **Gelijk**, **recht**, **vlak**, **quite**.

'n **Like planke**. **D^{iee} weg g^{ieet}** er **lik** op **an**. **Zizoo**, nu **bîwe** **lik** of **likes**. **Aj 'n groot hûshôlden** **heb**, is 't **vôr 'n arbeidsmense 'n tur ûm alles** **lik** en **recht** te **hôlden**, om niet in **schulden** te **raken**. Is de **klôkke** **lik**?

Likdoorn. **Likdoorn**. Ook **Gron**.

Likstè of **likstè**. **Litteeken**.

Lîmgeddeken. **Lijmstangetje**.

Limb. **Liemgeerd** O. V. II, p. 223.

Gron.: **liemgarde**.

Lîne of **liende**. **Lijn** (**touw**), **toom**. **Peerdeline**.

W.-VI.: **liende** — **dun** **touw**.

***Lippe**. **H^{iee} h^{ôld} 'm** an de **lippe**. Hij **drinkt** nog **al**.

Lippen. **Schreien**. Zie: **grînen**.

Lîro! Een **spel**, waarbij twee partijen jongens, met **hoepels** of op **schaatsen**, onder het **roepen** van dit woord (de tegenpartij antwoordt soms: **kăo=perdraod!**) tegen **elkaar** **inrennen**.

Lôfken. **Loovertje**. **Zoo d^{ünne}** as 'n **lôfken**.

Lăog. **Ledig**. In de **omstreken** hoort men: **lêg** (de **è** **gerekt**).

Lôgenbanke. **Beschutte** **bank** aan de **Welle** (**IJsselkade**), waar **ouden** van **dagen** en **sjuwerlui** **plegen** te **zitten**.

Lôkke. Een **meisje**, dat **al** te **groot** is voor haar **leeftijd**. Ook: **lûkse**.

Lommerd h^{ôlden}, was een **aardigheid**, die aan de **zwemplaats** werd **uitgehaald**. Onder het **roepen** van **lommerd!** werden de **kleeren** van de jongens, die te **water** waren, door **elkander** **gegooid**.

Loodlappe. Een **slecht** **mes**.

Looien. **Plakken**, **blijven** **praten**, **boomen**. In **Dev.** bestaat (?) een **kegelclub**: „Komt En Gooit En Looit” (**K.E.G.E.L.**).

Look, m. als **voorwn.**, v. als **stofn**. **Uien**.

Looperij. **Diarrhee**. **H^{iee}** is an de **lôperij**.

Loopschûte, v. Een meisje dat veel bij de straat loopt. Uithuizige vrouw.

***Löpekesve**†**stöppeken**. Verstopper-tjesspel.

Lôs, o. Lisch.

Lôs, bnw. en bw. Los, open. Zet het raam en de dōre lōs. Dōt u bōk lōs. I motter vōr zōrgen as daj 'n lōs lif hōlt. Samenst. zijn: lōs = dōn, =laoten, =staon, =gooien, =hōlden, =krigen, enz.

Lōte. Schik, jool, lol. **Lōtig** — prettig.

Ook: W.-Vl.; N.-Br. leut; Limb.

luit. O. V. I, p. 213, II, p. 223.

Lōven. Gelooven. Dat lōvik wel (in de stad verouderd).

Lōverhütte. Loofhut.

Lūchten. Bijlichten. Wij mīn is èven lūchten? Ik zal u èven ūt = lūchten (met het licht uitlaten).

Luder. Gemeene vent, valschaard. Mnl. loeder: aanlokker, verleider (Oudemans).

Lūkes. Leuk. O, hīee kan zich zoo lūkes hōlden!

Lūk. Zie Lōkke.

Lülleman. Kletsmaajor. Ook: pijp-gast bij de brandspuit. Als de pijp-gast bij het probeeren der spuit de jongens niet met den straal bereiken kon, was het algemeen geroep: **Lülleman kan nīzet!**

Lūre. Luier (van wol). De witte, linnen luiers heeten kindsdōken of pis = dōken. Zie dat woord.

Lurman. Friesche kaas. Schertsend noemt men met woordspeling deze kaas: **Lurman kik aover de on = derdōre** (alsof hij loert).

Lūsteren. Inluisteren. Kom is hier, dan zak u is wat lūsteren.

Lūsteren. Luisteren. Als het weer niet weet, wat het doen zal, zegt men: 't Stīet te lūsteren. Vooral hoort men dit zeggen, wanneer de thermometer op de hoogte van 't vriespunt staat en men zoowel vorst als dooi kan verwachten.

Lütters (tegenwoordig ook al op z'n Holl. uitgesproken). Luthersch. Bij

lütters? vraagt men een meisje, wie de rok onder de japon vandaan komt. (Naar de dracht der Augustijner monniken.)

Lūzebasten. Van een koopman, wiens handelsartikel men niet kent of wiens handel weinig beteekent, zegt men schertsend: Hīee is koopman in hazevellen en lūzebasten.

M

Maken, bemaken. Vermaken bij testamentaire beschikking.

Malengeren. Slenteren, dralen, talmen. Luiwammes, dīeej bint, i dōt niks as langes de straote malengeren!

Man. Vele liefkoozingsnamen worden gevormd door achtervoeging van: **man**, bv.: **Janman, Derkman, Sineman, Wimman, Betman** (Bertha), **Jōman**, enz. Zelfs hoort men: **vaderman** en **mōderman**. Zelfs van dieren: **puseman, kie = seman** (kalf), **Garritman** (kraai), **sikkeman**, enz.

Manges, bw. Langzamerhand, onder-tusschen, nu en dan, soms.

't Wōt tid, laowe manges gaon.

Ik komme dadelek binnen; schep

't èten maor manges op. Mize =

rabel lig de bul d'r manges

aoverhoop. Vōr 'n reize nao Am =

sterdam, daar had grootvader

manges 'n hēle wēke vōr nōdig.

Margen, m. Morgen. Ook als land-maat is in dit woord Ned. o = a.

Markaole, Meerkol. Oneig. in ver-binding met: schēle, is het een scheldnaam voor een scheelziende.

Mar'se. Mars. Zīee lōp eeuwig en altijd met een dikke mar'se. (is altijd in verwachting. Plat.)

Mar'telaa'sbrügge. Zoo werd inder-tijd de tegenwoordige Pothoofdsbrug genoemd, omdat ze in den eersten tijd na haar voltooiing gedurig herstel of verbetering behoefde.

Mar'telen. Dīee menschen hebt

vólle te ma^ttelen, d.i. ze moeten hard werken om er te komen, of ze hebben veel tegenspoed, veel met z^{ie}ekten en z^{ie}chten te kampen.

Mat. In de uitdr.: Ik heb er mat an, d.i. het kan me niet schelen. Een r wordt in dit woord niet gehoord. Van Lat. merda-stront, kak.

Medalli, m. Medaille.

Meerderwechens. Op meer, op verschillende plaatsen. D^eventer kôke kui meerderwechens krigen in de stad. Zie: Vôlderwechens. Gron. meerderwegens.

Meiboom. Pannebier. De meiboom vertⁱeeren, pannebier houden.

Meiwôrm, m. mv. -s. Meikever. De kinderen binden ze gewoonlijk een draadje aan den poot en laten ze dan vliegen. Voordat ze opvliegen staan ze gewoonlijk eerst een poosje hijgend stil; dan zegt men: hⁱee telt zⁱⁿ geld; een bewijs, dat hij spoedig de vleugels zal ontplooiën. De meikevers worden verdeeld in drie soorten: âolislagersmennekes, -wifkes, mûldersmennekes, -wifkes, en koningen en koneginnen met rood kopschild. Die met de breedste waaiers aan de voelhorens zijn mannetjes.

Meizômken, o. Meizoentje, madeliefje.

Mêken. Meisje.

Mêkes. Meisjes. Zie: Jan.

Melgert en kûtert. Hom en kuit; ook wel: kût. Ik mot d'r kût of hom van hebben. In een oud liedje hoorde men: Kût van melge^rt lûs mⁱeen nⁱet. (Bedoeld zal zijn: Kût en melgert.)

Melk. De — optrekken, zijn woord terugnemen, zijn belofte niet vervullen. Gisteren hatte nòg plan mⁱn hûs te koopen; maor hⁱee hef de melk opetrôkken. Ik heb ieenmaol eschrêven dak komme, en nu wik de melk nⁱet op=trekken.

Melkrik, o. Rek, waarop de boeren hun melkgereedschap drogen.

Memme of Memmetrûtte, m. Speen van een koe, waarmee de jongens spelen. Na het gaatje dichtgebrand te hebben, blaast men ze op. Vervolgens drukt men ze samen, waardoor een verdacht geluid wordt gehoord.

Mengel. Een vochtmaat voor melk.

Mennigsten, menigste (datum). Wat vôr mennigsten of den humen=nigsten hêwe vandage?

Kil. hoe-menigste.

Menschenschîw. Menschenschuw.

Menûtjen. Om kinderen bij het nagelknippen zoet te houden, werd het volgende rijmpje opgezegd:

Ieen menûtjen (eerste knipje).

Papesnûtjen (tweede knipje).

O-f, ôf. (derde knipje).

In drie knipjes was het nageltje er af.

Mépennink, m. mv. -s. Goospenning mé, mede — loon, huur. Mnl. miete. Hgd. Miethe.

Mesister. Manchester; een soort fluweelachtige stof, vooral door de boeren gebruikt voor broeken.

Méstpa^rt. Meestal. As de bûrman kûmp praoten, dan bliffe mést=pa^rt den hêlen aovend. Mést=pa^rt alle dagen bakt môder pannekôke.

Met, bw. wordt vaak gebruikt voor mé, bv.: Gaoj met, dôj met, metgaon, metdôn.

Méter. In de bet. Ned. el uitgesproken als in het Ned. Dezelfde uitspraak hoort men ook in moderne of technische woorden als: gasméter, barométer. Daarentegen zegt men: kalkmèter, zaadmèter, landmèter, enz.

Métokken. Meelokken, meetroonen.

Middel, bijw. Midden. Bît dⁱee appel maor middel dôr. Ik bin al middel in 't bôk. Hⁱee spronk middel van de brügge ôf. Zie: Ende.

Middelste. Dⁱee vent is nⁱet be=giërig, maor hⁱee hef graag 't

middelste met de beide enden.
Mieere. Merrie. **Nachmieere.** Nach-
 merrie.

Miege. Urine. Afl.: **miegen.** Sam.:
 miegepòt. Kil.: mieghe — urine.
 Ook Mnl.

Minne. Wijfjesduif. Zie **Aore.**

Minnezieeren. Sparen, ménager. **Géf**
 de varkens maor **mêl** en **minne-**
zieert de **leerappels.** **I** mot **üm**
 van u **maagpîne** ôf te kommen,
 u 'n betjen **minnezieren** met **êten**,
 d.i. voorzichtig zijn met eten, niet
 te veel eten.

Minnigheid. Kleinigheid. **Ik** mot
 nóg **viftin gülden** betalen; 't is
 gin minnigheid.

Mir. Onz. Ergens 't **mîr** an
 hebben, wil zeggen: ergens een
 hekel aan hebben. Ook aan personen
 kan men 't **mîr** hebben. Verg.
 grens.

Mirakel. Een scheldwoord.

'n **Lui, lêlek, ondögend mîrakel.**

Misschîns hoort men dikwijls in
 plaats van: **misschîen.** Verg. elks,
 eigens, evenwels, zékers, enz.

Modderschûte. Baggermachine.

Moggelen. Peuteren, knoeien. **Lik**
 tòch **nîet zô** in 't **vûr** te **mog-**
gelen. Ook: **mooren.**

Môilek. Moeilijk, bedroefd. 't **Kind**
 tròk 'n **môilek lipken.** **Azzî grînt**
 dan **wôddik** ook **môilek.**

Ik zal **mîn d'r nîet môilek**
aover maken, d.i. ik zal het me
 niet aantrekken, er me niet over be-
 droeven, er niet om schreien.

Môje. Moei, tante. De eigennaam gaat
 vooraf, evenals bij **oome: Namôje,**
Garretjenmôje, Dînemôje, enz.

Mok, m. zoen, smok. Hiervan: **mok-**
ken, mukkelen.

***Mokkel, -tje.** Meisje. **Hîe** had
 'n **mokkel bî** zich. Hij was met
 een meisje uit. Ook **zoen(tje).**
Géf mîn is 'n **mokkeltjen.**

Môlder, m. Kleerbak. In sommige
 streken van Geld. is **môlder** = mud
 of zak.

***Mölle.** Molen.

Möllen. Met een molen bewerken.

Sniboonen möllen. **Dat** zaad is
emöld, bet.: is met de kafmolen
 bewerkt. „Fijn maken” is **malen.**

Möllenpieerd. Molenpaard. Van een
 groote vrouw zegt men: **Wat 'n**
möllenpieerd!

Möllenvlögel, m. Molenwiek.

Môr. Moerkonijn. De rammelaar
 heet: **remmel.**

Môren. Roeren, peuteren. **Schei**
tòch üt met **dat mooren** in de
 sloot, in de tanden. Afl. **gemoor.**
 Verg. **moggelen.**

Mörg, v. Merg. **Mörgpipe.** Soms
mörf.

Môsterdjonge. Een jongen, die vroe-
 ger achter op het rijtuig stond en
 als palfrenier dienst deed. Eng.
 oudtijds **tiger.**

Mot. Molm. **Törfmot.**

Mothöl. Geheime bergplaats. **De**
appels üt de kelder **bint op,**
maor môder hef **vaste nóg** wel
 'n **mothöl.**

Mäotjen. Bij het glijden op een sulle-
 baan, zet de eerste glijder de anderen
 aan 'n **mäotjen,** d.i. hij daagt de
 anderen uit even ver te komen.

Motte met **Könen.** Zeug met biggen.

Ook wordt zoo genoemd een boor-
 omslag, waarin verschillende boren
 kunnen gezet worden.

Woordsp. met **motten** — moeten:

Motten bint varkens.

Müffen. Euph. voor stinken.

Muite of **Möjte.** Moeite.

***Muizen.** Aardappels op het bord fijn
 maken.

Mukepooten. X-beenen.

Mülder. Molenaar.

Muken. Knoeien, slecht werk maken.

Wat liggi daar te **muken** in
donkeren?

Mümmelen. Eten als een tandeloze.

Ook voor: eten, vooral van kin-
 deren. Een moeder zal tot haar kin-
 deren zeggen: **Och, wat bîn ilû**
lekker an 't mümmelen. De stam:

mumm, is een klanknaboetsing voor: met gesloten mond praten en kauwen (Franck). **Mümmelen** as 'n ke= nientjen, maor slokken as'n kô.

Mnl. mummelen, mommelen.

Mündig. Meerderjarig.

Mündjenvol. Mondjevol, borreltje.

Hei trek in 'n mündjenvol?

Münne, m. Zeelt.

Mûsken. Dit woord voor: groente, moes, hoorde ik in de uitdr.: **Vleis= ken wat, en mûsken zat**, d.i. jullie krijgt zooveel vleesch als je gegeven wordt, en van het andere zooveel als je lust.

Mûzik. onz., evenals **fabrik**. Wî gaot straks nao 't mûzik. (Concert in de open lucht).

N

Nachens. 's = des nachts. Verg. **dagens**.

Ook hoort men: **van nach**, in de **vörnach**, in de **naonach**.

In woorden op cht wordt de t in de uitspraak meestal niet gehoord: **nach**, **ambach**, **wach**, **lûch**, **boch**, **krach**, **pach**, **plich**, **lich**, **voch**, **kôch**, **gerech**, **züch**, **jach**, **hech**, **brach**, **knech**, **gedrôch**, enz.

Nacht of nach. De uitdrukking: 't **Is nach** (**glad nach**) met 'm, beteekent: 't is narigheid met hem, hij verkeert in een ellendigen toestand.

Nakend. Naakt. Ook oneig. 't **Is daor 'n nakende bul** — schraalhans is er keukenmeester.

Nakendieersken. Een naakt kindje. Ook: sneeuwklodje.

Nê, bijw. Neen. Wanneer iemand in een winkel vraagt naar een artikel, dat niet voorhanden is, moet men **nê ver'koopen**. Ik **mot nêdîg bôtter bestellen**, 'k heb al vijf pond **nê ver'kôch**.

Nêgelhòlt, o. Rookvleesch, stuk rookvleesch. Ik heb **nòg twîee nêgel= hòlten** in de wimme hangen.

Nêgene. Onder de — of baoven de

twalf gooit men voor een cent met drie dobbelsteen om een stuk koek.

Gooit men, wat men geraden heeft, dan wordt men eigenaar van de koek.

Nêgenwêkers. Een soort van aard-appelen, die in de omstreken van Dev. het meest verbouwd werden. Andere daar algemeen bekende soorten zijn: **mûskes**, **roodkintjes**, **kâolseballen**, **amerikaanders** en **engelsen**.

Netten. Neten, luizeneieren.

Nî. Nieuw. De **Nîstraote** — de Nieuwstraat. De **nîje bôrgemeister** (nu, =meester).

Benîjen — benieuwen. **Ver'nîjen** — vernieuwen.

Nî dôn. Benieuwen. 't **Zal mîn gîn nî dôn**, as 't **margen rêgent**. 't **Zal mîn is nî dôn ôf 't margen rêgent**.

Nîfelen. Euph. voor: **stêlen**. **Weg= nîfelen**, **ôfnîfelen**, weggapen, afkapen.

Nikkelen. Nekken, ombrengen, dooden (van menschen en dieren gezegd).

Nikken. Knikken. **Nikt maor van jao! Nikt u oomz maor gendag!**

Nikkôppen. Met het hoofd van ja! knikken. Verg. **schûddekôppen**.

Nîmelk, bnw. Nieuwmelkt. De **kô is nîmelk**. 'n **Nîmelke kô**. Tot iemand, die verkouden in het hoofd is, zegt men: **U nôze is nîmelk**.

Nînaodjen. Nieuwkneepje. Een kneepje dat men iemand geeft, die een nieuwe japon, jas of mantel aan heeft.

Nipken. Tipje, kantje, randje. 'n **Brûd op 't nipken** is zij, die binnenkort aantekent.

Nîren. 'et **vôr de** — hebben — Het beet hebben, ziek zijn. **Hîee hef 't lêlek vôr de nîren** — hij is ernstig ziek.

Nîsent. Van **nîsent** — op nieuw.

Den was mis; schîect (knikker) **nog maor 's van nîsent**.

Nîts, bnw. en **bijw.** Driiftig, opvliegend, plotseling. 'n **Nîtse kîeerel**. Iemand **nîts anpakken**.

Nivers. Nergens. Het woord is verdrongen door: **Nargens.**

Nao, voorz. **Naar** kent het Dev. niet.

Wi gaot nao bedde, nao hûs.

Naodzak, m. Zak, tuk. **Stêk u centen maor in de naodzak.** Het woord is eigenlijk: **aossak = aaszak** — etenszak, met proth. n.

Nögen. Noodigen, aansporen tot eten of drinken (vooral nadat men reeds bedankt heeft). **Laot u nⁱleet nögen, tast maor tō. Kom nu nōg 'n nögekōpken, nōgeglēsken** (laatste glaasje).

Näolen. Pruilen, zaniken, pruttelen, stieperen. (Zie aldaar.)

Ook Limb. O. V. II, p. 224.

Bij Hooft: dralen, talmen. Zie : De Vries' Warenar, p. 216.

Nöttelig, bnw. Dwingerig, lichtgeraakt schreierig, vooral van kinderen gezegd. (In het bijzonder, als ze onwel zijn, vertoonen ze deze eigenschap.)

Nüchterenb(I)è. Nuchterkalfsvleesch.

Ook: een knaap (of meisje), die nog niet voor volwassen kan doorgaan.

Nüren. Drachtig zijn; het tegen-gestelde van: gust zijn. **Onze vale nürt, is nûrend.**

Gron. **uren** — in hoogst zwangere toestand verkeeren (van koeien).

Nüsselen. Alleen in uitdrukkingen als:

Loop i en nüsselen! Loop heen!

Hⁱee kan hen nüsselen loopen!

Hij kan rond loopen, naar de weerga loopen.

Van Dale geeft als bet.: talmen, dralen, beuzelen, beuzelarijen ver-richten.

Franck zegt, dat het bij **neus** kan behooren.

De Bo geeft dan ook: **neuzelen** — neutelen, nüsselen, prutsen, zich met kleinigheden bezig houden. Fr.: chipoter.

Nuvedan. Nu voortaan, van nu af.

O

(Voor woorden met Ned. **Oe** beginnende, zie bij **U**.)

ōf wordt beide als vgw. en bijw. gebruikt.

Een jongen die zijn pink had verloren heette **Pinkof**.

Jan ōf Piet. Min wark is ōf.

Ook W.-VI.

ōfblōten. De bemeste bovenlaag van den grond met een platte schop afsteken en in de voor werpen. Eig. bloot leggen.

ōfgedeksels, bijw. v. gr. Zeer, bijzonder. Andere bijwoorden van deze soort zijn: **ōfgewⁱeerligs, ōfge=dreid, ōfgemⁱeters, ōfgestampt ōfgedūvekatⁱers, ōfgedri^eedūve=katers, enz.** Zie de opmerking bij: **afgestampt.**

ōfgaon. De school verlaten. **Meester, mak ūm elf ūr ōfgaon?** Het woord wordt ook gebruikt in de meer gewone bet. van: afgaan — cacare. Wanneer iemand, die nogal op den penning is, toevallig eens een milde bui heeft gehad, zegt men, daarop doelende, schertsend: **Tu is 'm ook 'n aap ōfegaon.**

ōfgaonde zⁱeeke. Kwijnende ziekte, bv. tering.

ōfkavⁱeerⁱen. Afslaan. verhinderen.

Hⁱee kwam ūm min schaasen te lⁱeenen, maor ik h^eb 'm netjes ōfekavⁱeed. Hⁱee wil margen hier kommen, maor 'k zal 't wel ōfkavⁱeerⁱen.

ōfnifelen. Afstelen, afkapen.

ōfrikken. Door rikkingen afsluiten.

ōfschōttelen. Afwijzen, achterafzetten

Mag i nⁱleet mēspōllen, Jentjen?

Heb ze u weer ōfeschōtteld?

ōfstrijen. Afstrijden, heeten liegen.

Ik wil 't u nⁱleet ōfstrijen,

maor gelōven dō 'k 't nⁱleet.

ōftenpa^rt, o. Aandeel, bescheiden deel

Zizoo, hōlt nu u mond; elks

hef zⁱn ōftenpa^rt.

- **ôftòkken.** Afbedelen, aftroggelen. **Î = mand geld ôftòkken.** Hendrik î mögt u brörken niks ôftòkken; **hîee mag 't allêne opêten.**
- **ôgen.** 't Hef gîn ôgen, 't kan nîeet zîeen, zeggen de jongens, als ze een ander iets niet willen laten zien. Zie ook: **Grootvader.**
- ôgenbekökelderije,** v. Oogenverblinding, bedrog, fopperij, gezichtsbedrog.
- äole.** Aaltje. Zie: **kôffiäole.**
- äolikrappen.** Oliekoeken.
- Onbehòlden.** Onbehouden.
- ômesland.** Zoo noemen de jongens schertsend het land, waarvan ze de vrijheid nemen knollen te plukken.
- Onbocht,** o. Bocht, slecht goed. **On** met bet. van **slecht,** zooals in: **ondier, ontuig, onweer.**
- **Ondentelek** hoort men voor: **orden = telek.** Ook van zaken: **'n Onden = telek stücksken vleis,** een goed stukje.
- Onderdums,** bijw. onderduims, schijnbaar onopzettelijk, zoo bij zijn neus langs. **Hîee hef 'm dat maor zó is èven onderdums ezegd** — hem ongemerkt de waarheid gezegd.
- Onderwèchens.** Onderweg. **Wî wa = ren nòg pas onderwèchens,** tu d'r 'n donderschur opkwam.
- Ondocht.** Gemeensl. Ondeugd (van personen).
- Oneffen.** Oneven, in zeer uiteenlopende beteekenissen. 1e impair. **Wat raojî oneffen of effen?** ze verkeerd. **Dîee hôd stîeet u niks oneffen.** 2e onhandelbaar, onge-schikt. **Dîee man is niks oneffen.**
Ned. oneffen is in het Dev. ongelik.
- Onmündig,** bnw. en bijw. Lomp, danig, zeer. **'n Onmündige kîeelerel.**
- Onmündig zwaor.** **Hîee kan on = mündig lîeegen.**
- Onnôzel,** bnw. en bijw. Dit woord hoorde ik ouden van dagen meer-malen gebruiken in de bet. van:

krankzinnig. Sam.: **onnôzelengast = hûs.**

Onver'schillig. Dit woord wordt soms gebruikt in de bet. van: verschillend. Soms is de vis **dûr,** soms **gu = koop,** das **onver'schillig.**

***Onzelig.** Vuil. **Onzelig vat.** Tegen iemand, die er vuil, ongewassen uitziet.

Oor. Als een meisje leert touwtje springen, zingen zij, die draaien: **lêen oor,** van **twîee oor,** van **drîee oor!**

Oord. Oord, plaats. **Wî bint daor op 'n gujen oord,** d'r is van alles volop.

Oortjen. Oortje. **Hîee hef 't daor vôr 'n oortjen,** d.i. gemakkelijk en goed. **Hîee lig vôr 'n oortjen in hûs,** d.i. heeft er niets te zeggen.

Opbrengen. Opvoeden, grootbrengen. **Mîn môder hef mîn fesundelek opèbrôcht.** **Hîee hef vier kinder van zîn brôr opebrôcht;** maor **hîee hefter hêl wat mé aover = brôcht.**

Op-entêgen, bijw. Op tegen, tegen. **Ik heb daor niks opentêgen.**

Opflikkeren. Opflikken, oplappen, repareeren, opmaken, opknappen.

Wî zôlt dat hôdjen 'n betjen laoten opflikkeren, dan kui 't van de zomer nòg best dragen. Het wordt vooral, doch niet uitsluitend, van kledingstukken gezegd. Tot een dokter kan men zelfs zeggen: **Î heb 'm maor aardig wîeer op = eflikkerd.**

Ophalen. Weghalen, afhaken. **Jan, kommî mîn margen ophalen?** Jonges, maak gauw daj in bedde komt, ik komme voort de **kîeerse ophalen.**

Opnôker. Opstopper.

Oppassen. Opwachten. **Aj van ao = vend ût schôle komp, zak u oppassen,** dan gauwe (gaan we) samen nao **hûs.** **Hîee pasten mîn achter 'n boom op en greep mîn glups an.**

Oppentop (niet ò). Als alles op of verloren is, hoort men de kinderen zingen:

Oppentop,
Mìn geld is op,
Mìn zak is nao de mólle.
Hak nòg 'n klein stüverken
ehad,

Dan had ik nleet te vólle.

Oprrammelen. Knoopen of centen in de handen rammelen en opgooien, om dan te zien welke „boven”, welke „onder” liggen. Zie: **baoven**.

Opredderen. Aan kant maken, op orde brengen, opruimen.

Opschöttelink. Aankomende jongen of meisje.

Fr. adolescent.

Opschünen. Opstoken, aanhitsen. Een hond tegen iemand **opschünen**.

Dikwijls geheel hetzelfde als: **in= schünen**. Zie dat woord.

Opstèken. Oplaten. De **vleegerd** —.

Op strék, bnw. Dintjen is wat **op= strék** (blij) met haar mooie **püp= ken**. **Hlee** raakt zoo **zôtjes** an **wleer opstrék** (in orde). Ik kan hier maor **nleet opstrék** kommen met de meiden (ik kan er geen naar mijn zin vinden). **Bij al op strék?** (op orde) vraagt men iemand, die verhuisd is.

Opsükeren. Opsuikeren. **Tô, sükert 'm nòg is op!** Toe, roer eens in je glaasje jenever met suiker en drink dan nog eens!

Optrekken. Optellen. Verg. „af= trekken”.

Aoren. Aarden (van besmettelijke ziekten). Als subst. beteekent het: **aderen**.

Aorend, mv. -s. Mannetjesduif.

Iemand „den dübbelden **ao= rend**” geven, beteekent: hem een jaap over den neus, het gezicht geven: dreigement van bekkesnijders. Zie volgend woord.

Aornd. Arend (vogel). **Den Dèventer aornd,** het wapen van D. De eigen= naam luidt: **Arend** of **Aornd**.

Aos, o. -zen. Stekelig, kribbig kind. Ned. aas — krenge, prijs.

Aosem, m. Adem. Van hem die zijn glas in één teug leegdrinkt, zegt men: **Hlee hef 'n starken aosem**.

Aovend, m. Oven en avond.

Aoverbèteren, naast overgaan.

Aover de kòp kòkelen — kopkeu= kelen.

Aoverensig. Overtollig. **Wi bint met zin zessen en daor staot zöven bo'den op taofel; d'r is dūs leen bòrd aoverensig** of **aoverentie**.

***Aoverentie.** Iemand meer geven, dan hij moet hebben. **Dat hei in aoverentie**.

Aoverhoopt, bnw. Overhoop. **Wat is dat hier 'n aoverhoopte bul! ötterdòks.** Orthodox.

òzewòlt. Nagenoeg hetzelfde als **tao= taai**. Zie ald.

P

Pakkelde stòldeken, stòltjen. Spel, waarbij twee meisjes elkaar een hand geven; op de verbonden handen gaat een derde zitten, dat haar handen geeft aan de vrije handen der draagsters. Het voortdragen geschiedt onder het zingen van: **Pakkelde, pakkelde stòldeken!**

Gron.: Kakkemanjestoulen.

Pal (of Pòl) staon. Een rij jongens slingeren om een middelpunt, de pal of pol d.i. een jongen, die op eenigen afstand geposteerd is. Voor= al als het op straat glad is en op het ijs wordt dit spelletje gedaan.

Paltalte, v. Dikke modder op de straat of in de goten.

Pampelen. Kwakzalveren. **Al wèken achter mekare bint dlee lû an 't pampelen met hûsmiddeltjes; waorümme gaot ze nleet nao 'n dòkter; al dat gepampel gef niks.**

Panne. 'n Blikken panne, hoorde ik meermalen iemand noemen, die heel spoedig en over de warmte en

over de kou klaagde of die zeer licht geraakt was.

- **Papieren zolderken.** Bomijs, d.i. ijs, waaronder het water is wegge-loopen. Ook: **bugis.**

Park, o. Bij het krijgertje spelen, de plaats waar men veilig was, niet „gekregen” mocht worden. Meet, plaats waar men begint te loopen, **stèken** of **schieten** (zie die woorden). Wie bij het knikkeren weer van meet moet beginnen roept: **Flink van 't park!**

Parkement, o. Kaft, omslag van een boek of schrift.

Pennefokse. Duitendief, penningsvrind.

Penninksvrind. Duitendief, schraper.

- **Pé op de staft.** Pin op den neus, als dwangmiddel. Aj n^{leet} gudschiks wilt, dan zak u de pé op de staft zetten.

***Pèperbússe.** De groote toren van de St. Lebuïnuskerk.

Peppel, m. Populier.

Pester, m. Passer. **Pesterdöze.** Plat.

Petistèken. Ringen steken in een draaischuitje. Zie mijn Feuilleton in de Dev. Cour. van 7 Sept. 1894. **Peti** is: parti.

Pette, m. Pet. In mijn jeugd droegen jonge boerinnetjes, en ik meen ook de waesmeisjes, een lederen hoed van dien naam.

Pias, v. Paillasse. Stroo, dat reeds onder de paarden heeft gelegen en weder gedroogd wordt. Bij de dragonderstallen speelden de jongens er vaak in.

Het woord **pias** — Paillas, hansworst is volgens Littré hetzelfde: „Ces bateleurs (potsenmakers) étant ordinairement habillés d'une toile à paillasse ou à matelas”.

- **Pieerdebur.** Jager (van schepen).

Pieerden. Jagen (een schip door paarden). Wi hebt 't v^{ör} de wind ehad; alléne 't Vésingerrak moze wi pieerden.

Pieerdeworm. Mestkever.

Pieerdjen. Van 't — = cichorei. **Hei zin an 'n kòpken kòffi?** Astu= bl^{ieef}, aj d'r maor n^{leet} te vòlle van 't pieerdjen in d^{öt}.

Op elk pakje cichorei stond een paard.

Pieeren (I). Winnen (jongensterm).

H^{iee} pieert ze — hij wint.

***Pieeren** (II). (Infinitief niet in gebruik). H^{iee} haalt 'm. Ook: H^{iee} pieert 'm aardig! Drinkt vlug eenige borreltjes achtereen op. Ook: raken, zich te goed doen. Ik zal 'm van aovend is pieeren; wi heb de wòstekètel op v^{ür}. H^{iee} pieert 'm, bet.: hij is aan den drank.

Pierkrüd. Wormkruid.

Pik in het donkeren of dūsteren, zegt men i.p.v.: in pikdonkeren.

Pikant, pikantig, pikanterig — najerig. Afl.: **Pikanterije.**

Pikken. Kleven (van iets dat vettig is of dat pas is geveerd). D^{iee} taofel is n^{leet} schóne, h^{iee} pikt. D^{iee} banke is pas evarfd, h^{iee} pikt nòg. Komp n^{leet} te dichte bⁱ mⁱⁿ, vulik, i pikt van 't smeer. Afl.: pikkerig. Nógá is van dat pikkerige gerei.

Pileman, piseman, pizewittjen, pit. Penis.

Pilende, m. Eend.

Pilo. De dood van — = Een bleek mager persoon.

Pimelen. Euph. voor pissen.

Pine. Pijn, moeite. 't Is de pine n^{leet} w^{ie}erd.

Pinekötterl, m. Kleinzeerig, vreesachtig of schriel mensch.

Pinetensî. Klem, verknijping. In de pinetensî zitten.

Pingelen. Afdingen.

Pinke. Jonge koe.

Pinksteren en **Paosen.** H^{iee} lag in bedde met zⁱⁿ h^{éle} Pinksteren en **Paosen** bloot. H^{iee} had zon gat in de bròk, daj zⁱⁿ h^{éle} P. en P. konnen z^{ieen}. De beteekenis is duidelijk.

Pinlik. Al te zuinig, schriel. H^{iee} is

zô pînlik, datte zieh vôr 'n düb-
beltjen honderd bônenstokken
op de kôp wôl laoten anschарpen.

Piôters. Pietjes, luizen.

Pîpenbrôksalve. Soort van zalf,
vooral gebruikt bij verstuiking, ver-
rekking of kneuzing. Ze werd be-
reid door de firma Piepenbroek,
ik meen uit paardevet.

Pîpenpôrker. Pijpenwroeter.

Pîpken. Pijpje. Hîee hef 'n pîpken
an, hij is dronken.

Pîpzak. Soort peer. (doedelzakvor-
mig). In de pîpzak zitten be-
vreesd zijn.

Pîrenkûltjen. Graf. In 't pîrenkûl-
tjen liggen. Naor 't pîrenkûltjen
gaon (dood gaan).

Pisancaore. Dronken. Hîee is 'n
betjen pisancaore.

Pisbrandjen. Niets beteekenend
brandje.

Verg. pisboodschap en pis-
präotjes.

Pisgrîeete. St. Margriet.

Pisvûrken. Kegelvormig toeloopend
koekje van vochtig gemaakt bus-
kruit, dat niet ontplofte, maar
sissend vonkelde.

Pîtjê springen. Haasje over. (Eigenl.
pied). Zie: platvôt.

Pitteltjen, o. Zeer klein stukje. Ik
heb gin pitteltjen van zîn appel
mé ehad.

Plas, m. Binnenplaats van een woning.
Ook een ander open terrein. Zoo
heet het pleintje, waarbij vroeger
het Spinhuis stond, nog de Spin-
hûsplas.

Plaswarker. Zoo noemt men aan de
ijzergieterij de werklieden, die sjouw-
werk verrichten.

Platte hakke, m. Kleine hiel van een
kous.

Platvôt, m. Bij het pîtjê springen
noemt men de lengte van een voet:
'n vôt; de breedte: 'n platvôt. De
jongen, die staat, mag als allen ge-
sprongen hebben 'n vôt en 'n
platvôt verder gaan staan.

*Plé = pletie = W.C.

Pluis, m. Mestvaalt, mesthoop.

Pochten hoort men voor pochen.

Podde, v.? Oud vuil, oud smeer (ge-
volg van onzindelijkheid). Ik wil
mîn gud bî 'n ander laoten
wassen, 't zitgedücht in de podde,
ik haope dakter de podde weer
ûtkrîge. Iemand: ût de podde
helpen = hem een reinigingsproces
doen ondergaan. Afl.: verpodden
en podderig. Dat hûs is ver-
gangen jaor evarft, maor 't is
al glad verpod; de inwoonders
bint arg podderig.

Poddik, m. Pudding; ook: dik ventje.

Poddik-in-de-bûl. Zekere meelspijs,
die in een zak gekookt wordt.

Pof. Î lûlt op de pof. Je kletst.

Poffen. Braden in de heete asch (bv.:
aardappelen).

Poffert, m. Gebak van meel, met een
bruine korst. Zie volgend woord.

*Pofkôke. Poffert. Groote koek met
krenten, rozijnen, met knappende
korst, gebakken in een groote ijzeren
pot, en als middagmaal gebruikt.

Pokkel. Schouder, rug; Kees nemt
vôl te zwaore vraechten op zîn
pokkel. Ik zal u wat op u pokkel
géven. 'k Zal u op u pokkel
kommen, slaon. Pokkelen — op
den rug dragen (van kinderen):
Zak u is pokkelen, Jan? *De
pokkel vol rimmetik. Hokkelde-
pkel spelen. Als een meisje of
jongen een jongere(n) op den rug
neemt.

Pòlka, v. Soda.

Pòlkahaor. Gladgestreken mannen-
haar, dat aan de onderzijde naar
binnen is omgekruld.

Pòlkamûtse. Soort gladde muts.

Pòllegaste. Gepelde garst.

Pompe, m. Pomp. Op de vraag: Hoe
laat is het? hoort men vaak gek-
scherend antwoorden: Ketier aoover
de pompe; of: Op slag prumen,
't zal zoo rezinen slaon.

*Pompen. Knickerspel. Twee spelers

gaven ieder evenveel knikkers, waarmede om beurten werd „gepompt”, d.i. de speler gooide ze in een kuiltje, zoodanig, dat een deel buiten het kuiltje (ook wel „pot” geheeten) terecht kwam. Was het aantal in de pot oneven, dan had de speler gewonnen.

Pook, m. en vr. Kleine jongen of meisje (te klein voor den leeftijd).

Ook gebruikt men in plaats van **pook**:

Pörk, m. en vr. Zie ook: **Pörre**.

Pörken. Porren, peuteren. In de tafel, de kachel, de pijp, de tanden, de neus **pörken**.

Pörre. Een jongen of meisje te klein voor den leeftijd. Verg. **pook**.

Bij De Bo vinden we: porre — wrat, puist enz.; kort, dik ventje.

Pöt eten. Das 'n rare **pöt eten** — dat is 'n rare sijs.

Pötjen. Kleine vochtmaat.

***Pötjenbal, petjenbal**. Jongensspel.

De petten der medespelers worden langs een muur geplaatst. Eén hunner werpt den bal; komt deze in een pet terecht, dan moet de eigenaar snel naar een aangewezen plaats rennen en terug naar de petten. De werper heeft ondertusschen den bal uit de pet gehaald, rent ook naar die aangewezen plaats en gooit dan den bal den peteigenaar achterna. Raakt hij dezen vóór hij de petten heeft bereikt, dan mag deze niet meer meespelen; hij is „út”.

Pötjenbönink. Rijst en gort met rozijnen door elkaar gekookt.

Pötjenstrûf, v. Soort van meelspijs, eenigszins overeenkomende met grutjes. Ook: **Stip-in-'t-kültjen** genaamd.

Stadfriesch: potstrouw — meel in water gekookt. Ook Gron.

Pötkaoker. Potkijker, janhen. Ook:

een dwaze vent: 'n **Rare pötkaoker**.

Pötlander. Met Portland-cement bestrijken. 'n **Gepötlanderde gé=vel, vlure**, enz.

Potsig, bnw. en bijw. Aardig, grappig: 't Was potsig üm te zⁱeen, hu aa^rdig dat epken kon extersⁱee=ren met 'n ieerlinks gewⁱeerken. Wadde potsige dingen likt daor vör de glazen in dⁱee spölleguds=winkel. Wat stonnⁱ daor potsig te bügen. Verg. Hgd. Posse — klucht.

Pöttেকips. Een vrouw, die met potten en pannen vent en haar mand op het hoofd draagt. Nederd. kiep — korf.

Pötstamper. Klein, dik mannetje.

Prakke, m. Priktol, taatstol. Ook: meisje, dat klein van stuk is. Ook: eigenwijze, eigengereide persoon. Wat bij tòch 'n eigenwize prak=ke! d.i. een eigenwijs ding.

Prèkebérend, -derk, -brör. Praatvaar.

Prengel. Scheldnaam voor een boer.

N.-Br.: prengel — gierigaard.

O. V. I, p. 220.

Prente. Lievertje (ironisch). Î bint mîn ook 'n mooie prente. Ook: stijf, houterig, in uiterlijk of kleding. Wat 'n stive prente!

Primelnakend. Spiernaakt.

Pròvezoor, mv. =s. Bestuurder van een gesticht, provisor.

Pruikemaker. Van iemand, die doet alsof hij het erg druk heeft, zegt men schertsend: Hⁱee is zó druk as 'n pruikemaker met i^eeene klante.

Prülderije. Prulleboel, waardelooze dingen. Ook W.-Vl.

Prumen. Zie: **Pompe**.

Prusten. Niezen. Ook: **Prusten van 't lachen**.

Prütlippe. Dikke lip. Iemand met zoo'n lip. *Fig. Iemand, die vaak een zuur gezicht zet.

Prütsen. Knoeien, knoeiwerk maken.

Afl.: prütser, prütswark.

Prüttel. Rommel. Wat is dat wⁱeer 'n prüttel in u kaste! 't Is daor in hūs altid 'n prüttel. Wil ilû is gauw met u héle prüttel van

de taofel gaon, wî mot èten.

*Men zegt ook: **Prütte** en **prüt**.

Pudelen. Schertsend voor: wasschen.

Ik wil mîn is lekker pudelen,
ik bin zoo zwa't as 'n Tòrk, as
'n tòrre.

Püffekes. Poffertjes.

Pülsteren. Polsen, plassen. Schei
tòch üt met dat pülsteren (ge=
pülster) in 't water; î maakt u
zoo nat as mest.

Pümpelen. Pimpelen.

Pünder, m. Weegstok, unster.

Ook: N.-Br. O. V. I, p. 220.

Pünderen. Met 'n unster wegen. Ook
het gewicht van iets bepalen op het
gevoel.

Püngeltid, hoort men soms i.p.v.
slachtenstid.

Püntbedekt. Een stukje appel, enz.,
dat men op de punt van het mes
steekt, dat men geleend heeft.
Mannes, mak u mes lîenen?
Jaowel, Garrît, maor krik dan
ook püntbedekt?

Pünte. Veerpont.

Puperije, v. Diarrhee. Zie: **Lôperije**.

Pupîdik. Kort, dik ventje.

Pupstîeeren, m. Anus.

Pûren. Peuëren. **Aolpûren**.

Pus! Pus! Om een verloren tand terug
te krijgen, gooien de kinderen dien
achterwaarts over het hoofd, terwijl
ze uitroepen: **Pus! Pus!** daor hei
'n ôlde tand, géf mîn 'n nîjen
wîeer! Van iemand, die mooi ge-
kleed is, zegt men: **Hîee is pus=**
mooi, soms met het verlengstuk:
bellen an.

Puste, v. Puist. Ik heb mîn 'n puste
in 't lif egèten, ik heb zoo veel
gegeten, dat ik er ongemakkelijk
van ben. **Mîn 'n puste elachen**.

Pustert. Vuil, ongewasschen mensch.
Afl.: pusterig.

Pütbaas. Ploegbaas bij polderjongens.

Ook: Gron. en W.-VI.

Pute, m. mv. =n. Klap, oorveeg.

Pütken. Poetje, liefkoozingsnaam
voor een kind.

Püthaok, m. Van een man en vrouw,
die niet wettelijk getrouwd zijn, zegt
men: **Zîee bint aover de püthaok**
etrouwd. De **püthaok** is de schepter
van den **pütbaas** (zie dat woord).

Ook Gron.

In de Ned. Bet. bestaat de uit-
drukking: Over de puthaok vrije —
(zonder toestemming). O.V.II, p. 102

R

Rabels of **Rebels**, bnw. Klem op de
tweede lettergr. Van een zwerende
wonde, die er erg rood uitziet, zegt
men: „**Wat isse rabels!**”

Ook: oproerig, wild, hartstochte-
lijk. **De bolle vlaog van de îeene**
kante van de weg nao d' andere;
't was slim zoo rabels asse was.
'n Rabelse kèrel.

Vr.: maladie rebelle — hard-
nekkige ziekte.

Rachen of **rachelen**. Kwaadspreken;
meestal verbonden met: **schelden**.
Dîee meid düt niks as schelden
en rachen op haar vòlk. Wat
hei weer op mîn te rachelen?

Rad, o. mv. **Raaïen**. Zes knikkers.
Gauwe knikkers werden (worden?)
verkocht bij het **rad**, d.i. door het
draaiende opgooien van een cent
werd uitgemaakt of de verkooper,
die **baoven òf onder** moest raden,
een cent of niets voor zijn zes
knikkers zou krijgen. *De kooper
kreeg 6 knikkers, gooide een cent op,
en als de verkooper „boven” of
„onder” verkeerd raadde, had de
kooper zijn kuizen voor niets.

Ramenten. Ravotten, stoeien.

Ook: W.-VI., Gron.: rementen.

Rammeltjen. Rammelaar (kinder-
speelgoed).

Rap, bnw. Niet sluitend, rammelend.
Een rappe klomp.

Rappelement, m. Berisping, uitbran-
der. Van dezelfde bet. als **roffel**
(zie dat woord).

Raspelen. Raspen. **Lik toch nîeet**

altid te raspelen op dⁱee hoop planken; i ramment al u gud kapôt.

Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 102.

Ratsen. Wegkapen. Ook boksen, kitsen e.a.

Ook Limb. O. V. II, p. 226.

Ravé. Zeker kinderspel. Een kind legt het hoofd in den schoot van een ander en krijgt dan te raden: **Pikka = delle, fusjefé, ellebaogendik ras** of **ravé**? De vraag gaat gepaard met een gebaar, dat aanduidt: met de vingers, met de vuisten of met de ellebogen op den rug stooten, over den rug krabben of met het onderstel in de hoogte beuren. Wordt niet goed geraden, dan moet de liggende ondergaan, wat het gebaar te kennen geeft.

Redzaam, bnw. Vooral gezegd van een vrouw, die zich altijd weet te redden, die van zessen klaar is; dus: flink, kloek.

Rèkening. Hⁱee hef de vrouwe wⁱeer an de rèkening (of an de grôj) wil zeggen: Zijn vrouw verkeert in gezegende omstandigheden. Zie ook: zwaor.

Reidekamme, m. Haarkam. Haal mⁱn de reidekamme, dan zak u 't haor is ütreden, i likt wel 'n bosdûvel. Reiden is gereed maken, in orde brengen. Gron.: Redkam — haarkam.

Reifels. Rafels, draden van boonen. Afl.: Reifelen. Sam.: ôfreifelen.

Rein, bnw. bijw. Schoon, geheel. Het pⁱeedr lip de paole rein ümme. Hⁱee dronk zⁱn glas in i^een kⁱeer rein üt. De stòk brak rein mid = dendôr. Zie ook o.a.: Vondels Leeuwendalers, reg. 1295.

Rommel. Mannetjeskonijn, rammeelaar. Het wijfje heet in Dev. moor. (Zie dat woord.)

Répe, m. mv. -n. Streng, waarmee het paard aan den wagen verbonden is. Dôr de répe trekken, uit den band springen. Eng. rope.

Reppel, m. mv. =s. Zoo heeten de stijlen, waaraan de koeien in den stal vastgebonden zijn.

Reppelen. Klauteren. Schei tòch üt met dat reppelen op dⁱee wagen!

Gron. repelen. Dr. repen. Afl.: gereppel.

Réte, m. Op 'n réte, rétjen, — op een kier.

Revenzi. Revanche. Ik gao d'r re = venzi van halen. Ik ga er vol = doening van eischen, er weerwraak voor nemen.

Ribbeltje. Ribbetje. Op dat glas, dⁱee stòf enz., zit allemaole ribbeltjes, d.i. Het is geribd. Afl.: Ribbelig.

Richt. Kort (van afstanden). De bin = nenweg nao Twelle is wel 'n ketier richter as de bûtenweg. Langes disse weg lópî richter as langes den. Disse weg is 't richtste.

Ri^eem. An de — trekken. Mingere. Rieve, bnw. Gul, ruim, overdadig. W^es tòch nⁱee zô rieve met de sùker; h^ele klodders blief = ter onder in 't kòpken zitten.

Rijen. (I) Rijden. Op de bessem rⁱjen — diarrhee hebben.

Rijen. (II). Rijen. Bòntjes, krallen, krellekes enz., anrijen. Afl.: Rⁱj = pinne, rijgpen, rⁱjdraod, enz.

Rikking, m. mv. -en. Eenvoudig rasterwerk om weiland. Zie: ôfrikken.

Rige, m. mv. -n. Rⁱj. wanneer kinderen over de straat loopen, terwijl ze elkaar vasthouden, zingen ze: Lange, lange rige! enz.

Van een groot gezin zegt men: 't Is daor 'n h^ele rige. Ik heb de h^ele rige rond evraagd. Ned. rij — metselaarslat, luidt in het D.: rige.

Ristenbrⁱ is al ve^rbi! Zeker spel, iets als verstoppertje. Als de zoeker een verscholen jongen voorbijge = loopen is, roept de laatste: **Risten = brⁱ** is al ve^rbi! De zoeker was 'm dan nog eens.

Ristensup. Rijstsoep. Anal. vorm van **arftensup.** Zoo ook: **ristenpap**, **pöllegastepap.**

Riven. Raspen. Een rasp heet: 'n **rive.**

Rizebos, m. Bos rijs. In Dieren: Kwazebos.

Rizen. Neervallen, door laten vallen, laten vallen. **De zolder is n̄eet dichte; het stōf rister dōr. Draag de garven vōrzichtig en zōrg daj n̄eet rist.** In de omstreken van Deventer hoorde ik dit woord ook **raizen** uitspreken. Zie: **güren.**

Verg. J. v. Beers' Rijzende blāren.

Limb.: riezen — vallen.

Robbelig, bnw. Ruw van oppervlakte, hobbelig. **Robbelig glas, een rob=belige weg, 'n robbelige planke, robbelig is.**

Gron.: robbig — ruw.

Ródleeren. Roodaarden. 'n **Geró=diēerde kōffikētel, doofpōt, enz.**

Roffel, m. mv. **as.** Berisping, uitbrander. **Menneken, aj in hūs komt, dan zui 'n roffel krigen.**

Verg. **Rapplement en sjas.**

Rôfāolie, v. Raapolie. Gr.: ruifeulie.

Mnl. roeve — raap. Hgd. Rûbe.

Rōjlappe. Roeispaan.

Röllebölle. Ouderwetsche tombola.

Rollepatroon, o. In den slachttijd werd vaak een niet al te snuggere huisgenoot uitgezonden om het **rollepatroon**; hij werd dan van Pontius naar Pilatus gestuurd. **Rolle** is rolpens.

In Dieren zendt men zoo iemand om de **dakschère.**

Rondeman. Openlijk. **Aj kwaod edaon heb, dan moj d'r maor rondeman vōr üt kommen.**

Rondümme, m. mv. -n. Een geheele snede of plak roggebrood; meestal worden ze middendoor gesneden. Gron.: rondom. In Drenthe zegt men: **omstuk.**

De Jager's Archief, I, 327.

Rōpe, m. mv. **=n.** Paardenruif. Kil.: rope.

Mnl. reup — ruif (Oudemans).

Röpen of **rōppen.** Slordig afsnijden of uittrekken, afscheuren, trekken.

Grōs röpen. Hōj üt de mīte röpen (of **rōppen**). **Ī rōpt mīn de klēren van 't lif. Rōpt n̄eet zoo an dīee strūken en blōmen.**

Kil.: reupen — roopen, trekken, uittrekken, wieden.

Ook: onrustig heen en weer draaien in het bed.

Rōte, v. Honigraat (waar de honig uit is). Dus, datgene „wat was, eer was was“.

Räotel. Klappei, rammel, ratel. Ook genoemd: **räotelkouse.** **De räotel st̄eet u gīn oogenblik stille.** **Ratel** (werktuig) klinkt (d.i. wordt uitgespr.) in het Dev. als in het Ned.

Räotelen. Rammelen, druk praten.

Lik mīn n̄eet langer an 't oor te räotelen! Bin ilū nog n̄eet ütäräoteld?

Rōze, v. Koude. **Aj 'n zwīeer in de vinger heb, moj zōrgen, daj d'r de rōze n̄eet ankrīgt. Rōzig — waar de roos aan is.**

Rōzen. Hand aan hand al zingende om de pinksterkroon lopen. Over pinksterkronen en rozen, zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli 1894.

Raozend. Van een stuk goed, dat kapot is, hoort men zeggen:

Daor zit de raozende motte in.

Rōzig. Huiverig van gevatte kou. **Ik bin zoo rōzig in de botten; 'k ge= löve dak de koorse heb.**

Rubölle, v. Zeker onkruid in weiland.

Ruböllig. Rumoerig. **Ī zit daor, gelōf ik, in de ruböllige hōk.**

Ruf. Korte tijdruimte, ommezien. **Ik bin in 'n ruf(jen) wīeerümme.**

Rugīzel, v. IJzel. **Rugīzelen — ijzelen.**

Rukedaalsnōstken. Schertsend voor: Een hoop stront.

Rūmes. Tusschenw. Als een knikkeraar zich het recht voorbehoudt, alles wat den vrijen loop van zijn

knikker kan belemmeren, uit den weg te ruimen, dan roept hij:

Rûmes alles!

Rupe, m. Rups.

Rusterig, bnw. Huiverig van gevatte kou. Ik bin rusterig; ik wil van aovend maor is vrog nao bedde. Verg. rôzig.

***Rüt**. Hiee hef d'r rüt an. Hij heeft er maling aan.

Rut, o. Onkruid in het algemeen. **Onzen hof** zit vol rut, wi mot nödig is wleejen.

Ook waterplanten, die de zwemmers soms geducht hinderen. — Ik hebbet met mîn bûrman in 't rut ehad — ik heb ongenoegen, verschil met hem gehad. In 't rut stûren, d.i. in het riet sturen.

Rüter, v. Wild meisje.

Ruze. In de ruze verkoopen, d.i. op het gezicht zonder te tellen, te meten of te wegen. **Ruzen** — ramen.

Rûzi. De Tindaagse Rûzi = de Tien-daagsche Veldtocht.

S

Sabá (klem op de tweede lettergr.).

Hiee hef gin brood vör Saba, d'iee windzak.

Sachs. Zonder bezwaar. Dat kui sachs dôn.

Saldaot maken. Opmaken, uitdrinken

Ik zal mîn laaste gülden dan maor saldaot maken. Wat, zittî daor nóg met 'n vol glêskên? Tô, maak 'm is saldaot.

Sas. Schik. Wat was Grades in zîn sas, tu e nao de Twelse karmse moch.

Schaassenlôpen. Schaatsenrijden.

Schabbertjen(de)bonk. Op — lôpen — klaploopen.

Schabül, o. Ondeugend meisje. In de Ned. Bet. is een schabul op de steenfabrieken een duivelstoejager. Tô groote schabül, moddî dat jün= gesken zó slaon!

Schadron, o. Eskadron. Ook troep:

Daor kwam 'n heel schadron jonges an.

Schampen. Overslaan. Gaoj nao de karke? Nê, ik zal dit kleeer maor is schampen.

Schande, m. Bretel, draagzeel; elders: galg, hulpzeel. 'n Schande dient niet alleen om de pantalon, maar ook om een kruiwagen enz., op te houden.

Schap, o. Plank om iets op te zetten, plank in een kast.

Mnl. schap — etenskast, spijskamer (Oudemans).

O.-Fr.: schap — schrank, bv. boekenschaft.

In Dev. is een bôkenschap een plank om boeken op te zetten, niet een kast.

Meijer geeft: schap — spinde, spijskamer.

Een kast met schappen staat in Dev. tegenover een hangkast.

Schap. Vroeger meer dan tegenwoordig luidde dit achtervoegsel: schop. Gezelschap, heerschap, vriendschap, viandschap, boodschop, voogdischap, blischop, bêterschap, bûrschap, enz. Thans onbeschaafd.

Schelden. Wanneer een jongen wil te kennen geven, dat schelden hem niet deert, zegt hij:

Schelden dût mîn nieet zieer,

Aj mîn slaot, slao 'ku wleer.

Schelhaze of schelharst, schel= ha'sse, schellase, m. Strook varkensribbetjes.

Schelle, v. Alleen enk. Aardappelschillen en allerlei afval van groente.

Onze meid gaf de schelle an de melkvrouwe.

Schellekes maken. Belletjes trekken.

Schellen. Schillen. Eerappels, knollen, twig enz. schellen. De plaats, waar dit laatste geschiedt, heet schelbane.

Scheitskérel. Bloodaard. Een der weinige woorden waarin Ned. ij als ei wordt uitgesproken. Zie Gleitand.

Schⁱee. Scheef. **Zⁱee** hebbet samen schieef, ze hebben ongenoegen.

Schⁱeetebaoge, m. Boog om mee te schieten.

Schilder^hannes voor: Schinderhannes. Een vereniging, bijeenkomst, gezelschap, waar het allesbehalve ordelijk toegaat, of waarvan de leden minderwaardig zijn, heet minachtend 'n Koor van Schilder^hannes.

Schillink, m. Schelling.

Schim, m. Schaduw. Verg.: Chi-neesche schim.

Schimmelglas, o. Spiegelglas om zonnetjes te maken, te schimme= len, iemand de zon plagend in 't oog te spiegelen.

Schimmeltjentrapp. Spel, waarbij men (bv. in den maneschijn) op het hoofd van elkanders schaduw tracht te trappen.

Schin, v. Roos op het hoofd.

Schⁱntjen, o. Ceel, bewijs van betaalde indirecte belasting. **Schⁱn=** tjeskantoor.

Hgd.: Schein — bewijsstuk, kwitantie.

Schⁱffenint, o. Kribbekat. Een meisje of jongen, die vinnig, kribbig is.

Gron.: Schietvernien.

Schⁱtgèl. Schijtgeel.

Schⁱthakke, m. Hiel van een paard of rund. Ook: meisje, dat te bazig is. **Zon schⁱthakke**, wat verbeeld ze zich wel!

Schⁱtse. **Hⁱee slòt de schⁱtse**. Zoo loopen, dat de broekspijpen telkens langs elkaar schuren. Zoo iemand zelf is 'n Schⁱtse. Ook van paarden gezegd.

Schⁱw, o. Vogelverschrikker. 'n Gek, **lèlek schⁱw** — een mal, leelijk meisje, een mal, leelijk spook.

W-Vl. schuw — épouvantail en ook fig.: — Een leelijk schuw van een wijf (de Bo).

Schô, m. Schoen. Meerv. **schônen**.

Schobben. Wrijven, schuren. Vooral van koeien en varkens gebruikt. Men zegt zoowel: **Zⁱeet dⁱee kô**

zich is schobben, als: Ik zal 'm (de koe) is aover de kôp schobben. Daarvan: **Schobbert!** scheldwoord om verachting uit de drukken.

Schôken. Zich wrijven, schurken.

Afl.: **Schôkert**, **geschôk**, **schô=** kerije.

Schôldôk, m. Boezelaar. Eig. schortel=doek. **Schort** beteekent: afgesneden kleedingstuk. Verg. Eng. short.

Schôren. Scherven. Fr., Gron. en elders: diggels.

Schâore. Scherf.

Schôrf. Schurft.

Schôstîn, m. Schoorsteen. Ned. **steen**, luidt in Dev.: **stⁱleen**.

Schâotel, m. Een plankje met langen steel, waarop het brood in den oven geschoten wordt, schieter. Ned. schotel, is in het Dev. **schöttel**.

Schrao, bnw. Schraal. **Schrao^wieer**. **Schrao èten** (tegenover: vet eten). 'n Schraoë pot, wind. **De vijf pond ister maor schrao**. Verg.: **Krap**.

Schrob^bieering ook: **ûtschrob^bie=** ring. Duchtige berisping, uitbrander.

Schrôt, o. Grut, kriel, dingen klein in hun soort, bv.: visschen, appels, enz.

Schûddegavel, m. Houten vork om het hooi te schudden.

Schûddekôppen. Met het hoofd schudden ten teeken van afkeuring of ontkenning.

Schüngelen. Zoeken (vooral naar eten). **Dⁱee hond lôp aoveral te schüngelen**. Wat hei daor in de kaste te schüngelen?

Schûnlèpel, m. Schuimspaan.

Schûppendaghûre, v. Daghuur op de schop. Van een daglooner, die meestal graafwerk moet verrichten, zegt men: **Hⁱee gⁱeet op schûp=** pendaghûre. 't Is 'n schûppen= daghûder.

Schûpstôl. Op de schûpstôl zitten. In onzekerheid verkeeren of men in zijn betrekking, woning enz., kan blijven. Ik heb zelf 'n hûs

laoten zetten, want aj in 'n hûrhûs woont, zittî altîf op de schûpstôle.

Schûr(e), o. Onweersbui of zware regenbui.

Daor zit schûrs an de lûcht.

Hgd. Schauer. Eng. shower.

Schûverig, bnw. Rillerig, huiverig, tengevolge van gevatte kou.

*Sége. 'n Ôlde sége, een oud wijf. Ook iemand, die vervelend is: 'n Ôld wîf, 'n ôlde sége.

Sifesant, bnw. en bijw. Suffisant, hecht, sterk. 'n Sifesant hûs. Dat hûs zit sifesant in mekare.

Sijet, v. Sajet. 'n Dik klüngel sijet. Een dik kluwen sajet. Ook Zaansch O. V. I, p. 41.

Sikke, m. Geit. Sikken^hok, sikken = stal, sikkenvûr, sikkemelk, enz.

In de omstreken hoort men ook: Sége voor sikke.

Sint Lammertsⁿôttén. Een groot soort hazelnoten.

Sint^t Steffendag. St. Stephanus, 26 December. Op dien dag gaan de boeren sint^t=steffenrijen. Vandaar: sint^t=steffenrijer.

Sipooge. Leepoog of die leepe oogen heeft. Een scheldnaam voor den laatste is: sipe^rt.

Kil.: siepende oogen — leepe oogen. Mnl. zîpen — druipen.

Sister^t, m. Soort vuurwerk. Zie: Fister^t.

Sitsewinkel. De hêle sitsewinkel — de heele boel, de heele rommel, de heele santepetiekraam.

Sjakeren. Draven als een oude knol, loopen. Wⁱeer ôf gîn wⁱeer, hⁱee sjakkert alle dagen nao den h^of. Wat hebbî d'r van dage wat ôf esjakkerd! Bij nu eindelek ût=esjakkerd?

Sjandarm. Rooie sjandarm of rooie tûkkert — scheldnaam voor iemand met rood haar.

Sjappose. Met dien naam hoorde ik ouderen dikwijls een politie-agent betitelen.

Sjarrebant. Char-à-bancs. Ouderwetsche Janplezier.

Sjas. Berisping, uitbrander. Zie ook: Roffel en rappelement.

Sjeletjen. Geel of wit doorschijnend suikerballetje.

Sjenken. Huilen, schreien. Zie bij: grînen.

*Sjeu, zjû. Jus.

Sjile. Schildwacht (term in het knikkerspel). Wie bij het „botten” zoo dicht bij het kuiltje komt, dat hij den afstand tusschen knikker en kuiltje kan „spannen” is: sjile.

Sjocht of Sjucht, m. Troep. Daor lîp 'n hêle sjocht meiden en jonges vôr de sernade ût.

's Jonges ja — zeer stellig. 's Jonges né — zeer stellig niet.

Mok van dage ook nao schôle?
's Jonges ja! Mak in hûs bliven?
's Jonges né!

Sjouwer^rman. Kaailooper.

Slag. Opslag, dadelijk (verl. en toek.).

Ik bin daor op slag nòg ewest.
Ik zal op slag kommen.

Slagen. Slagen en slachten. Hⁱee slagt mîn wat (heeft wat van mij).

Slamiere. Scheldnaam voor iemand van grootelengte: 'n Lange slamiere Ned. Bet. slemiere — traag, vadsig, slordig vrouwspersoon. O. V. II, p. 106.

Slateren (I). Morsen, storten; meer van droge dan van natte waren gezegd. Heintjen mot netjes êten en nⁱee slateren!

Stadfr. slanteren — morsen. O. V. II, p. 179.

*Slateren (II). Hen-slateren. Treuzelen, uitstellen.

Slaterkouse. Die vaak slatert. Ook: die slordig en vergeetachtig is.

Slé (I), m. Sluipertje. 'n Slé maken. Ook: slîpeken.

Slé (II), m. Wilde pruim, sleebes.

Slé (III), adj. Stomp. Sléë tanden. In de omstreken hoort men van snijdende werktuigen ook zeggen, dat ze slé zijn, doch in de stad: stomp.

Slèger, m. Hefboom van de pomp.
Sleiferen. Sloffen, sleepvoeten.

Slekke, m. Slak. Ook gemeensl. bultenaar. Wanneer men veel bultenaars tegenkomt hoort men soms zeggen: **De slekken krupt, wî krigt rêgen**.

Slekkedòp — slakkenhuisje.

Slendemakròl. Een slordig gekleed vrouwmensch, die altijd bij den weg is.

Slichten. Slechten.

Slieren. Glijden. **ûtslieren** — uitglijden.

Slikkepitjen, o. Ongerold papiertje met stroop er in; ze worden uitgezogen.

Slikkeren. Met de tong herhaaldelijk uit een kopje of glaasje de suiker trachten te halen.

Slim, bnw. en bijw. Moeilijk, erg, slecht. 'n **Slimme lesse**, 'n **slim=me somme**.

Mîn bròr is slim z¹ee; **h¹ee ister slim an t⁰**. 't Is slim zoo slodderig as **d¹ee jonge is**.

Das nu tòch al te slim! Zegt iemand, die bv. confuus is over de grootte van een geschenk en waarvoor men in het Ned. zou zeggen: Dat is nu toch al te erg! al te gek! Dat loopt de spuigaten uit!

Slîmgast. Sluwe vleier.

Slinger. **H¹ee hef daor zîn slinger**, Hij heeft daar zijn draai.

Slinge^rslê, m. Slede, die aan een touw wordt voortgetrokken, en waarmee men vaak slingert.

Slîpeken, o. Sluipertje. Zie: **slê**.

Slipplanke, v. Platborstig meisje.

Slao(d), v. Salade. 't **Ginkter d⁰or as slao(d)**, zij aten het met graagte.

Slao(d)boonen — slaboonen.

Slodderbokse of **sloddermichel** — sloddersvos.

Slodderig. Slordig. 'n **Slodderige b⁰tram** is er een, waar het vleesch aan alle zijden afhangt.

Slof. Koud en nattig (van het weer). Ook: sukkelachtig. **D¹ee vent is**

v⁰lste slof ùm bî zon wîf baas te bliven.

Slòk, bnw. en bijw. Los, slap. **De r⁰kken zit mîn zoo slòk an 't lîf**. Wat is dat strikgud van de wêke weer **slòk**.

Slokken. Slikken. **D⁰rslokken**, in= slokken.

Garretjen hef 'n spelde d⁰r=eslokt.

Gron. en elders: sloeken.

Slomp, m. Groote hoeveelheid. **D¹ee k⁰ gef 'n slomp melk**. In **d¹ee bak kan 'n slomp water**.

Slonde, m. Werkboezelaar van blauw linnen, met een Friesch stuk er op en dito banden.

Slukert. Gulzigaard.

Slurig, bnw. Hangerig, als iemand, die een ziekte onder de leden heeft.

Mnl.: slûren — los en verflenst hangen, traag zijn. Ook: slordig.

Smachlappe. Scheldwoord, sterker dan: smeerlap.

Smaldaot. Schertsend voor: **saldaot**.

Smak, m. Groote hoeveelheid; vooral van geld: **D¹ee vent d⁰t watte wil, h¹ee mot 'n smak geld hebben**.

Ook Gron.

Smakke^rt. Smeerlap, slechte kerel.

Smaksen. Smakken. Zoowel in de bet. van: smijten, als in die van: hoorbaar eten.

Smêlen. Smalen.

Ook N.-Br. O. V. I, p. 226.

Smîchel. Looze vos. Ook euphem. van: smeerlap.

Sm¹eerig. Vet, voordeelig. 'n **Sm¹eerig baantjen**. **Kn⁰llen met ¹eer-appels is 'n gud êten, maor z¹ee mot sm¹eerig wêzen**. 'n **Sm¹eerig pot** — vet eten.

Sm¹eerr⁰tse. Vuilik (van een meisje of vrouw gezegd).

Smîk. Smeerlap. Scheldnaam voor gemeene vent.

Smikkelen. Smullen. **Smikkelbaord, -br⁰r**.

Smiste^rt. Vuilik, in woorden of daden.

Smîten. In hooger beroep komen.

Bî 't kantongerecht heffet ver=
spöld, maor h¹ee smît 't vör
Zutfen — hij komt in hooger
beroep bij de rechtbank te Zutten.

Smö, bnw. Malsch, sappig, week.
Van vet, vleesch, leer enz. gezegd.

Smodde, m. Oud koffieketeltje; neus-
warmertje.

Smoddelig, bnw. Morsig, vuil, smoe-
zelig.

Smögel, gn. en v. Oolijkerd (lief-
koozingsnaam).

Smok, m. Zoen.

Smoksen. Sjokkig loopen. **Smoks**
töch nieet zoo dör de modder,
jonges!

Smölprume. Verachtelijke naam voor
een oude vrouw.

Smölt. Uitgesmolten vet.

Smul. Gezicht. Ik hebter wel smul
op — lust in. **Ga'tjan hef smul**
op Hendrike — een goed oogje op.
'n Vervelende smul.

Smusterig, bnw. Vuil, goor. **Î heb u**
van margen ook nieet ewassen;
î z¹eeter zoo smusterig üt.

Smûzen. Geheimpjes verhandelen,
fluisteren.

Snaai, m. **Hei 'n guje snaai e=**
maakt? Heb je goede zaken gedaan?

Snaaien. Winnen. **W¹ee snaait ze,**
jonges? Ook: lekker zitten te eten.

Snats. Zier. 'k Gelöve d'r gin snats
van. Een r wordt er niet in gehoord.

Ned. snars, kan ook beteekenen:
veest; dus **gin snats** = geen zier.

Sneeg of **snêge**. Vlug, snel, vooral in
verbinding met „gaan” of „loopen”.
In de stad niet veel meer gebruikt.

Snêsleppe. Sneeuwploeg.

Snik, v. Hik. Een middelkje tegen de
hik is zonder adem te halen driemaal
achter elkander zeggen: 'k Heb de
snik (hik), 'k heb ze dik, 'k heb
ze nou, 'k geef z' aan jou.

Snikke, m. Soort van losse, achterover-
slaande bijl om koek te hakken. Zie
mijn feuilleton in de Dev. Cour.
van 7 Sept. 1894.

Snippelen. Snipperen. Wat heb îlû

weer zitten snippelen; alle snip=
pels oprapen vör daj weggaot!
Snipsnaorderijen. Kleinigheden,
beuzelingen, prullen, dingen van
weinig waarde.

Snitser. De man, die de koeien, be-
stemd voor de Israëlieten, den hals
afsnijdt.

Snöjen. Snoepen van spijzen. **D¹ee**
meid is arg snöjerig, z¹ee snöjt
aoveral van.

Snaor. 'n Snaor an hebben, een stuk
in hebben.

Snaore. Nietswaardig ding. Sam.:
Snaoregud. 'n Snaore in of an
hebben, bet.: dronken zijn.

Snörre (I), m. Diligence van een min-
dere soort.

***Snörre** (II). Prul. Verg. **snörre=**
p¹perijen = prullen.

Snörrebot, o. Zeker botje uit den
poot van een varken, waardoor een
dubbel touw gehaald werd en dat
men zodoende kon laten snorren.

Snörren. Spinnen (van katten).

Snötter¹döp. Snotneus. Ook: kastanje,
die in plaats van vaste stof van
binnen vocht bevat.

Snötterig. Ook: kleingeestig, niet
noemenswaard. **Dat d¹ej ik nieet**
as ik u was; 't st¹eet zó snötterig.
M¹n mankeert niks as 'n snötte=
rige honde¹ddüzend.

Snötter¹nöze. Snotneus (ook pers.
naam).

Snüffen. Snuffelen en snuiven.

Ook Limb. O. V. II, p. 228.

Söppen. Morsen. **Kinder lik töch**
nieet te söppen in dat water, in
u èten!

Ook: nat voedsel geven aan var-
kens, kalvers, enz. Gekookte aard-
appeltjes, roggemeel en karnemelk
vormen een heerlijke söppe voor
de varkens.

Spa(a)ns. Spaansch. Sam.: **Spansriet,**
spansep¹per. Buiten sam.: **Spaans.**
Wat löp d¹ee vent Spaans op
z¹n b¹enen!

Spanas, o. Volksetym. voor **Span=**

hart. Een schroef met hartvormigen beugel, die men bij de draaibank gebruikt.

Spandieeren. Besteden, uitgeven. **Argens vólle gèld, tíd, mójte an spandieeren.**

Verg. Eng. te spend.

Spannen. Term in het knikkerspel. Den duim naar de ééne en de vingers naar de tegenovergestelde zijde zoo ver mogelijk uitspreiden, om van den eenen knikker tot den anderen te reiken.

Spa'telen. Sprenkelen, spuiten. **Loop tòch vòrzichtìg, de melk spa'r= telt út de kanne.**

Iemand met water bespa'telen — besprenkelen.

Spé, bnw., te kijk. **Zet tòch 't hòddekèn (horretje) vòr 't glas vòr den inkík; wí zit hier zoo spé.**

Zie Verdam's art. in Tijdschr. III 219 volg. Het woord staat in verband met **spieden**.

Spek. De naalde in 't spek stèken — ophouden, uitscheiden met werken.

Spijen. Spuwen. **Í mógt wel rooken, maor í motter n'leet bí spijen.** Ook: braken. **Ik bin zoo misselek, 'k gelòve dak spijen mot. Blòd= spijng — bloedspuwing.**

Ook: met minachting neerzien op, spreken van. Nu ventjen, spít maor n'leet zoo op dat èten; daor kan nòg wel is 'n tíd kom= men daj d'r nao snakt.

Ook: uitvaren tegen:

D'lee knecht spuj vréselek op zín baas, úmdattem 'n Zaote'r= dag gedaon egéven had.

Spiker. Landhuis.

Spile, m. Stok of lat, waaraan worst, spek enz., in de wimme hangt.

Spinnerachel, m. mv. =s. Spinrag, spinneweb. Ook: **Spinnekòpsnòst. Blòjt u vinger? Legter gauw 'n spinnekòpsnòst op.**

Spír. I.p.v. „in 't spírwit" zegt men: spír in 't wit. Verg. pik.

Spírlink, m.; v. als stofn. mv. -inks of -ingen. Spiering. 'n Magere — = een mager persoon.

Spírlinksbûjen. Gure voorjaarsbuien voordeelig voor spieringvischers.

Spít, o. Vlas. (Voor al zoo gen. als het gebruikt wordt om iets dicht te maken.)

Spízen. Term bij het knikkeren. Van den eenen knikker tot den anderen reiken met behulp van duim en wijsvinger. Zie **spannen**. Het woord wordt ook gebruikt voor: handen. Verg. Fikken: **Ak u in de spízen krige, dan zak u!** Ook voor: oogen, gaten. **'k Heb u al lange in de spízen (kíkert) ehad!**

Spochte, m. Bastaardduif.

Spòlschòle. Bewaarschool.

Spontòrf. Korte, harde turf.

Spòren. Dak=, daksparren.

Sprikken. Dunne takjes bv. om de kachel aan te maken.

Sprao. Spreeuw. 'n **Spraòennòst.**

Sprò. Ruw van de schrale kou. **Sprò-e handen, lippen.**

Spül. Kermistent; spel kaarten; 'n spül **Zwarte Pít.** Last, moeite: **Ik hebbe hël wat spül met 'm ehad.**

Stal. Op stal loopen. Kooper worden voor den inzetprijs. **Dat hûs is vòr f 12 000,— op stal elooopen.**

Stankjen. Standje, oploopje, berisping 'n **Stankjen krígen.** Daor was weer 'n **stankjen** in de **Nòrembargstraote.** Doch: **H'lee hef daor 'n gud standjen** (zaak, winkel); **h'lee verdieent geld as drek.**

Stapelierend of -gek. Stapelgek.

Sta't of stelle. Staart of steel. **Ik kan d'r gin sta't of stelle an vast maken,** ik begrijp er niets van.

Steil. Ook: bijw. v. gr. **Wí bint steil drúk.**

***Steiloor.** Eigenwijze jongen.

Stek. Ligt een knoop of cent niet vlak op den grond maar hellend, dan heet dat: **stek.**

Stēken (I). Werpen naar een bepaalde lijn of een wand als grens. **Stēken met griffels, knoopem glei=tanden, enz.**

(II). Met een griffel of speld steken tusschen de bladen van een dichtgehouden boek, waarin prentjes liggen; treft men een prentje dan wordt men eigenaar (altijd tegen betaling van griffel of speld).

(III). Rooien, **ie=rappels stēken** (met de greep).

(IV). Vogels vangen met behulp van een hengelroe, waarop een lijmsangetje staat: **Siskes stēken**.

Stempel. Sport van een stoel. **Jonge, zit tōch nieet altd met u vōten op de stempels.**

Stender of Stōnder. Verbonden met dik. 'n **Dikke stōnder**, een dikzak.

Stenderkaste, m. Windmolen, die bij het op den wind zetten geheel meedraait. Van andere windmolens (kruisers) is alleen het bovendeel beweegbaar.

Stengels. Raapstelen.

Stēs, bnw. Eigenschap van een paard, dat niet voort wil.

O.-Fr.: Stetisk, stētsk, stātsk — widerspenstig, stōrrisch, onwillig, bv.: Mit stātske perde is kwād plogen

Het woord is verwant met: stede en staan.

Stēenmotte. Pissebed.

Stifbōgel. Stijgbeugel.

Stik (I), m. Stek. **Stikken** ww. — stekken.

Stik (II), bnw. Steil oplopend.

Stik (III), bw. geheel (verbonden met nieet).

't Is binao twee pond, maor nieet stik. (In de stad hoort men dit woord niet veel meer.)

Stikziende. Bijziende. Gron.: Stikzignig.

Stinkbūlsink. Scheldnaam voor iemand die stinkt.

Stinseka's, v. Oostindische kers.

Stip, v. Regen. 'k Bin bange dauwe van dage nog stip krigt, daor

kūmp al 'n schip met zure ap=pels an, zok zeggen.

Stip-en-sprong. Op — = zoo dadelijk, op stel en sprong.

De hond kūmp op stip-en-sprong, akkem rōpe.

Ik kan maor nieet zoo op stip en sprong mégaon.

De meid mos op stip en sprong de dōre ūt.

Stiperen. Pruttelen, mokken. Ge=stipen.

Stip=in=t kŭltjen. Zie: Pōtjenstrūf.

Stippen. In den slachttijd was het de gewoonte de kennissen uit te noodigen te komen **stippen**, d.i. een boerroggen te komen eten, gedoopt in den ketel, waarin rolpens, leverworst enz. gekookt was.

Stao, imper. van **staon**. In verbinding met **zeggen**: 'n **stūk vleis**, dat **stao zeg**, een groot stuk vleesch. 'n **Boddel**, d^{ie} **stao zeg**, een groote borrel. 'n **Blok hōlt**, dat **stao zeg**, dat moeilijk stuk te krijgen is of dat lang kan branden.

Stobbe, m. Wortelstruik, voet van een boom of van akkermaalshout.

Stāodig. Gestadig. **Wark maor stāo=dig dōr**, dan kom i wel klaor.

De z^{ie}ke g^{ie}et stāodig vōrūt.

Stōkvarve. v. Stopverf.

Stōkvarvenjentjen. Een geglazuurde knikker, dien de jongens waardeloos achten; ook **pōttebakker** geheeten.

Stōkvis. Scheldnaam voor een Deventersman. Tot iemand, die meer wil hebben dan zijn aandeel zegt men: **īder wat**, van de **stōkvis**; of met rijm: **Ieder wat**, van de **stōkvisnat**.

Stōldēeren. Soldeeren.

Stōlsetēeren. Solliciteeren. **Stōlse=tant**.

Stōlten. Stollen. **Gestōlten vet** (ook: **gestōlten**).

Stōltens. Stelten. **Stōltensloopen**. Verouderd.

Stom. De uitdrukking: **Bin 'k stom!** beteekent: inderdaad; alsook: **Wat**

je zegt! Wel verbaasd! *Nu breekt mijn klomp; Bink stut.

Stomboot, doch: stoommachine, stoommölle, stoomschöstin, stoomschip, enz.

Stomp, bw. geheel, glad. Dat hek stomp vergeten.

Staon. Vertrouwen. Ik stao d'ee vent niks.

Staondeb'eens. Staande. Wij n'leet èven gaon zitten? Né, danku, 'k zal 't maor staondeb'eens öfdön, Wi mozzen staondeb'eens 'n bötram èten, want 't slug al négen ür.

Staonders, bukers, gaters. Drie namen voor bikkelstanden.

Gron.: Staonders, keeren, stoofkes.

Kampen: Stako, bokko, külo.

In Holland onderscheidt men vier standen.

Stönnen. Stenen, zuchten. Gron.: Steunen.

Störm, bnw. Stormachtig. Dat störm me weer. Uitsluitend attributief.

Stötjen. Poosje. Blif nog 'n stötjen; wat hei vör haost. Zie: hörtjen.

Ook: N.-Br. O. V. I, p. 227.

Ook een enkele maal: stoot. Dat is al 'n hèle stoot eléjen.

Stöttekaore, m. Stortkar; tweewielig voertuig om mest, zand enz., te vervoeren.

Strabant, bnw. Brutaal (in daden). 'n strabante vlègel.

Strank. Strop, kwajongen. 'n Strank van 'n jonge.

Strek, o. Op het plaveisel van veldkeien heet een strek: de afstand tusschen twee rijen grootere keien, die de eentonigheid der bestrating breken. Streksch'èeten — knikeren op schötjes van 'n strek afstand.

Strikebrand, m. Gebreide band, die korndragende vrouwen om het haar doen; het was meestal het eerste werkstuk van jonge breisters.

Strikzid, m. Zijde. Ik gao op strikzid liggen, d.i. slapen. H'ee lig al op strikzid.

Strikzwèvel, m. Lucifer.

Strips. Klappen. Wat kreeg 'e 'n strips!

***Ströjaovond**. Avond van 5 Dec.

Strompstampen. Dit ww. drukt de beweging uit, die men maakt tusschen struikelen en vallen. Ik ston 'n stötjen te strompstampen en tu vil ik op de nöze.

Ströpstüver. Strijkgeld. H'ee wöl an dat hüs 'n ströpstüver ver'dieenen, maor h'ee hef lélek de bok eréjen; 't lip 'm op stal. Zie: Stal.

Strübbeling of **Strübbelderije**. On-eenigheid.

Ook: Zaansch en Ned. Bet. O. V.

I, p. 178 en II, p. 107.

Strubbelen, sribbelen, freq. van streven, strijden. Verg. Eng. to strive.

***Strüllen**. Pissen.

***Strünke braojen**. Werk verrichten, dat geen doel of zin heeft, of niets doen. Men hoorde in dit verband ook wel de uitdrukking: U gat met vusten slaon. Tegen iemand die niets deed.

Stupe, m. Stoep. De stupe is daor glad — de meisjes gaan daar grifweg.

Stüpkes of **klinkertjes**. Breede trottoirs op den Brink tusschen de kastanjeboomen en de huizen.

Stute, m. en v. Wittebrood. Ook scheldnaam voor een bakker.

Stüts. Staartbeentje. Ik strükelden en vil op m'n stüts.

Stüven. Stuiven. Wat stüf 't hier!

Wat wordt hier opgesneden, gegeurd! Zie ook: duve. Spreekwijze: D'ee z'n geld wil z'een stüven, mot koopen tabak en düven.

Süke'bötram. Boterham met suiker, die de kinderen krijgen als de ooievaar een broertje of zusje heeft gebracht.

Sükerei. Cichorei. Ook: W.-VI.

Verg. Peerdjen.

Sükerjennekes. Soort beschuitjes. Ook een plant, waarvan het onderste

deel van de meeldraden der bloem zoet is en opgegeten wordt. Wij vonden ze veel op de wallen.

Sündeklaos, m. en v. Sinterklaas. **Sündekläoskes**, sinterklaasjes.

Verg. **Sündepéter**, St. Petrus.

Supbóre, m. en o. Volksetym. voor: Support van een draaibank.

Suze. Soes. **Tô**, **Suze**, gaot tòch op zid. 't **Gieet** hier maor in 'eene **suze dôr**, d.i. onafgebroken of onnadenkend.

T

Taaien. Raken. Ik zal 'm taaien van middag; **wî èt stokvis**.

Tachtig. Tachtig. Analogievorm van zeventig en negentig.

Tamé of **Tamékes**, **Temé** of **Te-mékes**. Te met, straks (toekomstig).

Ook: **zoo temé** — **zoo straks** (verl. en toek.).

Tamper, bnw. Een weinig zuur, rinsch. **Zur bint d'ee appels n'leet**, maor tòch 'n betjen tamper.

Tandenpörker. Tandenstoker.

Tandentargerije, v. Tantalisation. **Al n'leet m'eer karsen krige**, dan hòld d'ee ook maor; dat is maor tandentargerije.

Tarnen. Tornen. Tarnmesken.

Tebrèken. Breken. **Zörg daj dat n'leet tebrèkt**. **H'ee hef 'n kôpken tebraoken** (in meerdere stukken!), doch: **zîn b'een ebraoken**; **h'ee hef 'n takke van de boom ebraoken**. Andere werkwoorden met dit voorvoegsel **te**, Hgd. **zer**, heeft het Dev. niet.

Teeuwis of **Meeuwis**. (Matthias of Bartholomeus.) **H'ee lag h'ele maole van zich zelf**; **h'ee wist van gîn Teeuwis** of **Meeuwis**, d.i. hij was geheel buiten westen, hij wist van niets. **H'ee was zoo dronkend**, datte van gîn **Teeuwis** of **Meeuwis m'eer wist**.

Tégen of **Intégen**. Tegemoet.

Te hî òf te zwî. 't **Gieet** hier altijd **te hî of te zwî**, d.i. van het eene uiterste in het andere.

Tellegieest, o. Het H. Geest-gasthuis.

Tellen. In plaats van: hoeveel kosten de eieren? hoort men op de markt: **Wat tel i de eier?** Het antwoord is dan meestal: **de 3** (of **4** of **5**) 'n **dübbeltjen**. Zie ook: **Meiworm**.

Tém, m. Sterk verlangen, dwingerij. Van 'n zieke: **Nu heffe 'n tém üm op de vòrkamer te liggen**; 't is met de man: van dage dit, **margen dat**. 't Is onmögelek 'm van zîn **tém öftebrengen**.

Het woord beteekent letterlijk: stelling, gevoelen, lat. thema (**Tém** of **getém** — zeurige praat, is een ander woord).

Te mensen. Ten minste, op zijn minst.

***Tète**. Groot hoofd, kletskop.

Tevrène. Teverden.

T'lee, m. mv. -ën. Teen.

Tieeren. Een jaarfeest viere. **De kinder heb van dage tieeren**, d.i. schoolfeest. Sam.: **tieerfeest**.

Tieerenachtig. Teringachtig.

Tikkeltjen. Zeer kleine hoeveelheid, bewijsje.

Tikken. Eiertikken doet men te Dev. met Paschen op de Worp. Wie verliest, d.w.z.: hij wiens ei wordt stukgeslagen, betaalt òf een cent òf het ei, al naar de afspraak luidt. Men vraagt eerst **spits**, dan **stomp** en eindelek soms nog **zids**.

Tikketakketöge. Bij zeker kinderspel wordt dit woord gebruikt in het volgende rijmpje:

Haok en 'n öge, **Tikketakke-töge**,

Göldpampier, **Van t'reliere-liere!**

Twee meisjes houden elkaar vast met gekruiste armen en onder het zingen van het laatste woord verwisselen ze van plaats.

Timmeren. Bouwen (van het nest van een vogel gezegd).

Zie: Kil. i. v. en verg. De Jager's Archief, I, 353.

Timpe, m. Tip, smal uiteinde. Ook: spits toeloopend broodje.

Tirelierelier. Zie **Tikketakketóge**.

***Tjuk**. Uitroep. Tjuk, de bane is glad. Bij het baantjegliiden.

Tnegentig. Naar analogie van **tachtig**. Vooral bij het losse en laden van kazen, koeken, enz., die geteld worden, hoort men het nog vaak.

Tao, bnw. Taai. **Tao vleis**. 'n **Taoë k¹eerel**. Langzamerhand wordt **tao** verdrongen door **taoi**.

Tô, is niet alleen het Ned. **toe**, maar wordt ook vaak gebezigd voor Ned. **dicht**, bv.: **Dôt 't raam en de dôre tô**. De jonges hadden 't **bôk tô**. Samenst. zijn: **Tôdôn**, **tô=laoten**, **tôgoaien**, **tôhôlden**, **tô=krigen**, **tôstôppen**, enz. Verg. **Lôs**.

Tôbrengen. Toedrinken. **Iemand tô=drinken**, beteekent: zelf, als bren-ger of brengster, eerst een weinig uit het gevulde glaasje drinken, vóór men het overgeeft.

Tôdde, m. Vod, waardeloos lap, lor. Samenst.: **zuptôdde** — zuiplap.

Tôddeken. Verklw. van **tôdde**. Ook: liefkoozingsnaam voor een klein kind. **Jao, i bint môders tôddeken!** **Dôddeken**, dotje?

Tôdden. Sle(e)pen. **Dîneken**, wij dat is **laoten liggen**; **i tôd mîn alles weg**. **Laot de stôlen staon**, waar ze **staot en gaot 'r n¹leet mé tôdden**. Van een oneerlijke dienstbode zal men zeggen: **Z¹ee tôd alles 't hûs út**.

Tôkemwêke. Toekomende week. Hetzelfde in: **Tôkemzûndag**, **Tôkem=maondag**, enz.

***Tôkken**. Lokken. **Tôkdûve**, lokduif, die vreemde duiven naar haar hok lokt. **ôftôkken**, **ôftrôggelen**, af-handig maken.

Tômaken. Vuil maken. **Kwaojonge**, wat hei u **w¹eer tô emaaft**. **Îlû mot de kamer n¹leet zoo tômaken**.

Tômig. Ledig, werkeloos. **Tômig=ganger**, leeglooper.

Dit woord hoort men in de stad bijna niet meer.

Taonègel of **Taojnègel**, m. Stroop-nagel.

Tônen. Geuren. Sam. **Tônbaas**, geur-maker.

Tonneken. Zie: **Foksen**.

Tôpk¹es. De **tôpk¹es van de garven** = het beste van het beste. De meiden hebt **bî d¹ee mevrouw 'n kenin=tjeslêven**; **z¹ee èt de tôpk¹es van de garven**.

Tôrf, v. en m. Tot een klein ventje, dat nog al praats heeft, zegt men: soms: **Jao, i bint 'n héle k¹eerel**; **aj op 'n tôrf staot, dan kui aover 'n ¹eerappel kîken**.

Tôrv¹en. Turf opdoen. **Wat z¹eej d'r út**; **i bint zoo zwart ôj an 't tôrv¹en ewest bint**.

Täot. Dronken, aangeschoten; alleen predicatief gebruikt: **H¹ee was mooi täot**.

Mnl. teut — verward, gek, half-dronken.

Taotôlf. Iemand, waar niet veel bij zit. Meer van een man dan van een vrouw gezegd. Ook: buik, ransel. **Slaot dat nòg maor in u taotôlf**.

Tôtast. 'n **Tôtast wark**, licht, spoedig verricht werk. **Hu kui daor nu zoo tēgen opz¹een: 't is maor 'n tôtast wark**.

Tôvedan. Voortaan.

Trad, m. Tred, schrede. Meerv. = Enkelv. 'n **Trad ôf wat wider wônt min nève**.

Traktieren, tegenw. meestal **trak=tr¹ieeren**. Alle werkw. op Ned. **eeren** werden voor een halve eeuw nog **=ieren** uitgesproken.

Trankil. Onbevreesd, vrijmoedig moedig; het tegenovergestelde van **blô**.

Trapp¹ieeren. Betrappen. Fr. attraper.

Traliën. Langzaam lopen, drementelen. Sam.: **Traligat**, iemand die **trali¹et**.

Tramp hoort men i.p.v. **trap** (met den voet). Afl.: **trampen**.

Treatér. Theater. Ook wordt zoo genoemd het toestel, dat de bakkers op Sinterklaasavond in hun winkels hebben opgeslagen en waarop de Sinterklaaskoeken worden uitgestald. (nog?).

Trekkebekken. Peren van een wran-gen smaak.

Trekwagen, m. Trekkar, handwagen.

Triul, o. Riool, met prothesis van t uit 't riul. Men spreekt van 'n triul.

Trommen. Loopen. Ik mot maor alle dagen nao bûten trommen.

Trompetter, m. Trompet en trompetblazer. Ook: trompetterspaard. Vôr de pos^tkaore lûp 'n ôlde trompetter. De trompetters reden altijd op schimmels.

Träontjen, o. Kopje koffie. Kom, 'k zal is gauw 'n träontjen zetten.

Tròp, m. Troep. 'n Tròp varkens, ganzen, kinder, enz.

Träoten. Blazen op een trompet. Afl.: träoter — trompet en trompetter.

Geträoter, de muziek.

Trufel, m. Troffel, truweel.

Ook: Neeritter O. V. III, p. 149.

Tu, bijw. en voegw. Toen.

Tuf, m. Kuif. Ik heb dûven en kippen met 'n tuf op de kôp.

Tûgen, overg. ww., dat alleen in de onbep. wijs gebruikt wordt. Het is moeilijk de beteekenis van dit werkwoord in enkele woorden weer te geven. Eenige voorbeelden mogen het duidelijk maken.

A. zegt tot B.: Gêf mîn dat bôk vôr dîee pesterdôze.

B.: Né, dat kan 'k niêet tûgen.

A.: Maor akter dan dit liniaol bî dô?

B.: Jao, dan kan 'k 't net êven tûgen.

Hier zouden we het kunnen weer-geven door: doen, geven.

Van een karigen winkelier zal men zeggen:

Hîee kon 't niêet tûgen mîn 'n kôkkije of 'n pèpè^rmüntjen tô te géven, dus: over zich verkrijgen.

De meid, die een rekening heeft be-taald en geen footje kreeg, zal zeggen: Dîee vent kon nóg niêet tûgen, datte mîn 'n dübbeltjen gaf.

Moet iemand een nieuw pak hebben en kan hij het geld er voor niet missen, dan zal hij zeggen:

Nôdig hek 't wel, maor ik kan 't op 't oogenblik niêet tûgen; 't is 'n dûre tid, dus: betalen. Zie: versizen.

Dîee man dût niks as warken en vrôten, hîee gûnt zich gîn tid, hîee kan niêet tûgen, ûm te êten ôf te drinken.

Ik kan 't niêet tûgen, wordt in het Engelsch volkomen weergegeven door: I cannot afford it.

Het werkw. tûgen is hetzelfde als het Hoogd. zeugen, voort-brengen, ons Ned. tuigen, en is verwant met ons: tiegen — trekken. Ik kan 't niêet tûgen, kan men dan ook in veel gevallen weergeven door het Ned.: Dat kan Bles niet trekken.

Tuiterig. Onvast staande. Wat stîeet dîee tafel tuiterig. Laot de kin=der niêet bî dîee blômenmande kommen, dat dink stîeet (of is) arg tuiterig.

Men spreekt ook van 'n tuiter — een ding, dat onvast staat of zit, bv.: 'n Tuiter van 'n hôd, van 'n stôl, enz.

Gron.: toiterig — spillig opge-groeid en daardoor zwak; van boomen en planten gezegd. Mnl. tou-teren — schudden, wankelen.

Tuke. Scheldnaam voor een oude vrouw, of die daar op lijkt. Zon ôlde tuke!

Tûkken. Dralen, talmen. Tûk nu niêet lange, of i komt nóg te late. Ook: even bijten (van visch gezegd). Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 109.

Mnl. tucken — langzaam, met horten en stooten gaan, wachten.

Tökkert, m. Kneu. Ook scheldnaam voor iemand met rood haar, en dan meestal met de bijvoeging van **rooie**. **Wacht is, léleke rooie tökkert!**

Verg.: **Sjandarm**.

Tün. Heg of afscheiding van vlechtwerk. Sam.: **Tünwark**, vlecht- of kribwerk.

Tünen. Vlechtwerk, mandewerk van teenen maken voor afscheidingen, beschoeiingen, kribben, enz.

Verg. ons: Hollandsche tuin.

Ook: W.-Vl. de Bo geeft: tuin — haag, heining. Hgd.: Zaun.

Tünhamer, m. Hamer, slei, slegge, waarmede men de palen voor tuinwerk (kribwerk, vlechtwerk) in den grond slaat.

Van iemand, die een rood, opgezet hoofd heeft van agitatie, inspanning, warmte of kwaadheid, zegt men: **Híee hef 'n kóp as 'n tünhamer**.

In de buurt van Deventer hoorde ik zeggen: as 'n **türhamer** en men verklaarde dit: als een hamer, waarmede men de **türpaal**, d.i. tuierpaal (waaraan een koe, schaap of geit op de weide, op de spurrie enz., wordt vastgebonden) in den grond slaat. Tuieren = vastmaken.

In Zutphen zegt men: as 'n **türhane**.

Tüntelpöt of **Tünteldōze**. Tonderdoos. **Tüntel**, tonder, staat in verband met Hgd. **zünden**, ontbranden.

Tur, m. Poos, tijd. **Híee is 'n héle tur zíeek ewest, út de stad ewest**.

Bî turen — nu en dan. **Bî turen** isse de vlúgste van allemaole; maor **híee** kan ook **bî turen** arg lui wèzen. Janoome kan der **bî turen** zoo wit **útzíeen**, daj zolt zeggen, datte 'n **òfgaonde zíeek** te hef.

Türen. Tuieren, vastbinden. **Wi hebt de bíesten halve dagen op 't etgrôn etúrd**. Zie: **Tünhamer**.

Tüte, m. Kip. Vooral het verklein-

woord wordt dikwijls gebruikt: **tütjes**. Ook Dr. en Geld.

Tütjen. Vklw. van **tüte**, kip; doch ook: vleinaam voor kind. Mv.: **tütjes**.

Tutmem. Geheel hetzelfde, tout de même. **'t Is hier 's middags altít íeenen tutmem: zurkool met íeerappels óf íeerappels met zurkool**.

't Is mîn íeenen tutmen. Het is me onverschillig.

Twíedonkeren. Avondskemering.

Twíeelichten. Morgenschemering.

U

(Uitspreken: oe).

Ule! Gekheid! **Méní dattet wól dôn?**

Jao, ule (fluiten!) Zie ook van Dale op: **Oele**.

Ulevlúcht, m. Oogenblik. **Ik bin in 'n ulevlúcht wérümme**. **Híee kan alles in 'n ulevlúcht, maor dan moj níeet zíeen hoe 't edaon is**.

***úlie** voor **ilū** = gijlieden, met accusatief: **ulū**.

Ülk, m. Bunzing. **Bülsink** wordt ook gebruikt, o.a. in **stinkbülsink**. Zie dat woord.

Ümmebollen. Ombollen, van partij, besluit, voornemen veranderen. Het woord bet. eigenlijk: opnieuw „bollig” worden, wat blijkt, wanneer een koe begint te „reppelen”, d.i. met de voorpooten op een andere koe springt.

Ümmedôn. **'t Er ímand ümmedôn** = iemand bedriegen, foppen. **Nu gelövik daj 't er mîn ümme wilt dôn!**

Ümmes of **Jümmes**. Immers.

Ümsgelik, bijw. Nagenoeg. **'t Is ümsgelik dríee wéke eléjen**. Of: meestal. **Híee kümp ümsgelik tégen vier ür**. Of: misschien. **Í wilt tòch ümsgelik níeet alles hebben?**

Üm toch. Al daarom. **Waorümme dój dat? üm tòch**, d.i. daar wil

of kan ik geen reden voor geven.
Gron.: omtoch.

Ümtrent wordt ook gebruikt voor:
bijna. **ümtrent** 'n daalder; **üm=**
trent zöven **ür**; **híe** is **ümtrent**
wíer **bè**ter; **daor** **waz**zì **ümtrent**
evallen.

Üppelman of **üpperman**. Opperman.

Üppelen of **üpperen**. Het werk van
een opperman doen, opperen. **Vrog=**
ger **wasse** **metselaar**, **nu** **isse** **an**
't üppelen.

Ure, v. Oer, ijzererts.

Ütbonzjuren. Uitsmijten. **Aj u ge=**
zichte níeet hòld, **zakter u üt=**
bonzjuren.

Ütdütsen. Duidelijk maken. **Dat zak**
u nu is netjes ütdütsen.

Ütfigeliëeren. Bedenken, overleggen,
uitvorschen. **Dat hei maor is**
netjes ütfigeliëerd.

Lat.: vigilare — wakker zijn,
waken.

Ütenbal. Uitroep bij sommige spelen,
om te kennen te geven, dat men
zich een oogenblik aan het spel ont-
trekt, tot men weer roept: **innebal!**

Ütentût. Uit ende uit. Aan het slot
van een vertelseltje zegt men vaak:
ütentût, **mín** **vertelseltjen** **is üt**,
pis in 't pötjen **breng**et **üt**.

Uterdekut. Eensklaps, in haast. **Alles**
gíeet **hier** **maor** **uterdekut**; **'t is**
òj gín tíd heb üm u wark gud
te dòn.

Ütlüchten. Met een licht uitlaten.

Ütponden. Uitponden, verkoopen bij
kleine hoeveelheden, bv. bij het
pond. **Díe**e **vörkoo**per **hef** **dat**
petiken **prumen** **bí** **de** **mande**
ekòcht **en gíeet** **ze** **nu ütponden**.

Ook van spek, vleesch, enz., ge-
zegd.

Ütreiden. Zie: **Reidekamme**.

Ütschöttelen. Uitschieten. **Ik wil**
díee **i**eerappels **wel** **koop**en, **maor**
dan **moj** **de** **kleintjes** **d'r üt=**
schöttelen. Verg.: **Uitschot**.

Ütstükken. Uitschelden. **Zíe**e **hef** **'m**
ütestükt, **dat** **de** **honden** **d'r gín**

brood **van** **zollen** **vrèten**. Zie ook:
Jak.

Üttrekken. Ontkleeden. **Ik gao** **mín**
üttrekken. Doch: **antrekken** hoort
men niet zooveel als: **anklèjen**.

Ütvègen. Uitvegen. Zie: **Buis**.

Ütvensteren. Uitveteren, uitschelden,
de kast, den mantel uitvegen. *Ook
wel: **ütsaonvensteren**, een standje
geven. Zie: **ütsstükken**.

V

Vaalt, m. Mestvaalt. De **aa** als **Ned.**
aa uitgesproken.

Van-waor-bî-mín. Duchtig, groot.
Ik krég **'n** **stankjen**, **'n** **stuk** **vleis**,
van-waor-bî-mín.

Varen. Men vaart te Deventer (en
vooral om de stad) niet alleen in een
vaartuig, maar ook in een voertuig.

Verg.: **gevaar**, voertuig.

Vaste, bnw. en bijw. Vast. Attrib. en
praed. altijd met **e**, bv.: **'n** **Vaste**
kool. **Díe**e **kool** **is** **vaste**, **zit**
vaste in **mekare**.

Víeere, bw. Ver. Heel **víeere** **hier**
van **dan**. **Nòg vòlle** **víeerder**. Verg.
wíd.

Veldhôn. Patrijs. Mv. **veldhônder**.

Venster, o. De uitdr.: **Í** **zit** **hier gín**
bur in 't venster beteekent: **Ge** **zit**
hier **niemand** **in** **den** **weg**, **tot** **last**.

Verabstükken. Doen, in orde bren-
gen, bedisselen. **Ik heb** **nòg** **wat**
met u **te** **verabstükken**, **ik** **heb**
nog **een** **appeltje** **met** **je** **te** **schillen**.

Vör **van** **aovend** **hek** **nòg** **zoo**
vòlle **te** **verabstükken**, **dak** **haost**
gín **tíd** **heb** **üm** **te** **èten**.

***Veralteriëerd**. Vanstreek, verslagen.

Verastrandíeeren. Assureeren (tegen
brandschade, enz.) Verg. **astrant** —
assurant.

Verbèteren. Wie bedankt, als hem
iets gepresenteerd wordt, zegt som-
tijds: **Ik** **bedanke**, **ik** **kan** **d'r** **mín**
níeet **mé** **verbèteren**.

Verblikken. Verschieten (van stoffen enz.).

Verbötteren. Schelen. 't Kan min niks verbötteren.

Verbrød. Verbroed (van vogeleieren).

Verdieenen. Verdienen; doch ver= diensten wordt als in het Ned. uitgesproken.

Verdôn. Verteren, uitgeven. Nu moj met Sündeklaos nleet al u geld verdôn.

Verdôzaam. Verkwistend.

Verdreit. Stellig, inderdaad. Jao, verdreit, Hein slôt de pôtdeksels bi 't mezik. 't Is verdreit waar.

Verdüld. Nagenoeg hetzelfde als verdreit.

Vergangen. Verleden. Vergangen wêke, jaor, maond, zündag.

Vergank. Passage. Dêe winkel zal wel wat te dôn krigen, want in dêe straote is vôle vergank.

Vergêts (è lang). Vergeetachtig.

Vergis, znw. Vergissing. Bî vergis; 't was 'n vergis.

Verhetsen (zich). Zich een ernstige verkoudheid op den hals halen door het gebruik van water, karnemelk of iets dergelijks, als men bezweet is.

Verklaoren (de oogen). Wanneer men iets of iemand zien kan, dien men gaarne ziet, bv. als een meisje voorbij komt, waarmee een jongen geplaagd wordt, dan zegt men tot hem: Ver= klaort u oogen is. Het woord beteekent dus: de oogen verlustigen, waardoor ze helder opzien.

Zie ook: Oudemans Taalk. Wdb. op Hooft.

Verknüp! of: **Bin 'k verknüp!** beteekent: Inderdaad: Het is inderdaad waar!

Wel verknüp! Wel drommels! 't Is verknüp waar — Het is stellig waar.

Verkommen. Vergaan, omkomen. Dêe arme stümpe^rts verkomt van ongemak en ellende.

Verkwaken. Verbabbelen. Ook: ver-

wennen. Bv.: Î mot u kinder nleet verkwaken.

Verlêjen. Geleden. 't Is zoo wat fiftig jaor verlêjen.

Verlet. Behoeft. Stûr tôkemwêke dat gud maor; 'k hebter dadelek nog gin verlet ümme.

Verlôf. Verlof. Ik zal u is met verlôf laoten gaon, zegt men tot een jongen, terwijl men hem de pet bij de klep over de oogen trekt. Pas maor op, voort gaoj nòg met verlôf, zegt men tot iemand, wien de hoed bijna over de oogen zakt.

Verloop. 't Verloop ûthangen. Op den loop gaan. Tu den dleender kwam, hingen de jonges 't ver= loop üt.

***Verlôs.** Jongensspel, waarbij jongens, die gevangen zijn gemaakt, weer bevrijd moeten worden door de makkers van hun groep, die nog vrij zijn.

Verluizen. Vertikken, verdraaien, niet doen. Alle dagen zeggik 'm datte zin beste mot dôn, maor hlee verluist 't.

Vernemen. Vernemen, bemerken. Als een jongen verweten wordt, dat hij een klein ongelukje heeft gehouden, dan pleegt hij zich vrij te pleiten door te zeggen: Dêe 't iêerste vernemp, hef 't achter in 't hemp.

Vernemstig, bnw. Aannemelijk, wie gemakkelijk iets begrijpt. 'n Vernemstige jonge. Gron.: Vernümstig.

Vernuft, bnw. Vernuftig. Verg. nut, voor: nuttig.

Verördenleeren. Bevelen, voorschrijven bv.: een recept.

Verrennewleeren. Vernielen, ruïneren.

W.-Vl.: reneweren — iemand aan den grond helpen, arm maken (de Bo). Het onderste boven halen. Îlû heb min de hêle kamer verrennewleerd.

Verroest! Een gewone verwensching, soms met het verlengstuk: met 'n blik an 't gat, dan kui ram=melen.

Verrükt. Verrekt (van een lichaams-deel gezegd). Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 112.

Ver'schèlen. Schelen. 't Kan min niks ver'schèlen.

Ver'sizen. Verduwen, betalen. Ik kan 't nòg maor niet ver'sizen daj 'ter min zoo ümmedaon hebt (bedrogen hebt). Ik zol 't wel willen koopen, maor ik kan 't nòg nìet ver'sizen. Verg.: tügen.

Ver'sjanzleeren. Verwisselen. Moeten bv. meubels uit een vertrek met die in een ander verwisseld worden, dan hoort men: Kom lauwe d'ee bul is gauw ver'sjanzleeren.

Ver'slödderen. Door slordigheid verliezen of bederven.

Ver'slüngelen. Verwaarloozen, nage-noeg gelijk aan ver'slödderen.

Ver'smìten. Verslingeren, vergooien. Hannes hef zich lélek ver'smèten an d'ee meid, dat drel. H'ee hef zich ver'smèten beteekent ook: hij heeft door zijn slecht gedrag zich verachtelijk gemaakt, zijn fortuin met voeten getreden.

Ver'spòllen. Verliezen, vooral bij koop of verkoop. Ik heb geld an dat pleerd, dat hūs ver'spòld. Ik heb 'n bul an Jan ver'spòld. (Hij ziet er veel slechter uit, dan toen ik hem het laatst zag.) Min kidde hef in de laatste tid vleis ver'spòld.

Ver'tikt. Bevestiging. 't Is ver'tikt waar. Bin 'k ver'tikt! — inderdaad! Wel ver'tikt! — wel drommels!

Ook kan het een ontkenning aanduiden. 't Is ver'tikt, as 't waar is.

Verwégen. Bewegen. D'ee mus is zoo dood as 'n piere; h'ee ver=wégt zich nìet meer.

Verwíerd. Verward, slordig. U haor zit verwíerd. Loop tòch nìet zoo

verwíerd; i loopt alles tonderste=baoven. ¹Eerst 'n stücksken vòr d'n verwíerden honger, d.i. voor den eersten honger.

Ver'zòren. Verdorren.

Veste. Langzamerhand, vast. Kom, laowe maor veste vòrùtgaon. Nagenoeg hetzelfde als manges.

Vesténisse. Ouderen hoorde ik in mijn jeugd een hypotheek meer-malen zoo noemen.

Vetprízen. Een bezoek brengen aan menschen, die geslacht hebben en hun, onder het genot van een glaasje, toewenschen: 'k Haope, daj 'm in gezondheid mögt ge=brüken.

Vífkòp, m., noemt men spottend wel eens een hoogen hoed of kachelpijp. Ook Gron.

Vimme. Honderd bossen hout, stroo enz., met vier overtallige; dus 104 bos.

Vindjen. Middel, vinding. H'ee hef op alles 'n vindjen. Hu kui dat tòch? Wel, ik hebter 'n vindjen op.

Vingers. De volgende vingerrijmen bestaan in het Deventersch:

Dūmelinksken hef 'n verksken ekòcht, Flikflak hef de centen ebròcht, Lankman hef 'm e=staoken, Fiedele vink hef de wòrst emaaft, En dat kleine dūveltjen hef alles opesnapt, In zín kleine mündjen. Tu kréche wat vòr zín küntjen.

Of ook: Pink, gòlden rink, lange ledder, biertapper, lūzeknapper.

*Vírduiten. 2¹/₂ cent.

Vístéve, v. Vischwiif. Z'ee g'leet an as 'n vistéve.

Vlechten. Hard en wild loopen. Langes de straote vlechten. Daor kümpe an vlechten. Zie ook: bösselen.

Vleis. Vleesch. Sommigen vinden dat dit woord al te plat klinkt en zeggen daarom: vlés. Om dezelfde reden hoort men o.a. ook in plaats van:

zurkool, bötter, vusten en buk:
zûrkool, bóter, vûsten en bûk.

Vlesse of flesse, m. Fleisch. Hef Jan
al 'n baord? Jao, h¹ee is zoo ru
as 'n vlesse.

Vl¹eeگرد. Vlieger. De vl¹eeگرد op=
stêken, d.i. oplaten.

Vloo, bnw. en bijw. Ondiep. 't Is
hier arg vloo, daor st¹leet g¹n
half vôt water. De vlooe motten,
een zwemplaats in de gracht, waar
de izermotten gingen zwemmen.
Er was ook: 'n dipe motten. Zoo
zui niks vangen; î vist te vloo
(ge moet den dobber omhoog halen).
Vloo bouwen. 'n Ondiepe voor
ploegen. Ook Gron.

Vlôte, m. Ondiep kuipje, waarin de
melk in den kelder staat, om den
room boven te laten komen. De
afgeroomde melk heet: Vlôtemelk.

Kil. Geld. Vlotemelk.

Vlôtjen of Flôtjen. Dobber van een
sim.

Vlûs of Flûs, o. Vlies. 't Hef van
nacht gud ebakt; daor lig 'n
vlûs op de greffe.

Vôlderwechens. Op vele plaatsen.
Gron.: Veulderwegen.

Verg.: Anderwechens — elders.
Meerderwechens, m¹estewechens
— op vele, de meeste plaatsen.
Ieender, — Tw¹ieder, — Vierde=
wechens, enz. Zelfs hoort men:
Nargensterwechens voor: Nergens
Zie ook: Wechens.

Vôlk, o. Een meid of knecht be-
stempelt (vooral in de omstreken)
met dien naam zoowel haar eigen
familie als de familie bij wie ze in
dienst is.

Margen gao 'k nao m¹n vôlk
(naar huis). M¹n vôlk is út de
stad en nu gao 'k met kostgeld.

Ook: soldaten: M¹n z¹onne is
onder 't vôlk.

Vôlle. Veel. Vôlle kôke, bötter,
vleis, kinder enz. Doch: v¹ol(s) te
vôlle, v¹ol(s) te mooi, enz.

*Vôllek (volk). Roep van iemand, die

een winkel binnenkomt, waar nie-
mand aanwezig is.

Volsten. Ten volsten kommen,
helpen, ondersteunen. Aj zelf n¹leet
alles k¹ont betalen, dan zak u
wel ten volsten kommen.

Vonds. Als een jongen wat vindt en
een ander roept: U vonds m¹n
half! dan heeft deze recht op de
helft van het gevondene. Zie: îvezé.

Vôren. Voren. In 't vôren — vooruit,
te vroeg. M¹n wark v¹or Donder=
dag had ik Wonseldag al ôf;
'k was d¹s 'n dag in 't vôren.

Vôrkooper. Iemand, die vruchten enz.
van de boeren koopt bij groote
hoeveelheden en ze dan in de stad
in het klein verkoopt.

Vôrnemmens of van vôrnemmens.
Voornemens, van plan.

Vôrstaon. Voortrekken (schooljon-
gensterm). De m¹ester st¹leet Sjo¹s
g¹n klein betjen v¹or.

Vôrst, v. De kou in handen of voeten.

*Vo¹t. Weg! Vo¹t d¹r m¹! Ik d¹
dat manteltjen maor vo¹t, draag
het niet langer.

Ook aldus: Dat menteltjen hef
vôlle van 'n vesjen vot. - Pas maor
op, daj 't n¹leet vot kriegt op 't
water.

Vôt. V¹or de vôt weg. Zonder uit-
zoeken, z¹ó als ze liggen of staan.
De meid mot de groote Ieer=
appels d¹r n¹leet út¹z¹oken; z¹lee
mot ze v¹or de vôt wegnemmen.
De w¹ottels k¹ost drie¹ cent de
bos, v¹or de vôt weg.

Vrend hoort men nog soms voor
vrind. Afl.: Vrendelik.

*Vrêten. 'n Eigengereid stuk vrê=
ten. Een eigenwijze.

Vrieë, m. Wreef van den voet.

Mnl.: wrige. Tijdschr. III, p. 216.

Vrijigheid. Vrijheid, vrije tijd, vrij-
postigheid. De jonges heb v¹ols te
vôlle vrijigheid; de m¹ester mos
ze m¹eer wark opgêven. Jan par=
met¹leert zich v¹ols te vôlle vrijig=
heid.

Vrölik. Ouden van dagen hoorde ik: vrölik zoo uitspreken.

Vrouwlvleis. Vrouwenvleesch. **An hüm** zit niks gín vrouwlvleis, zegt men van iemand, die niets van de vrouwen wil weten.

Vul. Vuil. **Imand vul schouwen** — niet voor eerlijk houden, voor schurftig houden. **Nu kümp ein=delek den aap üt de mouwe;** maor ik had 'm al lange vul eschouwd.

Iemand vul op 't buis wèzen — een hekel aan hem hebben, wrok tegen hem koesteren. Verg.: grôn.

'n **Vule rötte.** Een slim klein meisje, een bijdehandje. 'n **Vule stinkert.** Een slimme vogel.

Vül of Vüllen, o. Veulen.

Vulboomen, bnw. Een jongensaardigheid is het om hout, dat men niet kent, **vulboomenhòlt** te noemen; want, zegt men: **aj d'r op schit, stinkt 't.**

Vur, v. Voering. **Vur vör 'n ròk.**

Vusten of handelen. Elkander de hand geven. **Kom, laowe is vusten.**

W

Waar nemmen (niet: **waor**). Wanneer men iemand verzoekt een groet over te brengen, dan hoort men dikwijls van den laatste: 'k **Haope 't waar te nemmen**, d.i. mij van de opdracht te kwijten. Nu, dag **Garrit, gezondheid, en de groe=tenisse in hüs! Dank u, 'k haope 't waar te nemmen!**

***Wachten.** Ik kon 't nìet wachten. Ik had er geen tijd voor.

Wallèe? Wat blief?

Want, o. **Hìee** zit gud in zìn want — hij zit er warmpjes in. Het woord beteekent eigenlijk: stof, laken. Verg. het oude lijnwand en het schroder- (kleermaker) of wantsnijdersgilde.

Waren. Hoeden, wachten. **Waardu!** Pas op! of: Uit den weg!

Wark. Van een boer of boerin, die niet meer werken kan, hoort men soms zeggen: **Sins 'n jaor ette 't genaodebrood, 't wark ister òf.**

Warkaore, m. Werkader. Van een luiaard zegt men: **de warkaore is 'm esprongen.**

Wasseldòk, m. Vaatdoek.

Water. **Hìee** hef 't water in de kelder — hij is failliet.

Watjekou, m. Klap, peuter, oorveeg. Ook Gron.

Wechens. Weegs. **ieenderwechens** — op één plaats. **De echte Dè= venter kòke kui maor ieender= wechens krigen, zek ze.**

Voor de andere samenst. Zie: **Vòlderwechens.**

Wège, dat. van weg. In de wège staon, zitten, liggen, enz. **üt de wège gaon.** Te wège brengen.

Weg. Aover Twelle naor **Te'r= woolde, das de weg op vif vierel.**

Wegfommelen of wegfrommelen. Wegstoppen, heimelijk verbergen.

Weggen, m. Boerenstoete, grof wittebrood. ***Krintenwegge(n).** Een groot krentebrood.

Weggeschét, m. Strontje op het oog, ook soms **wégje** genoemd. Zie Tijdschr. III, p. 216.

In Kampen zegt men: **padde= schiter.**

Wegnifelen. Stilletjes wegnemen, wegkapen. Zie ook: **nifelen, ratsen, kitsen, boksen e.a.**

Weidegréve. Beheerder der stadsweiden, nl. van de Marsch en de Teuge, d.z. de Stads- en de Bergweide.

Verg.: Brinkgreve, Holtgreve e.a. **Greve** = graaf.

Weite, v. Tarwe. **Weitenmèl, weitenbrood.**

***Weitenhekke.** De plaats waar de meelfabriek vroeger de tarwe (weite)schepen loste, die dan per wagen naar de meelfabriek gebracht werd was toevallig bij het oude hek der Bergweide.

Wèk, (è lang). Mannetjeseend, waard of woord.

Kil.: Geld.: wacke.

Wèke, m. Week. Men zegt soms: Van wèke, evenals men zegt: van dage, van margin, enz. Van ('t) jaor of van de jaor en van de maand. Van lente, van winter, van harfst, van zommer en van de lente, van de winter of van 't winter, enz.

* Wij kennen alleen van de wèke, van de lente, van 't winter of van de winter. Van harfst is ons geheel onbekend.

Wèkzeerig. Kleinzeerig, gevoelig, aantrekkelijk. Van lichaam en van gemoed gezegd. Asse zich met 'n spelde prikt, schrieuwte al; hiee is arg wèkzeerig. Asse narigheid hōrt of zūt, dan grinte dadelek; hiee is zoo wèkzeerig.

Welbalken. Zware balken, als leuning- en geplaatst langs de IJsselkade (Welle).

Wenne, m. Uitwas, vleesch- of vetknobbel.

Wèpeldoorn, m. Hooge, wilde roze-stam, waarop geocculeerd wordt.

Gron.: wèpel — onrustig. Oost-Fr.: wèpel — beweeglijk en wèpeln — zwaaien, wiegelen, schudden.

Mnl.: wèpelen — heen en weergaan. Wèpelingh — bijlooper, bijzitter, die zonder eigenlijke betrekking is. Verg.: **Wibbelen**.

Wèt. Ik zal dat wel an de wèt kommen — ik zal dat wel vernemen, leeren kennen, gewaar worden.

Wèteren. Vloeibaar voedsel geven; vooral aan kalvers.

Wézeboom, m. Lange boom op een voer hooi, koren, enz., die voor en achter door touwen neergehaald wordt. Hgd.: Wiesbaum.

Wibbelen. Onvast staan en daardoor schudden, wiebelen. De taofel wibbelt. Zit daar nēet zoo met u bēenen te wibbelen. Wibbelig.

Zie: tuitèrig. Zie vooral: wèpel=doorn.

Wid, bijw. Ver. Wi hebt wel 'n ūr en nog wider elooopen. Hiee wont nēet wid van ons òf. Tūt hu wid muwe lēeren? Hiee is al wid weg.

Gooi dat nu maor nēet zoo wid weg — keur dat nu maar niet zoo geheel af.

Widwage, bijw. Wagewijd.

Wlee, m. Wilgenteen om boonenstokken, leiboomen, enz., te binden.

Wleege, m. Wieg. Stoot is an de wleege — toe, drink eens. Ook: opening van een voet of iets meer, tusschen twee huizen.

Wierde. In de wierde. In de war. Pas op anders gēet u touw in de wierde zitten. Wat hei u haor in de wierde, haal is gauw de reidekamme. Mīn zaken bint arg in de wierde of 'k zitte met mīn zaken in de wierde.

Wierig, bnw. Gezond, vlug. Bint ze in hūs allemaole wierig? As 'n meiwōrm nēet wierig is, moj 'm op de poot drücken. Van een zieke of van ouden van dagen zal men zeggen: hiee is aardig wierig.

Wikken. Dat wik u wikken — dat wil ik wel gelooven, daar kun je op aan, dat verzekeer ik je.

Willig. Van koopwaren zegt men, dat ze willig of graag zijn, wanneer er veel vraag naar is.

Wimme, m. Plaats aan den zolder om spek, worst, ham enz. op te hangen aan de spilen. Zie dat woord.

Windemölle, m. Windmolen.

Windaos, o. Windas. As van een wagen, een machine enz., luidt als in het Ned.

Windrūve, m. Wijndruif; de druif van een boor heet: de druf.

***Winnen** (I). In verwinnen, op het spel zetten. Zie verwonnen daor èventjes vijf gulden, verloren bij het spel.

Winnen (II). Winden. Opwinnen, òfwinnen.

Wip. Loop nao de wip! naar den drommel, naar de pomp.

Wippeldewap, m. Wip. Bij het open neergaan zingen de kinderen (soms met Holl. uitspraak): Jan Wippeldewap, Hu kaok i de pap? Van bûkweitenmèl; Hu kiki zoo schèl?

Wipse. 'n Fine wipse. Een klein, tenger meisje.

Wisheid, v. Wijsheid, ernst.

Spöllen üt wisheid en nleet üt gekheid. Schei tòch üt met dat stoeien, tamé wòt 't nog wisheid. Alle gekheid op 'n stöksken; nu is wisheid epraot.

Wisse, bijw. Gewis, zeker. Kom i margen? Jao, wisse.

Waogen. Dìee waogt, dìee wint, soms met het verlengstuk: dìee verspòlt, dìee grint (van grinen).

*Wolle = Wolf. Wolle wé, wé, wé. Een soort verstopperkje, tamelijk ruw spel, dat door meisjes, maar vooral jongens, werd gespeeld.

Zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli 1894.

Wonder en geweld. Van wonder en geweld = buitengewoon groot. 'n Drükte, 'n stük vleis, 'n poos van wonder en geweld.

Wonnen voor wònen hoort men niet veel meer.

Wonseldag of Wunseldag. Woensdag. Verg.: Dinkseldag.

Wöttelbûr. Boer, die in de stad woont.

Wròten of vròten. Wroeten, hard werken, vooral om vooruit te komen, geld te verdienen.

Dìee mensen hebter van z'n lèven al wat òfevròt. Soms met eenigszins ongunstige beteekenis: Zìee dót niks as vròten en günt zich zelf haost gín nat of dròge. Afl.: Vròter, gevròt.

Z

Zaalverig, bnw. Verlept. Dìee slao(d) is arg zaalverig; zìee is z'èker gisteren al esnéjen.

Zak, m. De koppen in iene zak hebben. Onder één hoedje spelen.

Zam, bnw. Zacht, week; üm leer gud zam te krigen, moj 't met traon smìeëren. Verg. smö.

Zattert, bijw. Zat, genoeg. 'k Heb zattert of zattert en genug.

Zaansch: zadder. O. V. I, p. 45.

Gron.: Zattert.

Zauwelen. Zabbelen, zuigen. Dìee jonge lig den helen margen te zauwelen op 'n stüksken zòt=hòlt.

Zeggen. Nleet naor zeggen høren — ongezeggelijk zijn.

Zeikert, m. Kort aangebonden, licht geraakt, opvliegerig mensch.

Zeiveren. Zeeveren, kwijlen. Zeiver=baord, iemand die zeivert.

Vooraf van kleine kinderen gezegd.

Zelfs, vnw. Vaak voor: zelf gebruikt. Verg.: eigens.

Zelve. Salie. Zelvemelk. Opmerkelijk is het, dat saliemelk een minder edele beteekenis heeft. Op het ijs koopt men voor een cent een kopje saliemelk; doch moeder kookt 's Zondagsavonds: zelvemelk,

In het Mnl. komt „selve” o.a. reeds bij W. v. Hildegarsberch voor.

Ook Limb. en N.-Br.

Zéperije. Zeepziederij.

Zékers hoort men vaak i.p.v.: zéker. 't Is zékers waar. Jao, wel zékers!

Zich. Vooral in de omstreken hoort men hem en haar i.p.v. het refl. pron. I.p.v. het poss. staat zich in: Op zich Engelsch.

Zichte, m. Sikkell om graan te maaïen.

Zië, m. Zoo noemt de boer een zeef.

Mnl.: zîen — zijgen, zinken, neerdalen.

Zieek en züchtig, bnw. Ziek, sukkellend. Ik wil gaon trouwen, want ak op mîn ouden dag zìeek en

- zuechtig wòdde, hek dan 'n guje oppassing.
- Zieekten** en **züchten**. Zie: **ma^rtelen**.
- Zieerte**. In enkele samenst. nog in gebruik voor: pijn. Bv.: höf^d**zieerte**, lifz**ieerte**.
- Zinnig**, bnw. Mak, tam. Vooral van honden en paarden gezegd.
- Zinnigheid**, v. Lust, trek. 'k Heb gîn zinnigheid üm daor hen te gaon. Ik heb gîn zinnigheid in d^{iee} meid (vrijster of dienstbode).
- Zöbberig** of **zöbbezakkerig**. Wijd, ruim, zakkerig. Wat zit u d^{iee} jas zöbberig! 'n Zöbbe noemt men wel een dikke vrouw, die plomp loopt.
- Zödderen**. Langzaam koken, zeuren. **Hu** lange heb d^{iee} wöttels nu in Gòdsname al op 't vür staon te zödderen!
- Zaod**, o. Zaad, inzet. Ik heb mîn zaod al, zeggen de jongens, als ze hun inzet al terug hebben; wat ze nog verder krijgen is dus winst.
- Zaojen en braojen**. Koken en braden, kokkerellen.
- Zommersprutels**. Zomersproeten.
- Zökke**, m. Sok. Ook overdr. 'n Zökke van 'n vent — een trage, domme, onbeholpen man.
Ook: W.-VI.
- Zomp**, m. Lang, smal vaartuig, vooral op de Overijsselsche kanalen in gebruik. Velen zullen zich nog de snelvarende **bötterzomp** op Amsterdam herinneren met zijn onverraagde bemanning.
- *Zönne**. Zoon. Mv. zöns. De zon = zünne.
- Zonnend**. Zie: **Zükkend**.
- Zoogedisel**, m. Zoogdistel, paardedistel, die gestoken wordt voor de konijnen.
- Züchten**: Zie **zieekten**.
- Züg**, o. Vloepapier, stukje vloeï. 'n Schrift met 'n zügjen. Elke sînesappel zit in 'n zügjen. Ned. zuigen is echter: **zügen**.
- Zükkend**, vnw. Zulke, mv. (nooit gevolgd door een subst.). **H^{iee} hef ach vissen evangen! Hükkend? Zükkend! Hunend? Hoe een? Zonnend! Zoo één!** wordt in het enk. gebruikt.
- Zuptòdde**, m. Zuïplap.
- Zwak**. Lenig, buigzaam. **D^{iee} jonge is zoo zwak, datte de bieenen in de nekke kan leggen.**
- Zwakjen**, o. Het buigzame gedeelte van een pijperoer.
- Zwaleve**, m. Zwaluw. Sam.: **Zwa = levennöst, zwalevensta^rt** (zekere houtverbinding).
- Zwallegat**, o. Zinkput, kolk, waarin het vuil uit het water bezinkt. Verg. Ned.: zwelgen — verslinden. Eng.: to swallow.
- Zwalm**, v. Walm. **Zwalmen**, ww. **De lampe zwalmt; de kamer is vol zwalm.**
- Zweinjak**, m. Liederlijk mensch. **Zwijn** is geen Deventersch; het is geïmporteerd, vandaar de uitspraak met ei. Zie bij: **gleitand**.
- *Zwîg** of **Zwîgans**. Jongensspel, waarbij de jongens op den roep: **Zwîg**, telkens naar den overkant van de straat moesten loopen. Werden ze hierbij 3 × aangetikt, dan moesten ze mee helpen vangen (tikken). Bij het sterk toegenomen verkeer is dit spel langzamerhand in onbruik geraakt.
- Zwît**. **Zwît slaon**. Geur maken, pronken, zich nogal voordoen.
- Zwil**, o. Eelt, zeen in het vleesch. **H^{iee} hef zwil in de handen. Zwilderig vleis.**
- Zwil^hoor**, o. Geel haar (pezen uit draden samengesteld).
Gron.: taoi haar.
- Zwiksken**, o. Een hazelnoten verlengstukje op een hengelroede.
- Zwaor**, bnw. Zwaar, zwanger. **Tu ons hûs ôfbrandden, was ik zwaor van mîn negende (kind).**
- Zwaore**, m. en v. Spekzwoerd.

INHOUD.

	Blz.
Voorbericht voor den eersten druk	V
Voorbericht voor den tweeden druk	VI
Aanwijzing der uitspraak	X
Inleiding	XI
Lijst van inclinaties	XX
't Léleke endekûken	XXII
Volledige titels der werken, waarnaar in de woordenlijst verwezen wordt	XXVIII
Woordenlijst	I
